

Provincie Zeeland

Provinciale Staten

Concept-notulen van 15 juli 2016

(vast te stellen tijdens de vergadering van Provinciale Staten van Zeeland op
30 september 2016)

1. Opening en berichten van verhindering	1
2. Mededelingen	1
3. Vaststellen van agenda	1
4. Ingekomen stukken	1
5. Brief burgemeester en wethouders Reimerswaal van 22 juni 2016 over rapport Balkenende (16009387)	1
6. Brief Zeeuwind van 8 juli 2016 aan PS en GS met reactie op Zeeland in Stroomversnelling (16001928)	1
7. Email dijkgraaf Waterschap Scheldestromen van 12 juli 2016 met door algemene vergadering aangenomen motie over de 80km-gebiedsontsluitingswegen(16001956)	1
8. Brief Bestuurscommissie aanbesteding accountant van 13 juli 2016 over voortgang werkzaamheden .	1
9. Ingekomen stukken GS en CvdK	1
10. Brief GS van 28 juni 2016 met reactie op Actieprogramma Zeeland in Stroomversnelling ..(16009987)	2
11. Brief GS van 28 juni 2016 met gewijzigde Beleidsnota verbonden partijen provincie Zeeland 2016(16009711)	2
12. Brief GS van 1 juli 2016 met positionpaper K5 "Nederland in Balans"(16009929)	2
13. Brief GS van 7 juni 2016 over Michiel de Ruyterkazerne (16008664), met bijlage Bestuursovereenkomst Kostendeling Grondossier MA de Ruyterkazerne (16009410).....	2
14. Brief GS van 12 juli 2016 met stand van zaken ontwerp-rijksstructuurvisie Grevelingen Volkerak Zoommeer(16001596)	2
15. Brief GS met concept-reactie op kabinetsbrief met reacties op advies commissie Balkenende	2
16. Brief GS van 12 juli 2016 over Mobiliteitsplan Zeeland.....	2
17. Hamerstukken	2
18. Voorstellen/behandelstukken	2
19. Brief GS van 2 juni 2016 met advies Commissie structuurversterking en werkgelegenheid Zeeland (commissie Balkenende)(16008503).....	2
20. Statenvoorstel Beleidsnota verbonden partijen provincie Zeeland 2016 (SERV-052)	18
21. Voortzetting behandeling brief GS van 2 juni 2016 met advies commissie structuurversterking en werkgelegenheid (commissie-Balkenende).....	23
22. Statenvoorstel Kadernota Natuurvisie Zeeland 2016-2022 (BLD-069)	24
23. Statenvoorstel Mobiliteitsplan Zeeland (BLD-064)	42
24. Vragensessie	55
25. Vragen van het lid Schonis over zonne-akkers.....	55
26. Moties niet behorend bij een agendapunt	55
27. Motie van het lid Temmink c.s. over kustbebouwing.....	55
28. Motie van het lid Van Unen c.s. over compensatie AOW-gat PSD-medewerkers	56
29. Afscheid mevrouw Boerjan.....	58
30. Resumptie van de besluiten; statengriffier gemachtigd.....	58
31. Sluiting.....	58

**Vijftiende vergadering
van de
Provinciale Staten van Zeeland**

(Zittingsperiode 2015-2019)

vrijdag, 15 juli 2016

Voorzitter: de heer drs. J.M.M. Polman,
commissaris van de Koning in Zeeland.

Aanwezig zijn de leden C.L.M. van den Berge, C.W. Bierens, J. Boerjan, ing. J.J. van Burg MSc, A.I.G. Dorst, ing. E. Erbisim, drs. M.J. Faasse, mr. H.J. van Geesbergen, A.J. Geluk, dr. T. van Gent, drs. ing. R.M. Haaze, dr. A.M.M. van Haperen, ir. N. Heerkens, J.A.M. van Hertum MA, M.J.J. Janssens, dr. J.L. Kool-Blokland, C.V.A. Kooman, P.C.A. de Milliano-van den Hemel, J.R. Oudeman, drs. A. Pijpelink, M. Rijkse-Blok, drs. R. Ruissen, mr. ing. R.A.J. Schonis, G.W.A. Temmink, R. van Tilborg, ir. S.H.J. Tuinder, G. van Unen, P.L.E. van Veen-de Rechter, drs. J. van de Velde, A.G.M. Veraart MA, J.H. Verburg, R.A. Viergever, ing. J.L. de Visser, M.A. van 't Westeinde, W. Willemse en R.L.J.M. de Wit, tezamen 36 leden, alsmede de heer drs. P. Joosse, griffier der Staten.

Verder zijn aanwezig mevrouw C.M.M. Schönknecht-Vermeulen en de heren drs. J. de Bat, A.J. van der Maas en drs. B.J. de Reu, leden van Gedeputeerde Staten.

1. Opening en berichten van verhindering

Opening: 09.30 uur.

De **voorzitter**. Leden van Provinciale en Gedeputeerde Staten, medewerkers van de griffie en van de ambtelijke organisatie, belangstellenden op de publieke tribune, vertegenwoordigers van de media en degenen die ons thuis via internet of Omroep Zeeland volgen, hartelijk welkom bij deze vergadering van Provinciale Staten.

Bericht van verhindering is ontvangen van de leden Babijn, Van Dijk en Roeland.

2. Mededelingen

De **voorzitter**. Dames en heren. Het is goed om even stil te staan bij de vreselijke tragedie die gisteravond in Nice heeft plaatsgevonden. Onze gedachten zijn bij slachtoffers en nabestaanden. Wij beseffen dat wij hier in veiligheid en vrijheid kunnen vergaderen, zoals onze mensen in Zeeland in veiligheid en vrijheid kunnen leven.

3. Vaststellen van agenda

De agenda wordt vastgesteld.

4. Ingekomen stukken

5. **Brief burgemeester en wethouders Reimerswaal van 22 juni 2016 over rapport Balkenende (16009387)**

6. **Brief Zeeuwind van 8 juli 2016 aan PS en GS met reactie op Zeeland in Stroomversnelling (16001928)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten deze brieven te betrekken bij advies commissie Balkenende.

7. **Email dijkgraaf Waterschap Scheldestromen van 12 juli 2016 met door algemene vergadering aangenomen motie over de 80km-gebiedsontsluitingswegen (16001956)**

8. **Brief Bestuurscommissie aanbesteding accountant van 13 juli 2016 over voortgang werkzaamheden**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten deze berichten voor kennisgeving aan te nemen.

9. **Ingekomen stukken GS en CvdK**

10. **Brief GS van 28 juni 2016 met reactie op Actieprogramma Zeeland in Stroomversnelling (16009987)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten deze brief te betrekken bij de behandeling van advies commissie Balkenende.

11. **Brief GS van 28 juni 2016 met gewijzigde Beleidsnota verbonden partijen provincie Zeeland 2016 (16009711)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten deze brief te betrekken bij de behandeling van statenvoorstel Beleidsnota verbonden partijen provincie Zeeland 2016.

12. **Brief GS van 1 juli 2016 met positionpaper K5 "Nederland in Balans" (16009929)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten deze brief te betrekken bij de behandeling van advies commissie Balkenende.

13. **Brief GS van 7 juni 2016 over Michiel de Ruyterkazerne (16008664), met bijlage Bestuursovereenkomst Kostendeling Grondossier MA de Ruyterkazerne (16009410)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten deze brief voor kennisgeving aan te nemen.

14. **Brief GS van 12 juli 2016 met stand van zaken ontwerp-rijksstructuurvisie Grevelingen Volkerak Zoommeer (16001596)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten deze brief over te dragen aan commissie Ruimte.

15. **Brief GS met concept-reactie op kabinetsbrief met reacties op advies commissie Balkenende**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten deze brief te betrekken bij de behandeling van advies commissie Balkenende.

16. **Brief GS van 12 juli 2016 over Mobiliteitsplan Zeeland**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten deze brief te betrekken bij de behandeling van statenvoorstel Mobiliteitsplan Zeeland.

17. **Hamerstukken**

Er zijn geen hamerstukken

18. **Voorstellen/behandelstukken**

19. **Brief GS van 2 juni 2016 met advies Commissie structuurversterking en werkgelegenheid Zeeland (commissie Balkenende)(16008503)**

Bij deze behandeling worden betrokken:
- Brief minister EZ van 11 juli 2016 met reactie op advies commissie Balkenende.
- Brief SER van 7 juli 2016 aan GS over adviesrapport Zeeland in Stroomversnelling.
- Brief Stuurgroep Z4 van 5 juli 2016 met reacties op advies commissie Balkenende.
- Brief minister BZK van 7 juli 2016 over energiemarkt en verdeling middelen Provinciefonds.
- Brief minister BZK van 11 juli 2016 inzake toekenning proeftuin "Maak verschil".

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Wij spreken nu over een onderwerp dat nog terugkomt in diverse vervolgvorstellen en -sessies. Daarom kan ik het vandaag kort houden. Ik zal mij beperken tot een aantal politiek-relevante opmerkingen.

Wij waren in Den Haag en wij kregen een presentatie van een actieprogramma, niet van een advies. Toen ik daar zat, voorzitter, be kroop mij het gevoel: "Nou hoor je het eens van een ander". De commissie Balkenende komt met vijf

aanbevelingen: biobased, wind op zee, havensamenwerking, bètacollege, gezonde regio/zorgtoerisme. Het viel mij op dat ze alle vijf al stonden in het verkiezingsprogramma van D66. Ik neem aan dat dit alle statenleden is opgevallen... Het is mogelijk dat ik iemand tekort doe, in die zin dat er méér programma's waren waarin deze punten stonden. Ik ken nu eenmaal het D66-programma wat beter dan andere programma's. Ik hoor wel waar ik iemand tekort doe. Wij staan achter dit actieprogramma en wij stellen vast dat het college tot onze vreugde zich óók schaart achter het D66-verkiezingsprogramma, sorry, achter het actieprogramma. Het maakt eigenlijk niet uit; het is immers hetzelfde.

Voorzitter. Er zijn ook voorwaarden gesteld. Randvoorwaardelijk is onder andere dat er een oplossing wordt gevonden voor de kerncentrale. Tijdens die bijeenkomst in Den Haag werd het rapport door Balkenende aangeboden aan onze commissaris en aan de minister van EZ, Henk Kamp. Ik zag die twee samen en in een opwelling van poëzie rijmde ik in mijn hoofd, met allemaal T's: Tukkers trekken 't-allemaal.". Het was een hoopgevend gevoel, voorzitter, maar die hoop is inmiddels wat aan het vervliegen, gelet op de voorwaarde dat het Rijk zou bijdragen aan een oplossing voor de kerncentrale, en wat dat betreft geeft Kamp niet thuis.

De vorige week hebben wij hier eensgezind - -statenbreed, "Samen voor Zeeland, samen voor DELTA"-- een motie aangenomen met een oproep aan de Tweede Kamer, Haagse kringen, om het Rijk in te schakelen voor het realiseren van een oplossing voor de kerncentrale. Helaas hadden wij deze week te maken met enkele stoorzenders, namelijk Kamerleden van VVD en PvdA die al op voorhand afstand namen van allerlei gezonde ideeën in Zeeland. Dat is jammer. Ik zou deze heren graag een berisping geven en vermanend toespreken, maar ze zijn niet aanwezig. Ik laat het dus aan collega's-statenleden van hun partijen over om ze te corrigeren.

Ook voor samenwerking was er veel aandacht, als randvoorwaarde: daadkracht en samenwerking in de bestuurlijke organisatie in ons gewest. Voorzitter, wij zijn daar een groot voorstander van en ik constateer dat er wat dit betreft al een pilot is binnengehaald. Mevrouw Pijpelink komt straks met een motie over dit onderwerp die wij van harte mede-indienen.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter, collega's. Tijdens de Statenvergadering van 3 juni hebben wij al een eerste reactie kunnen geven op het advies en het actieprogramma van de commissie Balkenende, met daarin vijf actiepunten en drie randvoorwaarden. Op dit moment kunnen wij

reageren op de brief van het college van 28 juni en de kabinetsreactie van 11 juli.

De insteek van het college getuigt ons inziens van realiteitszin en van het voortvarend willen oppakken van het actieprogramma. Daarmee is al een begin gemaakt. Voorts is er het besef dat vooral Zeeland zélf aan zet is, zij het dat tegelijkertijd Den Haag niet kan achterblijven. Zelf het goede voorbeeld geven, voorzitter, kan anderen ertoe bewegen --het geldt met name voor het Rijk-- om enthousiaster te worden dan wij nu uit de kabinetsbrief kunnen opmaken. Ik zeg niet dat deze reactie geen positieve toonzetting heeft en geen openingen biedt, maar concrete toezeggingen hebben wij nog weinig kunnen ontdekken. Daar is dus nog voor Zeeland werk aan de winkel. Ik doel hierbij niet alleen op de provincie, maar op de brede schaal van overheden, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties, niet alleen binnen Zeeland maar ook in de samenwerking met anderen buiten de provincie. Aansluiten bij lopende initiatieven en nationale trajecten en projecten, is het devies van zowel de commissie Balkenende als het Rijk.

Met genoeg constateert mijn fractie dat aan de tafel van vijftien Zeeuwse overheden alle partijen eensgezind zijn over het advies en het actieprogramma van de commissie Balkenende en over het oppakken van de aanbevelingen. Wij hopen van harte, voorzitter, dat dat zo blijft.

Blij is het college met de steun die uit de kabinetsbrief blijkt met betrekking tot Wind op Zee en de ontwikkeling van windparken, de passages over Impuls en de bestuurlijke experimenteerregio. Wat het laatste onderdeel betreft, voorzitter, roept de passage in de brief van het college bij mijn fractie vragen op, in relatie tot de in het coalitieakkoord genoemde externe spiegeling van het openbaar bestuur in de provincie ter verbetering van de bestuurlijke slagkracht. In onze ogen zou deze externe spiegeling meer moeten omvatten dan alleen de inzet op samenwerking op deelgebieden die nu in het kader van het experiment wordt voorgestaan. Graag verkrijgen wij hierop een toelichting van het college.

Nog niet tevreden is het college --en dat geldt ook voor mijn fractie-- over de passages in de kabinetsbrief over de kerncentrale en het Zeelandfonds. Daarop is méér inzet nodig. Wij kijken met meer dan normale belangstelling uit naar de uitkomsten van de te onderzoeken scenario's met betrekking tot de kerncentrale. De inzet op het Zeelandfonds voor 25 miljoen dient nadere ondersteuning te krijgen vanuit de Tweede Kamer. Het lijkt mij goed na te gaan hoe wij dit eensgezind, vanuit Zeeland, kunnen bevorderen.

Voorzitter. Er zijn reacties op het rapport van de commissie Balkenende verkregen van onder meer de SER-Zeeland, Zeeuwind en de gemeente

Reimerswaal. Wij zijn benieuwd naar de reactie van het college in verband met de belangen van de Zeeuwse beroepsvisserij, door de genoemde gemeente bepleit binnen de context van het advies van de commissie Balkenende,

De heer **Oudeman** (CDA). Voorzitter. Bij het actieprogramma Zeeland in Stroomversnelling miste ik eigenlijk een vierde bijlage, een Zeeuwse Pokémon-speurtocht, behorende bij het programma. Dat deze bijlage ontbreekt, valt echter de commissie Balkenende niet aan te rekenen. Immers, Pokémon-go is een recente rage. Voor degenen die dit hebben gemist: het gaat om een app waarbij animaties worden geprojecteerd op beelden van de camera van de smartphone. In dit spel moeten de spelers onder andere virtuele Pokémons zoeken en ermee vechten. Wat zou het leuk zijn, voorzitter, wanneer het college aan alle Kamerleden en leden van het kabinet tijdens het zomerreces een tweedaagse Zeeuwse Pokémon-speurtocht zou kunnen aanbieden, behorend bij Zeeland in Stroomversnelling...

Voorzitter, als PS-leden denken wij graag met het college mee. In mijn bijdrage spiegel ik het college graag voor hoe deze speurtocht zou kunnen verlopen.

De heer **Schonis** (D66). U bent zich wel bewust van het feit dat je met Pokémon-go niet overal mag komen?

De heer **Oudeman** (CDA). U zult in mijn bijdrage horen waar we allemaal gaan komen.

Voorzitter. Op de eerste dag geeft gedeputeerde De Bat aan dat bij een actieprogramma de deelnemers natuurlijk actief moeten zijn. Alle kamer- en kabinetsleden worden daarom met fiets en smartphone in Yerseke verwacht. De politici komen uit alle hoeken van het land, want Nederland is natuurlijk veel méér dan alleen de Randstad; dat weten we in Zeeland maar al te goed. Hongerig als ze zijn, worden de politici, gearriveerd in Yerseke, getrakteerd op een heerlijke mosselmaaltijd. Ze eten hun buikjes rond en gaan op jacht naar de eerste Pokémons. Die heeft gedeputeerde De Bat laten verstopten bij de oesterputten, NIOZ en Imares. De Haagse politici zijn onder de indruk van de innovatie in en het belang van de visserij- en schelpdiersector in Zeeland.

Het is nu echt tijd om op de fiets te stappen. Gedeputeerde De Reu vervult deze twee dagen de rol van "wegkapitein". Met de Zeeuwse wind door hun haren fietsen de politici langs de kust. De frisse zeelucht doet minister Van der Steur zichtbaar goed. Na een politiek zwaar jaar is het in Zeeland, als gezonde regio, heerlijk om bij te komen, zo zegt hij tegen gedeputeerde Schönknecht. De

combinatie gezonde regio/toerisme, daar gaan wij in Zeeland nog veel méér mee doen, zo vertrouwt de gedeputeerde de minister toe.

Ondertussen gaat de zoektocht naar de Pokémon verder. Gedeputeerde De Bat heeft de volgende serie tussen de gewassen geplaatst, op het Agrifood Centrum in Colijnsplaat. Hij weet immers dat daar voor de politici veel te zien valt: biobased, high tech, proefboerderijen en onderwijs. De agrifoodsector heeft concrete plannen gereed en is bereid om mee te investeren. Dat geldt ook voor de provincie, zo zegt de gedeputeerde, dus kan het Rijk niet achterblijven.

Na met de laarzen in de modder te hebben gestaan, klauteren alle politici weer op hun fiets. Ze rijden richting Middelburg. Gedeputeerde Van der Maas heeft de Pokémon in het klaslokaal van "Koning Van Gent" geplaatst. Aldaar aangekomen luisteren de Haagse politici gebiologeerd naar wat deze excellente hoogleraar over de Zeeuwse geschiedenis weet te vertellen. Minister Bussemaker belt na afloop gelijk naar het college van bestuur van de TU in Eindhoven, want ze is er nu helemaal van overtuigd dat de University College for Engineering en Innovation in Zeeland moet komen.

Voor het avondeten zijn alle politici welkom in de tuin van de commissaris van de Koning. De geruchten zijn zelfs tot in Den Haag doorgedrongen dat zijn barbecues onovertroffen zijn. De commissaris heeft ook alle voorzitters van de Statenfracties uitgenodigd om hun visie op het actieprogramma met de Haagse politici te delen. Als eerste krijgt mevrouw De Milliano van de CDA-fractie het woord. Ze vindt dat de commissie Balkenende het Zeeuwse provinciebestuur, en ook alle andere Zeeuwse overheden, een spiegel voorhoudt: Zeeland moet met het actieprogramma in de hand zélf het initiatief nemen. We moeten het Zeeuwse belang vooropstellen en gaan voor een daadkrachtig bestuur. Hopelijk draagt Zeeland als experimenteel gebied voor bestuurlijke vernieuwing daaraan bij, zo zegt ze.

Voorzitter, de voorzitters van de Statenfracties komen met een eensgezinde oproep: we kunnen het in Zeeland niet alléén. Wij hebben commitment nodig van partners buiten de regio. Het Zeelandfonds kan de provincie niet in haar eentje vullen; ook het Rijk zal de portemonnee moeten trekken. Tegen deze gezamenlijke oproep is geen Haags kruid gewassen, zie je premier Rutte denken.

De Haagse politici kijken inmiddels wél op hun horloges als de laatste fractievoorzitter aan het woord komt. Als kers op de taart staat voor hen namelijk nog een voorstelling van het Zeeland Nazomerfestival op de agenda, en die willen ze natuurlijk voor geen goud missen. Over de nachtelijke escapades van de politici doe ik, naar

goed politiek gebruik, geen mededelingen, maar bonter dan in de film *Renesse* zullen ze het vast niet maken.

Bij het begin van de tweede dag staat gedeputeerde Schönknecht fris en fruitig op. Ze heeft samen met minister Schultz heerlijk geslapen in een strandslaaphuisje. Goh, wat heeft Zeeland toch veel moois te bieden, laat de minister zich ontvallen. Voor vandaag heeft gedeputeerde Schönknecht een "PokeGym" --dat is een plek waar Pokémons met elkaar kunnen vechten-- laten plaatsen op het terrein waar de nieuwe marinierskazerne gaat komen. Sybrand Buma geniet zichtbaar van de Pokémon-gevechten en denkt waarschijnlijk stiekem aan de dienstplicht.

Hij moet echter een sprintje trekken om niet te laat aan te komen bij het fietsvoetveer. Op de boot, richting Breskens, zijn nog verschillende Pokémons te vangen, bijvoorbeeld als de Haagse politici weten waar straks de windmolens in zee gaan verrijzen. D e Pokémon krijgt minister Dijsselbloem wel te pakken en hij vertelt en passant trots dat het Windpark Borsele naar verwachting voor 2,7 miljard minder subsidie gerealiseerd kan worden dan waarmee eerder rekening werd gehouden. Dit moment laat gedeputeerde Schönknecht natuurlijk niet onbenut om de minister te wijzen op de kerncentrale die vanaf de boot goed te zien is. Daar moet het Rijk dan  ok zijn verantwoordelijkheid voor nemen.

In hotspot Breskens is de eerstvolgende Pokémon te veroveren bij het Beachhouse. Minister Blok is er als de kippen bij, en raakt daar in gesprek over ontgroening, vergrijzing en krimp met Sophie, de leuke jonge dame die achter de bar staat. Hoe kan Zeeland/Zeeuws-Vlaanderen jongeren zoals jij nou behouden, vraagt hij aan Sophie. Uitstekend onderwijs met goede aansluitingen op de regionale arbeidsmarkt en "genoeg te beleven in Zeeland" --denkt u aan evenementen als Concert at Sea en de Kustmarathon-- zegt Sophie. Eigenlijk zou Zeeland dus extra geld uit het Provinciefonds moeten krijgen, bedenkt de minister, waarop gedeputeerde De Bat nog aanvult dat Zeeland nog steeds wordt gekort voor dividendinkomsten uit DELTA die de provincie al jarenlang niet of nauwelijks nog krijgt.

Inmiddels zet de wegkapitein, rijdend over kasseienstroken in Zeeuws-Vlaanderen, koers in de richting van de finish. Meer samenwerking met Vlaanderen, bijvoorbeeld de haven van Gent, wil minister Koenders graag nog als tip aan de gedeputeerde meegeven. Gedeputeerde Van der Maas maakt van de gelegenheid gebruik om nog wat infrastructurele wensen, zoals het spoor Axel-Zelzate en de drempel bij De Wielingen, onder de aandacht van de ministers te brengen.

Alle Haagse politici zijn erg onder de indruk van het havengebied en de bijbehorende industrie. Minister Kamp vertelt volop over de "green deals"

die hij hier al heeft gesloten met Dow, Yara enz. Smart Deltaresources en de circulaire economie, ja, daar zit muziek in, beamen de Zeeuwse gedeputeerden.

Voorzitter, het is voor de Haagse politici de hoogste tijd om weer richting huis te gaan. Toch is het nog dringen bij de fotobox waar zij als aandenken aan deze tweedaagse speurtocht op de foto kunnen met twee beeldschone Zeeuwse meisjes: Zeeland kust anders. Hartelijk zwaaien de gedeputeerden alle Haagse politici uit en de commissaris heeft het laatste woord: ik zou niet weten wat wij nog méer moeten doen om onze Haagse vrienden te overtuigen om boter bij de vis te leveren.

Voorzitter, zo zou het maar n t kunnen gaan, die speurtocht. Waar jongeren uit het niets helemaal enthousiast worden van een rage, moeten wij toe naar een enthousiast kabinet voor Zeeland. Mede dankzij het actieprogramma zijn naar de mening van mijn fractie alle benodigde ingrediënten aanwezig. Wij hopen het college met onze bijdrage geïnspireerd te hebben om met deze ingrediënten aan de slag te gaan. Wij wensen het college daarbij veel succes toe.

De **voorzitter**. Ik vind het geweldig dat u dat virtuele Pokémon-spel nu voor ons écht heeft gemaakt.

De heer **Viergever** (SP). En ik was al blij dat ik aan de Pokémon-rage thuis kon ontsnappen door even hier naar toe te gaan...

Voorzitter. Begin juni kwam het rapport Zeeland in Stroomversnelling van de commissie Balkenende uit. Daarna werd door velen reikhalzend uitgekeken. Ondanks het feit dat mijn fractie de directe aanleiding van het instellen van de commissie Balkenende nog altijd betreurt --ik doel nu op de splitsing van DELTA-- kunnen wij in zijn algemeenheid zeggen dat wij niet afwijzend staan tegenover een flink gedeelte van de uitkomsten en aanbevelingen, opgenomen in dit rapport. Dat wil weer niet zeggen dat wij het met alles eens zijn want veel zal afhangen van de wijze waarop een en ander wordt uitgevoerd. Ook de reactie van de SER-Zeeland kan mijn fractie onderschrijven.

Hoe dan ook, voorzitter, zijn wij voor de uitvoering voor een groot gedeelte afhankelijk van de medewerking van andere partijen, binnen Zeeland, maar ook de landelijke overheid. De reactie van de minister van de afgelopen week geeft ons inziens te denken. De opmerking, verwoord in de kabinetsreactie, dat er geen grote structurele problemen zijn, heeft mijn fractie in elk geval verbaasd. Met name de situatie met betrekking tot de kerncentrale lijkt ons toch iets dat je juist als zodanig zou kunnen kenmerken. Ook de

opmerking van de minister dat hij waarde hecht aan het bieden van perspectief voor de provincie, zoals het er zo mooi staat, valt slecht te rijmen met vooralsnog de weigering om mee te werken aan het zogenaamde Zeelandfonds.

Met deze opmerkingen in het achterhoofd, voorzitter, lijkt het een flinke uitdaging te worden om daadwerkelijk uitvoering te geven aan de aanbevelingen, opgenomen in het rapport. Volgens de minister zijn er uitgewerkte businesscases nodig om kans te kunnen maken op serieuze ondersteuning van de landelijke overheid. Echter, de noodzaak daartoe wordt door niemand betwist. Waarom dan dit voorbehoud? Voortdurend wordt in het rapport aangegeven dat dit nodig is, en ook de provincie zelf is zich hiervan bewust. Voorzitter, op deze manier begint het toch vooral op een politiek spel te lijken, een spel dat ten koste gaat van het aanwezige momentum en de kansen die er liggen. Daarmee krijgt het hele rapport de schijn over zich dat het een zoethoudertje voor Zeeland is. Dat zou heel jammer zijn omdat er wel degelijk goede initiatieven in beschreven staan die het verdienen om gerealiseerd te worden.

Het is in elk geval niet te hopen, voorzitter, dat het college zich door deze starre houding van de minister laat ontmoedigen. De eerste reacties van de gedeputeerden en de commissaris zijn in elk geval strijdvaardig. De SP-fractie is daar blij mee. Wij hopen dat deze strijdvaardigheid blijft en dat daarmee de goede punten uit het rapport alsnog hun beslag kunnen krijgen. De verdere uitwerkingen zien wij graag tegemoet en uiteraard zullen we ze stuk voor stuk op hun inhoud beoordelen.

De heer **Dorst** (SGP). Voorzitter. Er is al veel gezegd over de inhoud van het rapport en de aanleiding daartoe, maar er is nog niets gezegd over de titel: Zeeland in Stroomversnelling. Het lijkt mij goed om stil te staan bij het feit dat een stroomversnelling een hydrologisch verschijnsel is, vaak een machtig gebeuren, waarbij ontzaglijk veel energie vrijkomt. Eigenlijk is de basisvoorwaarde voor een stroomversnelling versmalling. Misschien klinkt "versmalling" wat negatief --vaak gebruiken wij hier, in de politiek, het woord "focus"-- maar het is hier toch een basisvoorwaarde. Als wij versmallen of trechteren, dán komt er stroomversnelling, neemt de snelheid toe en ontstaan er dynamiek en tempo. Interessant is dat er dan ook extra zuurstof in het water komt, hetgeen weer energie oplevert.

Als er in deze zin naar het rapport wordt gekeken, valt de reactie van het kabinet een beetje, liever gezegd érg tegen. Immers, daar zit niet veel dynamiek in en al helemaal geen tempo. Je zou zeggen: ga aan de slag; we trekken voor goede plannen geld uit; we kunnen meteen beginnen.

Welnu, voorzitter, deze reactie komt neer op: we moeten eerst maar wat betere en concretere plannen zien. Daarmee is het tempo weg. In die zin is er sprake van een zekere discrepantie.

Voorzitter. De stroomversnelling die wij voor ogen hebben, is goed voor Zeeland. Wij weten dat je, als je dingen wil versnellen, bij de tweede wet van Newton terecht komt: dingen in beweging brengen kost energie; grote dingen in beweging brengen, kost veel energie. Echter, als de dingen eenmaal bewegen, gaat het bijna vanzelf. Verder kunnen we, als we willen versnellen, geen wrijving gebruiken, en ook niet te veel tegenwind. Welnu, wij constateren dat uit de brief van het kabinet niet echt urgentiebesef naar voren komt.

Eén van de punten die zijn opgenomen in het rapport van de commissie Balkenende, is dat Zeeland nu nog geen probleem heeft, maar dat waarschijnlijk wél krijgt. Daarop moet worden geanticipeerd. Lees je de rapporten van het wetenschappelijk bureau van de ING- of de Rabobank, dan zie je dat met betrekking tot het jaar 2016 door regio-indicatoren wordt aangegeven dat de economische groei in Zeeland behoorlijk achterloopt bij andere regio's, zoals West- en Noord-Brabant. Daar is de groei meer dan 3%, terwijl het in Zeeland gaat om 1,6%. Het is dus écht noodzakelijk om in de benen te komen.

Voorzitter. Laten wij in elk geval, als wij aan de slag gaan, dat in bestaande structuren doen. Laten wij ervoor zorgen dat een en ander wordt geïmplementeerd in bestaand beleid. Laten wij niet van dit plan een soort nieuwe blauwdruk maken, waarop wij weer allerlei andere dingen gaan stapelen.

Overigens, je kunt de brief van het kabinet ook heel positief duiden. Wij vragen om 25 miljoen en ik lees de brief zó dat, als wij met heel goede plannen komen, het gemakkelijk veel méér kan worden. In feite gaat het om een ongelimiteerde, positieve brief. Tegen die achtergrond moet ik nu even denken aan de voormalige gedeputeerde Wiersma. Wij hebben in dit huis ooit gediscussieerd over de afschaffing van de subsidie voor de Zeeuwse Milieufederatie en bij die gelegenheid zei deze gedeputeerde: wij gaan deze organisatie wel korten maar als ze met echt goede plannen komen, zou het wel eens zo kunnen zijn dat ze twee of drie keer zoveel geld krijgen. Welnu, zo kijk ik nu naar Den Haag.

Voorzitter. In zijn reactie komt het ministerie van BZK terug op de verdeling van het bedrag van 10 miljoen. Ik vind dit een bijzonder merkwaardige brief en ik ga ervan uit dat het college straks met een goede reactie daarop komt. In deze brief stelt de minister: ik vind de termijn van vijf jaar te lang. Waarvan akte, voorzitter; daar nemen we kennis van. Vervolgens rijst de vraag wat hij dan wél acceptabel acht: volgend jaar, na de

zomervakantie, over twee jaar? Daarover schrijft hij geen woord, maar wél stelt hij: ik hoop u voldoende te hebben geïnformeerd. Voorzitter, ik zou zeggen: we zijn helemaal nog niet geïnformeerd.

Voorzitter, het college hoopt de Tweede Kamer een brief te sturen. De Kamer heeft aangegeven, eerst de behandeling in de Zeeuwse Staten te willen afwachten zodat ze kennis kan nemen van alle opvattingen. Het zou onze nadrukkelijke wens zijn om vandaag niet met allerlei moties te komen, gericht op de Tweede Kamer, maar dat het college namens GS en PS een brief stuurt, zodat er van Zeeland één krachtig geluid naar Den Haag gaat en wij echt met één mond spreken. Wat ons betreft mogen daar ook andere Zeeuwse overheden bij worden betrokken wanneer dat praktisch mogelijk is.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Gisteravond was er op de televisie een uitzending te zien van "De wereld draait door-university". Velen in deze zaal zullen die uitzending hebben gemist vanwege de voorbereiding op deze Statenvergadering, en ik moet bekennen dat ik er ook maar een gedeelte van heb gezien. Dat gedeelte ging over taalfouten. Paulien Cornelisse sprak op haar geheel eigen, ludieke manier over taal en taalfouten. Eén van de zaken die ze naar voren bracht, was dat de taalnorm wordt vastgesteld door degenen die de macht en het geld hebben.

Voordat ik bij interruptie de vraag krijg of ik, zo vlak voor het zomerreces, wel doorheb over welk vreselijk important onderwerp wij nu spreken, ga ik snel door naar het actieprogramma, maar ik ga toch nog even in op de analyse van Paulien Cornelisse. Immers, ze heeft gelijk: waar de macht en het geld zitten, worden de lijnen uitgezet en de normen bepaald. Welnu, daarvoor moeten wij wat Nederland betreft in de Randstad zijn, in de omgeving van Den Haag. Anders zou het Zeeuwse dialect geen dialect heten maar een taal zijn, en zou ABN echt alleen de linkerflank van een banknaam zijn...

Wat zegt dit ons in het kader van het actieprogramma van de commissie Balkenende, naast de mooie plannen, de innovatieve ideeën en de toekomstgerichte suggesties? Mooi, prachtig; lees ook óns verkiezingsprogramma er nog eens op na, mijnheer Veraart. Ook de PvdA-fractie prijst zich zeer gelukkig met de in het rapport verwoorde aanbevelingen. Echter, minder gelukkig zijn wij --wij denken er wat dit betreft anders over dan de SGP-fractie-- met de brief van het kabinet waarin het stelt niet over de (Zeeland)brug te komen met een investering in het Zeelandfonds. Dat is voor ons een heel grote teleurstelling. Daarom roept mijn fractie elke Zeeuwse politieke geleding, elke betrokken belangengroep op om onze

verwachtingen duidelijk over te brengen op het vizier van onze nationale volksvertegenwoordigers.

De heer **Dorst** (SGP). Ik ga ervan uit, voorzitter, dat wij het over dezelfde brief van het kabinet hebben en in die brief heb ik niet gelezen dat het kabinet niet bereid is om ons geld te geven. Men heeft alleen gezegd: dat doen wij niet vandaag, maar dat willen wij morgen of overmorgen doen wanneer er goed onderbouwde businesscases zijn. Ik vind de stelling dat het kabinet niet over de brug wil komen, erg "kort door de bocht".

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Dat kunt u vinden, maar bij mij komt er toch een natuurlijke argwaan naar voren nu blijkt dat het kabinet geen boter bij de vis levert op het moment dat er een dergelijk actieprogramma ligt van een zo gerenommeerde club. Voorzitter, mijn fractie denkt dat het goed is om nu duidelijk een signaal te laten horen. Dat er goede plannen moeten komen, dat kan ik mij goed voorstellen. Als er nu wordt gezegd: nu niet, later mits... Wat mijn fractie betreft had het ook anders gekund.

De heer **Dorst** (SGP). Ik denk, voorzitter, dat gezonde argwaan goed is, maar wij vinden toch dat wij nu niet met allerlei bijzondere reacties moeten komen. Als er over een paar maanden een goede businesscase ligt en het kabinet dan niet met geld over de brug komt, dan zal --zo denk ik-- ook mijn fractie daarover wel met superlatieven een mening hebben, maar nu is dat ons inziens niet gepast.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter, ik hoor het de heer Dorst zeggen. Het is duidelijk dat wij hierover van mening verschillen. Nogmaals, wij roepen alle belangengroepen en betrokken organisaties, waaronder ook de politieke, op om in Den Haag duidelijk te maken dat het zeer belangrijk is dat er voor het Zeelandfonds een aanvulling komt. In dat verband wordt het bedrag van 25 miljoen genoemd.

Om in de termen van Paulien Cornelissen te spreken: als de componenten macht en geld de lijnen uitzetten, moeten we ons daarop richten. Daarom dienen wij, samen met andere fracties, een motie in waarmee de leden van de Tweede Kamer, 150 "decisionmakers" tezamen, worden opgeroepen om een rijksbijdrage van 25 miljoen voor het Zeelandfonds te bewerkstelligen, al dan niet op grond van businesscases, mijnheer Dorst.

Voorzitter. Zoals wij al tijdens de vorige Statenvergadering aangaven, houdt de commissie Balkenende ons een spiegel voor. Zeeuwse bestuurders worden opgeroepen om op te staan, de mouwen op te stropen en een aantal heilige huisjes omver te gooien. Wat dat betreft behoeven we niet te wachten; we kunnen zelf al heel veel

doen. In het kader van bestuurlijke vernieuwing en samenwerking dient mijn fractie, samen met andere fracties, een motie in die erop is gericht dat wordt onderzocht welke financiële en operationele voordelen er te behalen zijn bij een nauwe samenwerking, waardoor er in verband met onderhoud aan Zeeuwse wegen een beroep kan worden gedaan op het BTW-compensatiefonds. Kansen zoeken waar samenwerking loont; dat kan worden gedaan door een op te richten Zeeuws projectbureau Wegen. Daar gaat deze motie over. Zeeuwen betalen jaarlijks 4 miljoen voor wegenonderhoud dat door het waterschap wordt uitgevoerd, maar dat kan geen aanspraak maken op het genoemde fonds. Voor het overige verwijs ik naar de tekst van de motie.

Rest mij slechts, voorzitter, de commissie Balkenende te danken voor al haar werk. Zeeland, onszelf, wensen wij toe dat het heft in eigen hand wordt genomen; niet bedremmeld, sip en beteuterd wachten tot er wat gebeurt, en maar hopen dat het kabinet na het opstellen van goede businesscases tot actie komt, maar zélf het initiatief te nemen, gericht op samenwerking en eendracht in Zeeland. Géén "verdeel en heers" op grond van de componenten macht en geld, maar de vorming van één Zeeuws blok.

De voorzitter. Door de leden Pijpelink, Oudeman, Bierens en Temmink is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 15 juli 2016;

overwegende dat:

- PS en GS van Zeeland de aanbevelingen van de Commissie structuurversterking Zeeland onderschrijven;
- de reactie van de regering op het rapport van deze commissie positieve elementen bevat;
- het op te richten Zeelandfonds van cruciaal belang is om deze aanbevelingen te kunnen gaan realiseren;
- de provincie Zeeland aan het Rijk een bijdrage van 25 miljoen heeft gevraagd voor het Zeelandfonds, en tot op heden slechts een bijdrage van 300.000 euro toegezegd heeft gekregen;

van mening dat:

- financiële steun van het Rijk, gelet op de financiële situatie van de provincie en de Zeeuwse gemeenten, onontbeerlijk is voor het creëren van het Zeelandfonds;
- de door de regering toegezegde 300.000 euro onvoldoende is voor het vullen van het Zeelandfonds;

roepen de leden van de Tweede Kamer op om de gevraagde rijksbijdrage van 25 miljoen te bewerkstelligen;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 1.

Door de leden Pijpelink, Temmink, Veraart en De Milliano is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 15 juli 2016;

overwegende dat:

- de commissie Balkenende oproept om tot meer samenwerking met partijen binnen en buiten Zeeland te komen teneinde de uitvoeringskracht te versterken;
- Zeeuwen relatief veel betalen aan het onderhoud van wegen;
- in Zeeland het waterschap voor een groot gedeelte belast is met het onderhoud van wegen, waaronder vele kilometers weg van de gemeenten en de provincie Zeeland;
- waterschappen in tegenstelling tot gemeenten en provincies geen beroep kunnen doen op het BTW-compensatiefonds;

van mening dat:

- het optuigen van een Projectbureau voor de Zeeuwse wegen in navolging van het Projectbureau Zeeweringen expertise bundelt en daarmee behoudt in Zeeland;
- het BTW-compensatiefonds beter kan worden benut;
- samenwerking op het gebied van wegenonderhoud lonend is;

dragen Gedeputeerde Staten op om:

- te onderzoeken welke financiële en operationele voordelen te behalen zijn door nauwere samenwerking tussen de Zeeuwse gemeenten, waterschap Scheldestromen, Rijkswaterstaat en de provincie Zeeland binnen een op te richten Zeeuws Projectbureau Wegen;
- Provinciale Staten hierover eind 2016 te berichten;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 2.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. In mijn verhaal geen Pokémons en ook geen uitleg over een wet van Newton. Wel hebben wij enkele praktische suggesties en stellen wij enkele vragen, mede naar

aanleiding van het gesprek dat er is geweest met ondernemers, hier in het provinciehuis.

Wij spreken over een actieprogramma met vijf pijlers, voor een belangrijk gedeelte voortzetting van bestaand beleid. Daaraan moeten wij vooral blijven werken, liefst met extra inzet en actiegerichtheid. Dat wij daarbij niet op al te veel concrete steun van het kabinet kunnen rekenen, althans op dit moment, lijkt inmiddels wel duidelijk, getuige de teleurstellende brief.

Voorzitter. Ons viel op dat het midden- en kleinbedrijf (MKB), op een enkeling na, niet is betrokken bij het opstellen van dit plan. Daar vertoont ons inziens het rapport echt een blinde vlek. Biedt de actie aan de hand van de vijf pijlers nu werkelijk de oplossing van het probleem?

Voorzitter, onze conclusie is: slechts ten dele. Het kan de verankering, de inbedding, van bedrijven wel versterken, maar als je de probleemanalyse goed beschouwt, blijkt dat het sluipende probleem ligt bij de basis van onze regionale economie. De SER wijst daar in zijn advies ook al op.

Bij ongewijzigd beleid is het resultaat dat de regio leegloopt doordat slecht verankerde bedrijven hun vacatures voor met name hoger opgeleiden niet ingevuld krijgen. Wij missen nu eenmaal schaal. De eerste vertrekkers hebben wij al gezien en ook de ontslagen bij DELTA hakken erin. Het verankeren en versterken van de basis is dus minstens even belangrijk. Immers, juist het MKB kan flexibel inspelen op de snelle veranderingen en het is in staat om nieuwe banen op alle niveaus te scheppen.

Voorzitter, mijn fractie wil hierbij inzetten op drie speerpunten die nauw met elkaar samenhangen: generiek stimuleringsbeleid met een belangrijke rol voor het innovatieve MKB; stimuleringsbeleid ten aanzien van de snel veranderende arbeidsmarkt; focus op het matchen van ondernemersambities met financiering.

Waar het gaat om het stimuleren van het bestaande MKB, het eerste punt, wijs ik erop dat van het bedrijfsleven zo'n 82% van het personeel in deze sector werkzaam is. Dat aandeel groeit alleen maar. Aansluiting van het MKB op de pijlers is belangrijk, zeker ook op de Zeeuwse schaal. Echter, ook het MKB dat niet precies bij de pijlers past, vaak met niche-producten, moet worden gekoesterd en dus gefaciliteerd, aansluitend op gebleken behoeften. In andere provincies is dit generieke beleid al in opkomst.

De manier waarop dit wordt gerealiseerd, is cruciaal. Regie is uitermate belangrijk; elke partij speelt zijn eigen rol. In plaats van de situatie waarin reactief bedrijven worden bediend, hetgeen nu het geval is, gaat Zeeland eendrachtig ontwikkelingen aanjagen, met de 20/80-regel voor ogen. Om te beginnen denk ik aan het Zeeuwse MKB met groeiperspectief, de zogenaamde "hidden

champions". Men kan hierbij gebruikmaken van KPI's (Key Performance Indicators), SMART-doelstellingen, niet zozeer om de desbetreffende gedeputeerde erop te kunnen afrekenen, maar om de juiste doelen te blijven nastreven. Daar heeft het tot op heden best wel wat aan ontbroken. Ik denk hierbij aan het aandeel hoger opgeleiden in de Zeeuwse arbeidsmarkt en aan extra investeringen.

Naast de top van het MKB valt er ook te denken aan sectoren in ontwikkeling, zoals Wind op Zee, in het kader waarvan duizenden banen zullen worden gecreëerd, terwijl de verduurzaming van woningen hand in hand gaat met extra werkgelegenheid. Verder noem ik, als beleidselementen, het stimuleren van ondernemerschap en het structureel verbeteren van de overlevingskans van starters. Deelt het college onze visie dat juist ook het bestaande MKB moet worden versterkt? Welke rol wil het college ondernemers hierin geven? Is het college bereid om hierover met andere provincies te overleggen?

Vervolgens richt ik mij op het voorstel van het college waar het gaat om de uitdaging: aantrekkelijk Zeeland, prettig wonen en werken. Voorzitter. Wat ons betreft is dit wel érg breed en weinig richtinggevend. Wij stellen een meer specifieke uitdaging voor: economisch vitaal en ondernemend Zeeland, met daarbij een SMART actieprogramma. Wat vindt het college van deze suggestie?

De arbeidsmarkt, het tweede speerpunt, verandert zeer snel waardoor allerlei groepen, zoals oudere mensen met een arbeidsbeperking, aan de kant komen te staan. De werkloosheid onder jonge HBO'ers in Zeeland is laag omdat wij die werkloosheid als het ware exportereren. Voorzitter, dit tij keren vergt ons inziens een gebundelde aanpak met impact, met elementen als sociaal ondernemen, Campus Zeeland, gerichte om- en bijscholingsprogramma's en grensoverschrijdende aanpak met betrekking tot "tekortberoepen". Ook noem ik kortere reistijden en intensievere interactie van studenten met het Zeeuwse bedrijfsleven. Deelt het college onze visie dat er juist ook actief arbeidsmarktbeleid moet worden gevoerd en dat er juist voor recent afgestudeerden, die in Zeeland aan de slag willen, extra inspanningen moeten worden geleverd?

Het derde speerpunt betreft het matchen van ondernemersambities met subsidies en financiering. Voorzitter, mijn fractie heeft een aantal Zeeuwse bedrijven bezocht waarbij is gebleken dat in veel gevallen financiering de achilleshiel is. Er is genoeg kapitaal beschikbaar maar vraag en aanbod zijn onvoldoende transparant. Plannen die soms nog wat aanscherping nodig hebben, en financieringsmogelijkheden vinden elkaar te weinig. Gesteld wordt dat een Zeelandfonds van 100 miljoen nodig is om plannen te realiseren.

Voorzitter, wij waren onder de indruk van de ruim 10 miljoen die is "gecrowdfund" voor het ziekenhuis. Zou die partij ook niet een belangrijke rol kunnen spelen bij het bijeen brengen van middelen? Wat zijn de ideeën van het college om het Zeelandfonds te vullen?

Voorzitter. Daar waar subsidies en/of financiering moeten worden gevonden voor het MKB, is de rol van Zeeland naar onze mening niet zozeer het verzamelen van geld, het vullen van potjes, maar het opleveren van financieringsklare plannen, en het daarbij vinden van bestaande financieringsbronnen. Is het college het daarmee eens?

Wij wensen het college veel succes toe bij de uitwerking. Wat ons betreft gaat het daarbij om een combinatie van actie op de pijlers, met een versterking van het huidige bedrijfsleven, de arbeidsmarkt en het financieringsklimaat. Alleen zó vliegen wij het echte probleem optimaal aan, beweegt onze economie soepel mee met de veranderende wereld en houden wij haar krachtig en vitaal.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter, collega's. Wij zijn het vandaag met elkaar eens. Ben je de eerste spreker in de rij, dan kun je zeggen dat het prachtig is dat je verkiezingsprogramma wordt uitgevoerd; dat is de eerste spreker gemund. Het rapport van de commissie Balkenende vermeldt een aantal punten waarin wij elkaar in grote lijnen kunnen vinden.

Voorzitter, ik maak een opmerking die ik heb meegekregen en die betrekking heeft op de SMART Deltaresources (SDR). Men vindt in Zeeuws-Vlaanderen dat men daar niet het afvalputje moet worden waar het gaat om het hergebruik van afval. Immers, af en toe zit daar een luchtje aan. Ik neem aan dat dit goed wordt geregeld. Bij de uitwerking kun je ergens tegenaan lopen en daar moet je dan goed mee "dealen".

De beeldspraak van de spiegel is al een aantal keren gebruikt. Voorzitter, stel je voor: je bent Zeeland en je kijkt in de spiegel. Wat zie je dan? Je ziet dan een relatief vitale entiteit met veel mogelijkheden. Ik kan mij voorstellen dat minister Kamp in eerste instantie over het Zeelandfonds zegt: een gezonde patiënt heeft geen medicijn nodig. Het is mijns inziens een beetje een bestuurlijke reflex dat, als men iets wil gaan doen, allereerst wordt gesteld dat er geld moet komen. Vervolgens wordt dan wel nagegaan hoe dat geld kan worden besteed. In deze zin kan ik wel billijken wat de minister zegt. Anderzijds realiseer ik mij dat 25 miljoen voor ons best wel veel is, terwijl Kamp op sommige terreinen met miljarden strooit. Hij zou dus niet moeten zeuren, maar goed, hij weet dat, als hij Zeeland geld geeft, het niet voor het laatst is geweest dat er bij hem aan de deur wordt geklopt.

Nogmaals, wij moeten niet denken dat wij alleen maar iets kunnen wanneer er geld is. Wij dienen te streven naar innovatie en moeten samenwerking aan de dag leggen. Voor een middenbestuur als de provincie is dat in feite de enige mogelijkheid wanneer zij niet als pinautomaat kan dienen.

Voorzitter, als wij in de spiegel kijken, moeten wij niet alleen onszelf zien maar ook het bedrijfsleven en de gemeenten waarmee wij moeten samenwerken. Immers, dat zijn de organisaties die aan de plannen handen en voeten moeten geven. Ik hoop dat wij in Zeeland met elkaar een eenheid kunnen gaan vormen om datgene te doen wat Zeeland verder brengt.

De heer **Willemse** (50-Plus). Voorzitter. Toen ik op 2 juni het rapport van de commissie Balkenende in ontvangst had genomen en het had gelezen, was ik enthousiast. Eindelijk was er sprake van een stuk waarmee wij uit de voeten konden, zo dacht ik. De problemen werden duidelijk benoemd, het stuk was duidelijk waar het erom ging de vinger op de zere plek te leggen, het was ook duidelijk in het formuleren van oplossingen. Eigenlijk ben ik er nog steeds positief over; wij kunnen er wat mee als wij dit stuk niet in een la laten verdwijnen. Het is een werkplan én een aandachtsplan, belangrijk voor de toekomst.

Niettemin heb ik ook wat kritiek, onder meer in verband met de werkgelegenheid. Zeeland kent een lage werkloosheid, zo wordt in het rapport gesteld, maar mijn fractie denkt dat dit beeld niet klopt. Immers, veel Zeeuwen werken buiten de provincie, hetgeen geen goed teken is. Het betekent dat er binnen onze grenzen te weinig tot geen hoogwaardige werkgelegenheid is. Daar zitten wij in Zeeland om te springen. Verder lezen we dat er een krapte bestaat met betrekking tot personeel in de zorg. Zou het geharrewar in de Zeeuwse ziekenhuizen en zorginstellingen hieraan debet kunnen zijn? Hier is aandacht vereist.

Voorzitter. Kort wordt de motor van de Zeeuwse economie genoemd, de havens. Onze havens hebben veel potentie: ligging aan open zee, diepgang tot 16,5 meter, filevrije achterlandverbindingen. Overigens, van het laatste kan slechts sprake zijn wanneer wij besluiten om een congestievrije aansluiting te realiseren bij de kruising Sloeweg-Bernhardweg. Verder mist mijn fractie de impuls die de Seine-Noord-verbinding kan geven aan de havens, dat wil zeggen wanneer daarop tijdig wordt ingespeeld. Het betreft een belangrijke binnenvaartverbinding tussen Parijs en het Westerscheldebekken.

De bodem van de Zeeuwse schatkist komt al aardig in zicht. De dividenduitkeringen van DELTA zijn nagenoeg opgedroogd. Jaarlijks leveren wij 10 tot 15 miljoen in, en dat kan Zeeland niet

volhouden. Op naar Den Haag, zou ik zeggen. Echter, wij hebben vernomen dat men in Den Haag niet staat te juichen om Zeeland bij te staan. Minister Kamp heeft ook Groningen lang laten zweven tussen hoop en vrees. Zelfs onze PvdA- en VVD-kamerleden houden de handen op elkaar en wijzen op de eigen Zeeuwse kracht. In de jaren zeventig was de kerncentrale een impuls voor de nationale energievoorziening, maar nu er problemen zijn die op korte termijn opgelost moeten worden, geeft minister Kamp niet thuis. Kamp geeft geen krimp, zogezegd.

Voorzitter. Ondanks alle negatieve berichtgeving blijft mijn fractie positief over het rapport. Laten wij inderdaad maar van onze eigen kracht uitgaan en inzetten op de positieve impulsen, verwoord in het rapport dat kan worden benut als sturend actieplan. Mijn fractie wenst het college en de Zeelandcoördinator succes toe bij de uitwerking en zal hen steunen bij hun lobby in Den Haag.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Aan de orde is het actieprogramma van de commissie Balkenende, met vijf concrete aanbevelingen, drie voorwaarden en twee aandachtspunten van het Rijk, ofwel: Zeeland in Stroomversnelling. Het mocht geen "rapport" heten en het stuk mocht niet in een la terechtkomen, zo stelde de heer Balkenende duidelijk. Welnu, dat is niet gebeurd. Acties en reacties zijn er genoeg, van diverse organisaties en instanties, waarvoor dank. Over het algemeen is men enthousiast, maar hier en daar worden vraagtekens gezet. Ook het college en het kabinet hebben gereageerd. Daarop kom ik later nog terug.

Voorzitter. In een eerdere bijdrage stelde ik al dat de vijf aanbevelingen zó uit het programma van GroenLinks zijn overgenomen. De heer Veraart heeft ze netjes opgesomd en ik kan hem zeggen dat ik straks zal ingaan op enkele verschillen tussen zijn en mijn partij. Ik ga nu in op enkele punten die voor GroenLinks van groot belang zijn.

Allereerst noem ik de kansen in verband met duurzame energie, waarbij het gaat om opwekking, besparing, kennisoverdracht enz. Het belang daarvan wordt door ons onderstreept en wat dat betreft is er wellicht sprake van een verschil met D66. Er zijn onderdelen van het rapport van de commissie Balkenende waarover wij niet zo enthousiast zijn, namelijk waar het gaat om nog meer investeringen in asfalt en toerisme. Volgens ons wordt dat al genoeg gedaan.

Voorzitter. De randvoorwaarden, in het actieprogramma vermeld, worden door mijn fractie onderschreven. Het vergroten van de bestuurskracht --het niet meer doen aan de "Zeeuwse ziekte"-- maar het juist daadkrachtig aanpakken van problemen en het over de eigen

grenzen heen kijken, zijn onderwerpen die al eerder door mijn fractie zijn aangedragen. Durft het college het voortouw te nemen om nu eens écht werk te maken van pilots op het terrein van "ánders besturen"?

Een ander punt betreft de leefbaarheid en de samenhang. Al eerder is onderstreept dat mijn fractie zeer hecht aan goed bereikbare en betaalbare voorzieningen en dat zij wil inspelen op de demografische ontwikkelingen. Wij zien ook kánsen in verband met de krimp; daar komen wij op andere momenten zeker op terug.

Voorzitter, wellicht concludeert u nu dat er weinig of geen kritiek wordt geuit door de oppositie, maar we zijn er nog niet. Immers, daar is nog de kwestie van de rijksbijdrage. Natuurlijk, ook mijn fractie vindt dat wij veel zélf kunnen en moeten doen, maar waar het gaat om het Provinciefonds en de kerncentrale verwachten wij echt méér van de rijksoverheid. Als er geen oplossing komt voor de kerncentrale, gaat niet alleen DELTA ter ziele, maar verliezen veel honderden werknemers hun baan. Dat kan toch niet de bedoeling zijn als je het in het actieprogramma hebt over versterking van werkgelegenheid.

Voorzitter, mijn fractie vindt de reactie van het kabinet teleurstellend, maar er schemert nog wat hoop in de passage over de werkgelegenheid. Niet voor niets heeft GroenLinks een brief naar alle leden van de Tweede Kamer gestuurd, juist hierop gericht. Uit de brief van het college komt de bereidheid naar voren om zelf met plannen te komen, samen de schouders eronder te zetten. Dat is prima, voorzitter, maar mijn fractie ziet hier toch een valse start. Wat gebeurt er? Het college stelt alvast een provinciale coördinator aan, maar mijn fractie had toch in de brief van het kabinet gelezen dat Den Haag zou komen met een coördinator en dat hierover nog nader overleg zou plaatsvinden. Nu bestaat de kans dat men in Den Haag denkt: oh, daar komen wij gemakkelijk van af; het wordt door Zeeland zelf gedaan.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Ik vraag mij af of de heer Temmink wellicht een andere versie van het rapport van de commissie Balkenende heeft dan ik. Immers, daarin is toch duidelijk sprake van een Zeelandcoördinator en een coördinator in Den Haag. Dat Zeeland dit enthousiast oppakt en daarmee het goede voorbeeld geeft om Den Haag enthousiast te maken voor het aanstellen van een functionaris dáár, is mijns inzien niet merkwaardig.

De heer **Temmink** (GL). Het is niet zo, voorzitter, dat mijn fractie niet wil dat er een provinciale coördinator komt, maar ons inziens is de volgorde verkeerd. Uit de brief van het kabinet komt duidelijk het beeld naar voren dat nu eerst Den Haag aan zet is en dat wij daar vervolgens op aansluiten,

waarbij er graag door de Staten wordt meegedacht. Is er al een profiel opgesteld? Is er al gesproken over de taken, over de inhoud van deze functie? Ik vind het jammer, voorzitter, dat nu voor deze volgorde is gekozen.

De heer **De Wit** (PVV). Voorzitter. Een gewaardeerde collega zei mij zojuist: ik zie een Pokémon. Ik reageerde daarop met: ik zie er 39, maar volgens mij willen ze niet allemaal gevangen worden...

De PVV-fractie heeft het rapport Zeeland in Stroomversnelling met belangstelling bestudeerd. Er worden terecht enkele duidelijke constatering gedaan, onder meer op het terrein van gebrekkige bestuurlijke slagkracht van de provincie. In verband met deze zwakte zien wij het actieprogramma als een waardevolle toevoeging. Echter, naar het oordeel van mijn fractie zijn de aangedragen oplossingen niet altijd even concreet. Het zal dan ook een uitdaging zijn om hieraan een goede invulling te geven.

Als oplossing voor het probleem van de gebrekkige bestuurlijke slagkracht wordt gesproken over het introduceren van experimenten op het gebied van bestuurlijke vernieuwing, maar wat nu precies de ideeën inhouden, hoe ze worden uitgewerkt en wie een en ander gaat betalen, wordt niet duidelijk. Veel vragen blijven onbeantwoord. In het actieprogramma wordt wel gesproken over oorzaken maar er worden geen concrete, goed uitvoerbare oplossingen aangereikt. Mogelijk is er in deze zin een belangrijke kans gemist.

Voorzitter. Uit de reactie van het kabinet op het actieprogramma blijkt dat men het voorlopig niet ziet zitten om de gevraagde 25 miljoen toe te zeggen. Het kabinet verlangt dat er een goed onderbouwd rapport, met voorstellen, op tafel komt waarmee het gevraagde kan worden ingevuld. Wél komt er een bedrag van 300.000 euro vrij voor Impuls. Mijn fractie vraagt zich af of er wellicht een tweede rapport van de commissie Balkenende moet komen. Hoe uitgebreid moet dat stuk dan wel niet zijn? Wat zijn de tot nu toe gemaakte kosten? Wat is er tot nu toe betaald, alleen al voor rapporten?

Minister Kamp geeft voorts aan dat hij het niet als zijn taak ziet om voor het probleem van de kerncentrale een oplossing aan te dragen, of om in financiële zin bij te dragen voor de ontmanteling van de kerncentrale. Met andere woorden: de kerncentrale staat in Zeeland en dus is het geen landelijk probleem, maar een Zeeuws probleem. Voorzitter. Wij onderstrepen dat heel Nederland elektriciteit van de kerncentrale heeft verbruikt. Er zijn landelijke, zwaarwegende wetten en het is deze wetgeving die mede heeft bepaald dat de kerncentrale moet sluiten. Mag dan een kleine provincie als Zeeland het financieel helemaal zélf

oplossen? Bij sluiting van de kerncentrale in Dodewaard in 1979 is er óók gezamenlijk naar een oplossing gezocht.

Voorzitter, mijn fractie vindt dit alles een krom verhaal en zij vraagt het college met klem om zich hier sterker tegen te verzetten. Deze rekening moet deels in Den Haag worden neergelegd, niet alleen in Zeeland.

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter. Ik dank de woordvoerders voor hun bijdragen, op verschillende manieren gerelateerd aan de actualiteit. Het is een goede zaak dat wij hierover vandaag spreken. Nadat er op allerlei plaatsen over het actieprogramma is gesproken, verdient dit stuk ook hier de volle aandacht. Immers, uiteindelijk is door deze Staten de oproep gedaan om tot een dergelijk initiatief te komen.

Met het feit dat wij hier nu over spreken, wordt ook recht gedaan aan het werk van de commissie. Het is goed dat één van de commissieleden nu aanwezig is. Wij zijn dankbaar voor al datgene wat de commissie heeft gedaan. De leden ervan hebben zich uitermate welwillend opgesteld om iedereen die wilde komen met vragen, opmerkingen en wensen, te horen. Op allerlei manieren is er inbreng geleverd. De commissie heeft dit alles samengevat in een actieprogramma waarmee wij aan de slag moeten.

Voorzitter, nu ik toch mensen aan het bedanken ben, vermeld ik ook de klankbordgroep die hierbij heeft gefunctioneerd. Wij hebben bedacht dat de commissie, bestaande uit "externen", het wellicht prettig zou vinden --en dat ook Zeeuwse partijen het prettig zouden vinden-- wanneer men af en toe zou worden bijgepraat op een wijze die helpt om het allemaal zo concreet mogelijk te krijgen. Mijn conclusie is dat de klankbordgroep goed heeft gefunctioneerd. Nog altijd kunnen wij met deze groep schakelen, ook als wij wellicht een reactie in de richting van Den Haag geven.

De afgelopen week is er ook aan de Tafel van Vijftien over het actieprogramma gesproken. Ook daar is gebleken dat men eensgezind van oordeel is dat dit noodzakelijk is en dat wij hiermee aan de slag moeten. Al met al denk ik dat als gevolg van dit actieprogramma de neuzen in dezelfde richting zijn gaan staan. Wij weten met elkaar dat wij hiermee aan de slag moeten.

Tegelijkertijd is geconcludeerd dat wij niet tevreden kunnen zijn met de wijze waarop op dit moment het kabinet reageert. Daar hebben wij dus nog werk aan. Het heeft de volle aandacht. De vraag kan worden gesteld: wil je die 25 miljoen nú hebben of pas wanneer je acties hebt ingebracht? Hoe dan ook, ergens moet dat geld er gewoon komen. Mij maakt het weinig uit of er nu al wordt overgemaakt óf dat wij de toezegging krijgen dat er,

als er goede plannen liggen, geld komt. Dat wij met elkaar werk te doen hebben, weten we. Laten wij aan de slag gaan en Den Haag ervan overtuigen dat wij goede plannen hebben. En dan, voorzitter, kunnen en mogen ze geen "nee" meer zeggen. Mijns inziens mogen wij ook van de Tweede Kamer verwachten --zij heeft aan de basis van het actieprogramma gestaan-- dat het niet wordt gelaten bij: Zeeland, u moet het vooral zélf doen. Natuurlijk gaan wij dat doen, maar ook in Den Haag moet men aan de slag.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Uiteindelijk was ook de minister mede-opdrachtgever. Als provincie zijn wij ons ervan bewust geweest dat er méér werd gevraagd dan alleen dat opdrachtgeverschap. Het ging en gaat natuurlijk ook om de bereidheid om bij te dragen aan een goede uitvoering van de aanbevelingen. Je zou toch denken dat die verwachting ook met de minister is gedeeld, als wederzijdse verplichting bij het verlenen van de opdracht aan Balkenende. Is het zo gegaan?

De heer **De Bat** (GS). Het antwoord op deze vraag is: ja. Ik denk dat, als je samen ergens een opdracht voor geeft, je ook samen met de conclusies aan de slag gaat. Dat is ook datgene wat wij nu in onze reactie hebben aangegeven: wij zijn niet tevreden met datgene wat nu is geboden. Wij moeten aan de slag om het verder te brengen.

De heer **Veraart** (D66). Maar is dit ook zo besproken? Is dit op voorhand met elkaar gewisseld, in de zin van: we doen niet alleen samen een onderzoek, maar wij gaan daarna ook samen aan de slag?

De heer **De Bat** (GS). De vraag wat er nu precies wel of niet is besproken, kan leiden tot een ingewikkeld spelletje. Wij hebben "aan de voorkant" afgesproken dat wij deze onderzoeksopdracht samen zouden oppakken. Men kent de twee vragen die zijn gesteld. Die zouden de basis vormen voor het verder bespreken van datgene wat eruit zou komen. Volgens mij zijn wij daar nu mee bezig. Ik blijf herhalen: met datgene wat er nu is aangedragen van Haagse zijde, zijn wij niet tevreden. Dat vraagt verdere actie. Dat wij nu zelf zaken meer concreet moeten maken, snappen we, maar dan willen wij wél de zekerheid dat, áls wij dat doen, er ook mogelijkheden zijn en budgetten beschikbaar komen. Dat is de route die wij volgen.

Voorzitter. Het is mooi dat veel partijen zich herkennen in de genoemde acties, al dan niet omdat die acties in het eigen verkiezingsprogramma zijn vermeld. Er is sprake van een grote eensgezindheid, en dat is goed. Daarnaast zijn ook verschillen benoemd. Door veel sprekers is aandacht gevraagd voor de

kerncentrale. Voorzitter, de vorige week hebben wij daar uitvoerig over gesproken en bij die gelegenheid is ook een motie aangenomen. Het de vorige week gekozen pad kan vandaag worden bevestigd, hetgeen mijns inziens nu voldoende is.

Hetzelfde geldt voor de kwestie van het Provinciefonds. Daar zijn wij druk mee bezig en vaststaat dat dit nog geen gelopen race is. Ik constateer dat de desbetreffende brief een opening biedt. De genoemde vijf jaar is voor het kabinet niet heilig meer, hetgeen een eerste kleine stap zou kunnen zijn maar ik ben het eens met degenen die vinden dat dit niet voldoende is om te bepalen wat dan wél de nieuwe termijn wordt. De bedoelde brief is deze week ontvangen en na vandaag gaat er een reactie uit waarin nadrukkelijk wordt gevraagd: wat bedoelt u dan wél; welke termijn kunnen wij dan wél verwachten. Als wij dat eenmaal weten, kunnen wij nagaan wat voor verdere lobby er nodig is om de tussenliggende periode te overbruggen.

Enkele vragen zijn gesteld over de passage in de brief over het eventueel zijn van experimenteerregio, zulks in relatie met wat wij zelf het "spiegelen" noemen. Voorzitter, wij hebben gesteld dat, als je nu die twee zaken los van elkaar zou benaderen, je bij de andere overheden wellicht wat verarring zou kunnen veroorzaken. We moeten --ik ben het met de heer De Wit eens-- de vraag wat het betekent om experimenteerregio te zijn, concreter benaderen. Dit biedt nu vooral ruimte, maar het maakt nog niet duidelijk wat we dan wel mogen. Anderzijds moeten we zelf duidelijk maken wat wij hiermee willen. Het zijn zaken die in de komende maanden aan bod komen. Wij gaan er met alle andere overheden mee aan de slag, terwijl er ook andere partijen bij worden betrokken. Daarna moeten wij in de gaten houden wat wij met de passage over "spiegelen" hebben bedoeld, namelijk ook de meer bestuurskrachtelijke kant ervan. Om een en ander nu, aan de voorkant, te veel te vermengen... Daarmee zou mogelijk argwaan worden opgeroepen. Laten wij dat niet doen. Laten wij vasthouden dat "spiegelen" absoluut nog steeds een wens is, maar het moet wel goed parallel lopen met het zijn van experimenteerregio.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Als er kan worden gecombineerd, moet je dat doen. Echter, het kunnen twee afzonderlijke trajecten zijn, ook met het oog op de specifieke bevoegdheden die de provincie heeft waar het gaat om de bestuurlijke slagkracht.

De heer **De Bat** (GS). Daar ben ik het volledig mee eens. Als wij via bestuurlijke vernieuwing de slagkracht kunnen vergroten, biedt dat helderheid wanneer wij aan het "spiegelen" gaan in verband met de vraag hoe "slagkrachtig" bepaalde

gemeenten zijn. Het zou een goede voorloper kunnen zijn van het vergroten van de slagkracht, hetgeen bij het spiegelen oplevert dat de slagkracht op orde is. In die volgorde kan dit worden gezien.

De heer **Bierens** (VVD). Dat betekent dat u de externe spiegeling van de bestuurlijke slagkracht wel als een afzonderlijk onderdeel beschouwt?

De heer **De Bat** (GS). Wij hebben steeds gezegd, voorzitter, dat de spiegeling een onderdeel is en blijft; dat móet. Dat hebben wij met elkaar afgesproken. Echter, wij hebben ook gezegd: laten wij hieraan nu niet prioriteit geven, dit om te voorkomen dat het zijn van experimenteerregio als een gevaar wordt gezien. Dat willen wij niet. Wij willen er open in. Het spiegelen komt dus daarna.

De heer Bierens heeft aandacht gevraagd voor de belangen van de beroepsvisserij. Zo zijn er meer sprekers die aandacht hebben gevraagd voor specifieke onderdelen. Voorzitter. Vanzelfsprekend zijn er onderdelen die niet in het actieprogramma als actie, focus of prioriteit zijn benoemd, maar dat betekent niet dat daarvoor niets wordt gedaan. Er komt een nieuwe Economische Agenda. Het is voor ons best even puzzelen hoe je die zaken goed met elkaar kunt verbinden. Voor je het weet, heb je weer vier, vijf stukken die besproken moeten worden. Wij doen ons uiterste best om het allemaal klein en bij elkaar te houden: focussen op de acties, maar de basis moet op orde zijn. Ik ben aanwezig geweest bij het gesprek dat men met werkgevers heeft gehad en ik heb geconstateerd dat dat ook daar met nadruk is benoemd. Dit kan betekenen dat er met betrekking tot een bepaalde sector vooral in de lobby, het onderhouden van contacten, wordt geholpen, terwijl er in verband met andere acties wellicht meer met middelen wordt geholpen. Dat wordt in het kader van de Economische Agenda bepaald. Zo zullen wij bijvoorbeeld de belangen van de Zeeuwse beroepsvisserij nooit kunnen verwaarlozen. Die sector heeft wellicht wat FTE's betreft wat minder invloed, maar is nog steeds van enorme betekenis waar het gaat om de promotionele uitstraling van Zeeland.

Voorzitter. De bijdrage van de heer Oudeman gaan wij maar gewoon aan minister Kamp toesturen. Misschien helpt dat om hem uit zijn wat stoïcijnse houding te krijgen, zij het dat ik niet precies weet hoe ik die meneer aan het lachen krijg...

De heer Viergever roept het college op om strijdvaardig te blijven, zoals wij het deze week hebben getoond. Ik ben blij, voorzitter, dat hij dat heeft herkend. Immers, dat is precies wat wij willen: wij willen strijdvaardig blijven omdat wij weten hoeveel werk er de komende jaren moet worden verzet in verband met het actieprogramma.

De heer Dorst heeft erop gewezen dat er energie vrijkomt bij het hydrologische verschijnsel stroomversnelling. Hij heeft dus volledig doorgrond, voorzitter, waarom wij deze titel hebben gekozen. Het is precies wat wij met deze titel hebben beoogd. De heer Dorst dringt er voorts op aan dat bestaande structuren worden benut en dat bestaand beleid wordt gecontinueerd. Met het laatste ben ik het hartgrondig eens. Als je er dingen naast of boven gaat doen, ontstaat er weer verwarring. Echter, met het benutten van bestaande structuren moeten wij oppassen want misschien hebben wij wel te veel bestaande structuren en moeten wij wat dat betreft kritisch durven te zijn. Soms heb je juist iets nieuws nodig om zaken beter te organiseren. Zo werd ons deze week gevraagd: leg gezondheid en toerisme neer bij het VZG-portefeuillehoudersoverleg recreatie en toerisme. Daarvan heb ik gezegd: dat is noodzakelijk maar wij zullen de kracht en de energie toch echt apart moeten organiseren om te voorkomen dat het weer heel breed uitwaaiert. Met andere woorden: ja, bestaande structuren zijn nodig, maar wij moeten heel kritisch nagaan of bestaande structuren niet zaken beklemmen.

De heer **Dorst** (SGP). Voorzitter. Ik denk dat wij het wel eens zijn. Waarom deed ik die oproep? Omdat niemand zit te wachten op bestuurlijke drukte. In het verleden hebben wij daar vaak over gesproken. Als de gedeputeerde aangeeft dat zich een vorm aandient die effectiever en beter is, moeten wij daar vooral geen "nee" tegen zeggen, maar het is zoiets als: je koopt een nieuw kostuum op zaterdagmiddag en op maandagochtend gooi je een oud kostuum weg; op een gegeven moment zit de kast vol. Voorzitter, als we het zó doen, is het prima maar wij moeten er niet weer van alles verkrijgen.

De heer **De Bat** (GS). Helemaal eens; wat mij betreft is er geen discussie over.

Voorzitter. De heer Dorst pleit ervoor dat het college na vandaag een brief namens GS en PS verstuurt. Dat doen wij graag. Intussen hebben wij ook contact gehad met de BZW (Brabants-Zeeuwse Werkgeversvereniging), de SER en de onderwijssector, waarbij is gebleken dat men het eens is met de richting van datgene wat wij deze week hebben gemeld. Een brief met al die logo's, een soort "Zeeuwse brief", kunnen wij voorbereiden. Ik ben het dus met deze oproep eens. Ook in de samenleving bestaat er een breed draagvlak voor om zo'n brief te versturen.

Mevrouw Pijpelink kan ik zeggen dat ik de 25 miljoen wil hebben op het moment dat ik dat bedrag nodig heb. Wanneer is het nodig? Het is nodig als je concrete vragen hebt. Ik ben het ermee eens dat wij in de komende drie maanden die concrete

vragen scherp moeten hebben. Natuurlijk mag men het bedrag ook nú storten, maar het moet in elk geval beschikbaar zijn op het moment dat wij er behoefte aan hebben. Uiteindelijk gaat het erom dat wij de middelen krijgen op het moment dat ze nodig zijn voor het uitvoeren van plannen.

Voorzitter. Er is een motie ingediend in verband met de wegen. Ik zie dat collega Van der Maas er niet is, maar ik weet wat hij hierover zou zeggen. Immers, wij hebben het hierover gehad. Wat het college betreft komt men te vroeg met deze motie. Er zijn gesprekken gaande over de onderdelen die met elkaar verbonden zouden kunnen worden, onder andere tussen waterschap en provincie. Dat onderzoek loopt; hiervoor is een werkgroep ingesteld. Het lijkt mij goed nu even de resultaten van deze werkzaamheden af te wachten. Wij zullen de resultaten ervan aan de Staten voorleggen. Vervolgens kan worden nagegaan of een dergelijke motie nog noodzakelijk is. Wanneer nu een motie wordt aangenomen waarmee anderen wordt gevraagd per se iets te doen, kan dit overkomen als de motie die onlangs in een waterschapsvergadering is aangenomen, in de zin van: ze gaan dáár iets bepalen dat óns aangaat. Wij komen hiermee bij de Staten terug. Voorzitter, ik hoop dat collega Van der Maas het met mij eens is...

De **voorzitter**. Het college spreekt met één mond.

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter. De heer Verburg stelt dat het MKB bij dit proces niet betrokken is geweest. Daar ben ik het niet helemaal, beter gezegd helemaal niet mee eens. Immers, wij hebben de afgelopen periode de BZW hierbij betrokken, als dé vertegenwoordiging van het MKB. Dat is nu eenmaal de structuur die partijen met elkaar hebben afgesproken. Wij hebben dus vertegenwoordiging van het MKB gehad in de klankbordgroep. Daarnaast is een aantal MKB'ers zelf, op persoonlijke titel, uitgenodigd. Bovendien hebben wij zo'n tien, twaalf bezoeken gebracht aan MKB-bedrijven, waarbij dit onderwerp ter sprake is geweest. Met andere woorden: het MKB is hier wel degelijk bij betrokken. Misschien komt dit niet zo duidelijk naar voren omdat de vertegenwoordiging van deze sector nu eenmaal zo in elkaar zit. Bovendien moeten de punten, vermeld door de heer Verburg, een plek krijgen in de Economische Agenda. Daar zijn wij mee bezig; deze basis moet op orde zijn.

Door de heer Verburg is voorts Wind op Zee genoemd. Voorzitter, daarbij zijn heel grote spelers betrokken, maar heel veel van de werkzaamheden die straks moeten gaan plaatsvinden om molens te bouwen en te plaatsen, worden verricht door MKB'ers. Dit levert voor het MKB misschien wel

duizend banen op. Voorzitter, het MKB is voor ons net zo belangrijk als de BZW.

De suggestie is gedaan om de maatschappelijke opgave anders te benoemen. Voorzitter, suggesties zijn altijd welkom. Deze discussie gaat een rol spelen op het moment dat wij hier met elkaar de begroting vaststellen. Immers, daarbij komt de uitwerking van de maatschappelijke opgave aan bod.

Voorzitter. Wij zijn wel degelijk druk bezig met actief arbeidsmarktbeleid. Via het Drie O-overleg gaan wij na hoe de vraag beter in beeld kan worden gebracht. De Arbeidsmonitor is daarvan een effectief product. Ook hierop wordt in de Economische Agenda teruggekomen.

Waar het gaat om de ideeën met betrekking tot het matchen van financieringsmogelijkheden, voorzitter, kan ik zeggen dat wij de afgelopen tijd niet stil hebben gezeten, terwijl de commissie Balkenende bezig was. Wij hebben de Staten in een van de commissies laten zien waarmee Impuls actief bezig is, met de fondsen die er nu al zijn. Daarbij speelt dit matchen al een rol, los van banken.

Voorts hebben wij gesprekken gehad met "Business Angels". Zeer bewust hebben wij dat niet al te groot gedaan, want dat willen zij niet. Het gaat om vermogende Zeeuwen aan wie de vraag wordt voorgelegd: op welke manier kan vermogen worden ingezet ten gunste van het Zeeuwse MKB? Voorzitter, daar komen twee grote lijnen uit naar voren. Vermogende Zeeuwen gaan niet zomaar een pot van 20 miljoen vormen, met de mededeling: doe daar maar goeie dingen mee. Ze zijn sterk gericht op datgene wat zij in hun eigen omgeving kunnen doen. Samen met Impuls gaan wij per regio na voor welke initiatieven geld nodig is en welke investeerders daarbij betrokken zouden kunnen worden.

Voorzitter, naast de middelen die door middel van cofinanciering-overheid worden verkregen, is er gewoon geld op de markt beschikbaar. Wij moeten proberen om dat met goede ideeën te matchen en trachten om hiervoor ook privaat geld aan te trekken.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Ik ben blij met de toezegging dat de door ons vermelde elementen worden betrokken bij "de stroomversnelling", gekoppeld aan andere domeinen. Wat de benodigde fondsen betreft wijs ik erop dat onlangs door EZ is meegedeeld dat in het kader van allerlei landelijke regelingen ruim een miljard bij bedrijven terecht is gekomen. Ik zou dus zeggen: kijk niet alleen naar de Zeeuwse potjes, die vaak tamelijk beperkt zijn, maar ook naar de landelijke mogelijkheden, zij het dat dat niet vanzelf gaat. Het lijkt mij goed om in het kader van de Economische Agenda ook hieraan aandacht te geven.

Voorzitter. De gedeputeerde geeft aan dat in de regio wordt nagegaan wat ondernemers en investeerders kunnen doen. Ook in Flevoland zien wij soortgelijke initiatieven. Misschien is het goed om in dit verband ook elders te kijken.

De heer **De Bat** (GS). Daar ben ik het mee eens, voorzitter. Zo hebben wij het voorbeeld van Brabant en andere provincies benut om onze opzet vorm te geven.

De heer Faasse heeft een opmerking over de SDR gemaakt, maar dat was volgens mij een soort "side-opmerking". Voorts stelt hij dat een gezonde patiënt geen hulp nodig heeft. Voorzitter, daarop zou ik willen reageren met: je hoeft niet ziek te zijn om beter te worden. Ik onderstreep dat de commissie Balkenende juist constateert dat er wellicht op de korte termijn geen urgentie wordt gezien, maar dat die korte termijn wel eens héél kort kan zijn. Vandaar dat men zegt: nú aan de slag.

De heer Willemse stelt terecht dat het feit dat in Zeeland de werkloosheid laag is, te maken heeft met de bereidheid van mensen om een stuk te rijden om werk te hebben. Als gevolg hiervan treedt er vertroebeling van de cijfers op en wordt onduidelijk wat er écht aan de hand is. Daar dienen wij scherp op te zijn.

Waar is aangeboden om te helpen bij de lobby in Den Haag, voorzitter, zullen wij kijken hoe wij dit kunnen organiseren.

De heer Temmink meent dat er met betrekking tot de coördinator sprake is van een verkeerde volgorde. Kennelijk, voorzitter, heeft hij onze brief niet goed gelezen. Het is ook mogelijk dat wij het verkeerd hebben opgeschreven. Ik houd het nu maar bij het laatste. Hoe dan ook, wij hebben ervoor gezorgd dat wij nu in Zeeland iemand hebben die datgene wat er allemaal op ons afkomt, aanpakt. Iedereen wil actief zijn en helpen, acties moeten bij partijen uitgezet. Dat moet gewoon gebeuren; het is gewoon werk. Wij hebben geconcludeerd: degene die het afgelopen halfjaar de totstandkoming van het rapport heeft begeleid, kan de komende tijd prima de uitwerking van het rapport oppakken. Daar hebben wij geen profielschets voor nodig. Daarnaast blijft staan dat men Den Haag een Zeelandcoördinator nodig heeft die verbindingen maakt en het pad effent. Er zal sprake moeten zijn van een bepaalde vorm van samenwerking.

Voorzitter. Er worden door verschillende gemeenten suggesties gedaan. Men zal de brief van de Z4 hebben gezien. Daarin bieden die gemeenten aan om op bepaalde onderdelen te helpen. Welnu, ook daarover moet gesproken worden. Er zit nú al heel veel werk aan vast en dat wordt ook opgepakt.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter, ik dank de gedeputeerde voor deze uitleg maar mijn fractie had het toch liever andersom gezien. Als ik het nu zo hoor, gaat het om een "wegplaveier" en een organisator, maar wij kennen een soort natuurlijke argwaan tegenover Den Haag; ik verwijs naar de brief. Met het oog op datgene wat wij al dan niet van Den Haag kunnen verwachten, is ons inziens een coördinator nodig die daarop aansluit. Maar goed, er is sprake van een verschil van mening.

De heer **De Bat** (GS). Jawel, voorzitter, een verschil van mening, maar volgens mij ziet de heer Temmink het niet helemaal goed. Immers, wij moeten nu gewoon aan de slag. Ik verwijs naar de discussie over het moment waarop dat bedrag van 25 miljoen er moet zijn. Als wij nu blijven wachten totdat men in Den Haag een besluit neemt om al dan niet een coördinator aan te stellen, gebeurt er niks terwijl er op onderdelen businesscases moeten worden gemaakt om aan te tonen dat wij dat geld echt nodig hebben. Wij moeten er nú voor zorgen dat binnen Zeeland lijnen aan elkaar worden geknoopt, dat partijen iemand hebben waarbij zij terecht kunnen. Overigens, dit komt precies overeen met de lijn die in het rapport wordt aangegeven. Het advies is om het op deze manier te doen. Daarnaast moeten wij er natuurlijk scherp op toezien dat wij ook in Den Haag een en ander voor elkaar krijgen.

Met de heer De Wit ben ik het eens dat de bestuurlijke vernieuwing tot iets móet leiden en dat "aan de voorkant" duidelijk moet zijn hoe wij dit gaan doen. Hij stelt een vraag over de kosten, maar dat aspect is nu nog niet aan de orde.

De heer **De Wit** (PVV). Voorzitter. De gedeputeerde heeft eerder aangegeven dat Zeeland met zodanige voorstellen en plannen komt dat men in Den Haag geen nee kan zeggen. Met andere woorden: wij hebben dat geld al binnen. Hoe zeker is hij nu van zijn zaak?

De heer **De Bat** (GS). Soms, voorzitter, moet je uit stukken en situaties optimisme halen, zoals ook de heer Dorst dat doet. Kom op, als wij nou zeker weten dat wij goede plannen hebben, goede businesscases, waarmee precies datgene wordt gedaan wat volgens het rapport voor Zeeland nodig is, dan moeten ze in Den Haag van goeden huize komen om daar nee tegen te zeggen. Overigens, in de brief is het in die zin wat vaag dat daarin wordt gesproken over de huidige begrotingsruimte en de toekomstige ruimte. Wij hebben echt ook de Tweede Kamer nodig om een stap verder te komen. Ik hoop dat het ons lukt. In elk geval gaan wij ervoor.

De heer **Dorst** (SGP). Het blijft lastig... Je kunt brieven lezen, maar je kunt je ook richten op de realiteit. Door iemand is vanochtend gezegd dat de minister met miljarden strooit, maar wij moeten nu niet de perceptie krijgen dat het kabinet een soort Sinterklaas is. Als je je afvraagt hoe dat geld ooit in Den Haag is gekomen... Het zijn de inwoners van Nederland, ook de Zeeuwen, die belasting hebben betaald en die middelen worden verdeeld. Elke regio krijgt wat terug. Ik denk hierbij ook aan de PVV, voorzitter. Gaat het over Europa, dan onderstreept die partij dat Nederland een netto-betaler is en dat er wel eens wat terug mag komen. Als wij die houding, die natuurlijke houding aannemen, hoeft er volgens mij geen discussie te zijn. Als Zeeland met goede plannen komt, staat het kabinet gewoon aan de lat om aan de uitvoering daarvan medewerking te verlenen. Dat is in een normaal land een verwachtingspatroon dat men mag hebben.

De heer **De Bat** (GS). Ik geef gewoon niet op, totdat wij datgene hebben gekregen waar wij recht op hebben. We zullen zien hoe lang het gaat duren, maar daar gaan wij met elkaar voor knokken. Het moet gewoon gebeuren.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Is mijn conclusie juist dat de gedeputeerde van oordeel is dat onze motie over het Projectbureau Wegen overbodig is omdat een onderzoek hiernaar al loopt? Als dit proces inderdaad al is gestart, verwachten de indieners van de motie dat op een kortere termijn dan in de motie is aangegeven, concrete plannen en acties worden gepresenteerd.

Het doel van de motie is voorts dat het college een steun in de rug wordt gegeven om de beoogde samenwerking te bewerkstelligen. Wij krijgen signalen waaruit naar voren komt dat de ene partij naar de andere wijst, in de zin van: als het aan ons zou liggen, was het al gebeurd. Is deze steun in de rug welkom, of is de motie écht overbodig?

De heer **Oudeman** (CDA). Voorzitter. Ik sluit mij graag aan bij de gedeputeerde waar hij de commissie Balkenende en de klankbordgroep heeft bedankt voor het verzette werk.

Ik meen dat de gedeputeerde in zijn beantwoording bijzonder duidelijk is geweest. Mijn fractie zal de wijze waarop het college met het rapport van de commissie Balkenende aan de slag gaat, zeker scherp blijven volgen.

De heer **Dorst** (SGP). Voorzitter. Ik constateer dat er enkele verschillen van mening zijn tussen de indieners van motie nr. 1 over het Zeelandfonds en onze fractie. Ik zou het jammer vinden wanneer een motie als deze niet unaniem zou worden

aangenomen. Dat zou geen geweldig signaal zijn. Als er vanuit Zeeland een signaal komt, moet het krachtig zijn. Graag horen wij van het college of het de overwegingen, opgenomen in de motie, kan onderschrijven.

Met het tweede onderdeel van de genoemde motie, bij "van mening dat", hebben wij moeite. Daar wordt gesteld: "dat de door de regering toegezegde 300.000 euro onvoldoende is voor het vullen van het Zeelandfonds". Volgens mij is dat een omissie. Dit bedrag is immers niet bedoeld om het Zeelandfonds te vullen, maar om een specifiek aspect te financieren.

Voorzitter. Het dictum van de motie, de daar verwoorde oproep, vinden wij prima. Als het college de inhoud van de motie wil verwoorden in een brief, heeft het echt onze voorkeur dat die brief Zeeuwsbreed wordt ondersteund. Boer Koekoek zat van 1963 tot 1987 in de Tweede Kamer. Ik heb mij erover verbaasd dat die man daar zo lang heeft gezeten. Aan de voormalige directeur van het Landbouw-Economisch Instituut werd ooit de vraag voorgelegd: zijn boeren nou strategisch incompetent? Zijn antwoord was: individueel natuurlijk niet --het zijn vakmensen, topondernemers-- maar het collectief is het wél. Waarom was boer Koekoek nodig en deden de boeren het niet zélf? Dat had ermee te maken dat het collectief incompetent was. Voorzitter, dat wil ik niet zeggen van de Staten van Zeeland, en ook niet van bestuurlijk Zeeland, maar het is wel kenmerkend dat mensen blijkbaar maar moeilijk gezamenlijk één geluid kunnen laten horen. Ik vind dat dat in déze situatie georganiseerd moet worden en ik vraag het college om dat op te pakken. Als er sprake zou kunnen zijn van één brief, namens alle Zeeuwen, zouden wij daar heel content mee zijn.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Ik dank de gedeputeerde voor zijn heldere uitleg, onder meer over de betrokkenheid van het MKB. Niettemin vinden wij dit onderwerp zó belangrijk dat wij, ChristenUnie-Zeeland, samen met SGP-Zeeland, voor 16 september een bijeenkomst hebben georganiseerd waarbij kan worden ingegaan op de kansen voor het MKB in het kader van Zeeland in Stroomversnelling.

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter. In eerste termijn heb ik aangegeven dat de te verzenden brief betrekking heeft op een breder terrein dan alleen het Zeelandfonds. Het zou jammer zijn wanneer men zich daartoe zou beperken. Ik meen dat de motie geen kwaad kan, maar ik zou graag zien dat de brief veel breder zou worden opgesteld. Ook andere onderdelen, zoals het bètacollege dienen daarin aandacht te krijgen. Gelet op al datgene wat wij nu hebben gehoord, kunnen wij een heel goede brief samenstellen die vervolgens namens GS, PS,

BZW en SER-Zeeland kan worden verzonden, inclusief een passage over het Zeelandfonds.

Wat motie nr. 2 over het Projectbureau Wegen betreft, herhaal ik dat wij met een werkgroep bezig zijn. In die groep worden de onderdelen benoemd waarover kan worden nagedacht om tot samenwerking te komen. Men mag van ons verwachten dat datgene wat hierover vanochtend is gezegd, in die groep zal worden ingebracht: in hoeverre kan een Projectbureau Wegen worden opgezet? Vervolgens komen wij hierop terug bij de Staten. Nu een motie hierover aannemen, voorzitter, kan een averechtse reactie oproepen. Laten we dat niet doen. Ik zou zeggen: eerst aan de slag en daarna komen wij hiermee bij de Staten terug.

De vergadering wordt voor enkele minuten geschorst.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Wij houden onze motie inzake het Projectbureau Wegen aan, maar zullen deze kwestie scherp in de gaten houden. Van belang is dat er écht concrete plannen en acties komen en dat het niet bij mooie woorden en leuk overleg blijft.

De motie over het Zeelandfonds is inmiddels aangepast, hetgeen ertoe heeft geleid dat alle fracties --met uitzondering van die van de PvZ, omdat de heer Babijn niet aanwezig is-- de motie kunnen steunen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat motie nr. 2 is ingetrokken.

De heer **Temminck** (GL). Voorzitter. Voor alle duidelijkheid vermeld ik even dat mijn fractie zich met betrekking tot deze motie terugtrekt omdat het ons vooral om bestuurlijke voordelen gaat. Wellicht kan dit element, als de motie later opnieuw wordt ingediend, worden toegevoegd.

De **voorzitter**. Ik constateer voorts dat motie nr. 1 in die zin is gewijzigd dat het tweede onderdeel onder "van mening dat" is vervallen, en het dictum thans luidt: "dragen Gedeputeerde Staten op om per brief de leden van de Tweede Kamer namens Provinciale Staten van Zeeland op te roepen het actieplan Zeeland in Stroomversnelling te aanvaarden.".

Ik constateer voorts dat deze gewijzigde motie is ingediend door de leden Pijpelink, Oudeman, Bierens, Temminck, Dorst, De Wit, Veraart, Van Unen, Verburg, Faasse en Willemse.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Het lijkt mij een goede zaak om een exemplaar van deze motie met alle partijlogo's erop bij de brief te voegen.

De **voorzitter**. Ik stel voor om later over deze gewijzigde motie te stemmen, wanneer kan worden beschikt over de nieuwe tekst, mét alle logo's.

Daarmee zijn wij gekomen aan het einde van de behandeling van de brief van het college over het actieprogramma van de commissie Balkenende. Ik constateer dat er enkele belangrijke afspraken over acties zijn gemaakt. Het is een goede zaak dat wij zijn gekomen tot een gezamenlijke Zeeuwse reactie.

20. Statenvoorstel Beleidsnota verbonden partijen provincie Zeeland 2016 (SERV-052)

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. In de commissie hebben wij uitvoerig gesproken over dit voorstel dat overigens op onze steun kan rekenen. Naar aanleiding van dit voorstel ontstond een aardige discussie over de problematiek van het openbaar bestuur in Zeeland, meer in het bijzonder de samenwerking. Voor mijn fractie speelt hierbij een rol dat, zeker na de decentralisatieoperaties, het lokale bestuur veel belangrijker is geworden, terwijl de schaal van dat bestuur een probleem is.

In de commissie heb ik met de heer Van de Velde afgesproken dat wij gezamenlijk een evenement gaan organiseren om het hierover nog eens goed te hebben. Dat gaan wij inderdaad doen, maar de fractie van de PvdA is ons een beetje voor geweest. Immers, zij heeft al het vorige jaar een avondbijeenkomst georganiseerd om te spreken over het onderwerp "Eén gemeente Zeeland". Dat is best ambitieus en tijdens die avond bleek dan ook dat dit een stap te ver was. Overigens, "Eén gemeente Zeeland" komt wellicht, gelet op haar naamgeving, al een tijdje overeen met het standpunt van Zeeland Lokaal.

Voorzitter. Wat mijn fractie betreft is het belangrijk dat er in het kader van verbonden partijen een onderscheid wordt gemaakt tussen enerzijds partijen met uitsluitend een duidelijk publieke taak en anderzijds partijen die in een vaak zeer complexe concurrerende omgeving werken. Dit aspect komt onder meer naar voren bij het beloningsbeleid.

Voorzitter. Ik ga de opmerkingen die over dit voorstel al in de commissie zijn gemaakt, niet herhalen. Ik ben op ieder moment --écht op ieder moment, mijnheer Van de Velde-- bereid om het gesprek hierover voort te zetten.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Het is een goede zaak dat wij aan de hand van dit voorstel duidelijke afspraken maken over de wijze waarop wordt omgegaan met onze verbonden partijen. Wat mijn fractie betreft is dit voorstel op voldoende wijze in de commissie besproken. Er resteren nog twee heikele punten.

Allereerst noem ik de wensen en bedenkingen. Wat dat betreft heeft de gedeputeerde duidelijk toegezegd dat, als de Staten wat vinden, het college daarmee aan de slag gaat. Voorzitter, ik scherp dit nog wat aan. Als de Staten een mening hebben die haaks staat op het oordeel van het college, gaat het college daar dan óók mee aan de slag? Voorts vraag ik aandacht voor de situatie waarin andere aandeelhouders ingaan op hetzelfde punt. Kunnen wij dan nog wel wat veranderen?

In de tweede plaats ga ik in op het beloningenbeleid. In de passage over de Wet normering topinkomens (WNT) kan mijn fractie zich niet vinden. Door de fractie van de PvdA zal straks over dit onderwerp een amendement worden ingediend dat door ons wordt gesteund.

De heer **Ruissen** (VVD). Voorzitter. Ik sta hier in de plaats van Tobias van Gent die in verband met gezinsomstandigheden is vertrokken. Ik zal zijn bijdrage naar voren brengen.

Voorzitter, collega's, dames en heren. Wij zijn zeer content met het feit dat de aanbeveling van de Rekenkamer om te komen tot een toetsingskader voor het provinciale beleid ten aanzien van verbonden partijen, met dit voorstel wordt opgevolgd. De fractie van de VVD vindt dit een prima voorstel en ondersteunt de daarin verwoorde uitgangspunten en randvoorwaarden en zij vermeldt daarbij de bijzondere aandacht voor de actieve rol van de provincie bij het investerings- en benoemingsbeleid in deelnemingen.

Voorts sluit mijn fractie zich volledig aan bij het beginsel, zoals verwoord in het voorliggende stuk, dat de vraag of een maatschappelijk belang ook een publiek belang zou moeten zijn, per definitie een politieke keuze is, en daarom is voorbehouden aan de Staten. De aanpassing van het voorstel na de commissievergadering, door het schrappen van de passage die hierover onduidelijkheid zou kunnen scheppen, is dan ook op haar plaats.

Zoals gezegd is mijn fractie heel blij dat er nu een integraal beleid voor verbonden partijen tot stand is gekomen. Echter, dit neemt niet de noodzaak weg om maatwerk te leveren. De fractie van de VVD blijft voorstander van de ontwikkeling van een aparte aandeelhoudersstrategie voor elke grote deelneming. Gelukkig zijn wij wat dat betreft goed op weg. Immers, de afgelopen tijd zijn

verschillende strategieën opgesteld, maar deze moeten wél actueel worden gehouden.

De heer **Erbisim** (PvdA). Voorzitter. Mijn fractie kan in hoofdlijnen instemmen met de voorliggende nota. Daarmee worden ons inziens de juiste kaders en afwegingen aangereikt, van belang om met verschillende partijen in zee te gaan. Daarnaast vormt deze nota een goede uitwerking van de integrale benadering van de wijze waarop moet worden omgegaan met verbonden partijen binnen de provincie, die een publiek en een maatschappelijk belang dienen.

Voorzitter. Graag plaatsen wij bij deze nota de volgende kanttekening. Twee stukken tekst zouden wij verwijderd willen hebben, namelijk bij punt D en bij het "resumerende vlak" waar het gaat om een beloning, hoger dan de WNT aangeeft. Bestuurders, óók van verbonden partijen die gesteund worden met belastinggeld, moeten niet méér verdienen dan de WNT-norm. Tegen die achtergrond dienen wij een amendement in.

Vervolgens, voorzitter, maak ik een rekensommetje. Wordt het genoemde onderdeel D ongewijzigd gehandhaafd, dan krijg je het volgende. Vermeld wordt dat je 50% van de WNT-norm zou kunnen handhaven. De norm is 179.000 euro; 50% daarvan is 89.500 euro. Je zou op basis van benchmarking kunnen kijken naar een bestuurder die normaal 500.000 euro zou verdienen. Vijftig procent daarvan is 250.000 euro. Bij het optellen van deze twee bedragen kom je uit op 340.000 euro. In onderdeel D wordt onder meer gesteld: "Inzet is een minimale overschrijding van de WNT". Welnu, volgens dit rekenvoorbeeld is er dan sprake van een overschrijding met 100%.

De **voorzitter**. Door de leden Erbisim, Van Unen en Temmink is het volgende amendement ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 15 juli 2016;

amenderen het Statenvoorstel Beleidsnota verbonden partijen provincie Zeeland 2016 door de tekst bij het onderdeel "3.2.4 Beloningsbeleid" op blz. 9 als volgt te wijzigen:

- Verwijderen bij punt D: "Aanvulling is pas mogelijk wanneer aantoonbaar blijkt dat er geen gekwalificeerde bestuurder gevonden kan worden binnen de actuele WNT-norm; dan kan een gewogen beloning worden voorgesteld (comply or explain). Het absolute plafond is het gewogen gemiddelde met als basis 50% publiek (beloning op basis van de WNT) en 50% privaat (beloning op basis van benchmark onder vergelijkbare

bedrijven). Inzet is een minimale overschrijding van de WNT."

- Verwijderen in het resumerende vlak: "Indien aantoonbaar blijkt dat er geen gekwalificeerde bestuurder kan worden gevonden binnen de WNT-norm, kan een gewogen beloning worden voorgesteld. Het absolute plafond is het gewogen gemiddelde met als basis 50% publiek (beloning op basis van de WNT) en 50% privaat (beloning op basis van benchmark onder vergelijkbare bedrijven). Inzet is een minimale overschrijding van de WNT."

Dit amendement krijgt nr. 3.

De heer **Van de Velde** (SGP). Voorzitter. In de commissie hebben wij hier uitgebreid over gesproken. Ik wijs erop dat de gedeputeerde --juist gelet op de gevoelens van een aantal partijen-- deze onderdelen over de WNT in de nota heeft gezet, inclusief de inzet op minimale overschrijding. En nu, voorzitter, willen enkele partijen deze passages schrappen. Ik vind dat zij hiermee wel héél veel overboord gooien. De gedeputeerde heeft heel duidelijk gesteld: "Als het écht niet kan, dan"... Worden deze passages geschrapt, dan is de genoemde inzet óók weg.

De heer **Erbisim** (PvdA). Inderdaad wordt er gesproken over inzet op minimale overschrijding, maar aan de hand van het gegeven rekenvoorbeeld ziet men dat het veel méér kan zijn. Ik herhaal dat wij het over belastinggeld hebben. In de commissie gaf de gedeputeerde aan dat er twee situaties zijn waarbij er sprake is van een afbouwconstructie: Zeeland Seaports en DELTA. Laten wij nu voor nieuwe situaties gewoon de WNT-norm aanhouden. Dat lijkt mij voor de hand liggend. Wij moeten voorzichtig omgaan met belastinggeld.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter, als deze onderdelen zonder meer worden gehandhaafd, wordt de uitzondering al mogelijk gemaakt. Als het nodig is, kan de gedeputeerde bij ons komen, maar bij handhaving van deze onderdelen wordt uitzondering al mogelijk gemaakt. Voorkomen moet worden dat ons later wordt gezegd: ja, maar u heeft ermee ingestemd; het staat zo in de nota.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Denken de indieners van het amendement niet dat zij hiermee al bij voorbaat goede kandidaten uitsluiten?

De heer **Erbisim** (PvdA). Voorzitter. Ik verwijs naar bijlage nr. 5, waarin een overzicht wordt gegeven van de bevoegdheden van de algemene vergadering van aandeelhouders (AVA) en de raad

van commissarissen (RVC). Voor een NV of een BV zijn bepaalde zaken wettelijk bepaald. Mocht het écht nodig zijn, dan kan men op basis van de statuten nog iets wijzigen met betrekking tot de beloning. Ik zou zeggen: laten wij nu éérs de WNT-norm handhaven. Mocht het écht nodig zijn dat wij een ander besluit nemen, dan is het een goede zaak dat het college naar de Staten komt met de boodschap: we kunnen niet anders.

De heer **Bierens** (VVD). Maar denkt u niet dat aanvaarding van dit amendement ertoe zal leiden dat kandidaten niet solliciteren, zodat men helemaal niet aan die afweging toekomt?

De heer **Erbisim** (PvdA). Als blijkt dat geschikte kandidaten niet voor dat bedrag willen werken, ontstaat de situatie waarin een beroep kan worden gedaan op wettelijke regelgeving op grond waarvan er wél kan worden afgeweken. Overigens, die situatie lijkt mij heel bijzonder; 179.000 euro is toch een flink bedrag. Ik voeg hieraan toe dat wij wat dit betreft al aan het afbouwen zijn, bij Zeeland Seaports en DELTA.

De heer **Bierens** (VVD). Dat wij bij DELTA aan het afbouwen zijn, geloof ik niet. Wij hebben gezegd dat er geen exorbitante toeslagen worden verleend; dat is mijns inziens heel wat anders dan afbouwen. Ik stel vast dat wij hierover van mening verschillen.

De heer **Van de Velde** (SGP). Voorzitter. De heer Erbisim bepleit dat als basis de WNT-norm wordt gehanteerd. Daar ben ik het mee eens, en volgens mij staat dat er ook. Vervolgens wordt gesteld dat er heel zwaarwegende redenen en argumenten moeten zijn om hiervan af te wijken. Pas als dat het geval is, kan er sprake zijn van minimale overschrijding. De indieners van het amendement stellen voor om dit te schrappen. Volgens mij gooien zij daarmee een voor hen belangrijk punt weg. Ik zou zeggen: gooi nu niet weg wat u al binnen heeft gehaald.

De heer **Erbisim** (PvdA). Wij verschillen van mening. Inderdaad is de WNT-norm het uitgangspunt, maar bij de "minimale overschrijding" gaat het om het gewogen gemiddelde, zoals ik heb aangegeven. Ik denk dat de heer Oudeman, als wiskundige, zal bevestigen dat bij dit gewogen gemiddelde het hoogste bedrag het zwaarst weegt. Daardoor krijg je een heel ander verhaal, en zeker geen minimale overschrijding van de WNT-norm. Bij mijn rekenvoorbeeld gaat het om bijna 100%. Dat kán gewoon niet; het gaat om belastinggeld.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Ik houd de SGP-fractie opnieuw voor dat, als deze onderdelen niet worden geschrapt, overschrijding al op

voorhand mogelijk wordt gemaakt. Daarmee is het geen uitzondering meer. Onze toestemming is dan niet meer nodig.

De heer **Van de Velde** (SGP). Volgens mij, voorzitter, gaan wij hier sowieso niet over de salarissen. Dat weet u ook wel, mevrouw Van Unen. Of u nu hoog of laag springt, het salaris van de DELTA-topman heeft u ook niet zelf omlaag gekregen. Zoiets gebeurt wél als gevolg van onder andere maatschappelijke druk. Dat is mijns inziens een belangrijke reden. Wij hebben DELTA ook steeds gewezen op het bestaan van maatschappelijke gevoelens. Zo zou het volgens mij moeten gaan.

Voorzitter, de gedeputeerde heeft in de commissie duidelijk gesteld: er moeten écht heel zwaarwegende redenen zijn om af te wijken. Afwijken is écht niet "standaard". Worden de genoemde onderdelen gehandhaafd, dan gebeurt precies datgene wat de indieners van het amendement willen: zo weinig mogelijk overschrijding.

De heer **Temminck** (GL). Voorzitter. In deze nota wordt ingegaan op de constatering van de Rekenkamer dat er integraal beleid dient te komen met betrekking tot verbonden partijen. Het verschijnen van deze beleidsnota zien wij als een belangrijke verbetering, al blijft voor ons de vraag hoe je nu, als lid van een gemeenteraad of van Provinciale Staten, goed kunt voldoen aan je kaderstellende en controlerende taak wanneer je alleen maar je gevoelens mag weergeven over stukken als begrotingen, jaarrekeningen en jaarplannen. Maar goed, mijn fractie neemt aan dat er in de toekomst, daar waar dat gewenst is of noodzakelijk wordt geacht, heus wel manieren kunnen worden gevonden om kritische vragen en standpunten naar voren te brengen.

Voorzitter. Het is goed te kunnen constateren dat het de Staten zijn die bepalen wat een publiek belang is. De eerder door mijn fractie geconstateerde onduidelijkheden hierover zijn weggenomen, waarvoor dank.

Waar het gaat om de topsalarissen, boven de Balkenende-norm, heeft mijn fractie een bijzonder duidelijk standpunt. Dat kan in deze tijd absoluut niet meer. Daarom hebben wij amendement nr. 3 mede-igediend.

De heer **Haaze** (PVV). Voorzitter. Na de constatering van de Rekenkamer dat de provincie geen integraal beleid heeft met betrekking tot publiek aandeelhouderschap, is de nu voor ons liggende nota opgesteld. Wat mijn fractie betreft wordt er door de provincie in een verbonden partij geparticipeerd als het publieke belang daarmee gediend is, en het ook écht niet anders kan. Gelet

op deze gedachte is het een goede zaak om hiervoor een beleidskader te hebben.

Uitgangspunt is, voorzitter, dat die samenwerkingsvorm wordt gekozen die het best past bij het dienen van het desbetreffende publieke belang. Dat kan ofwel publiekrechtelijk ofwel privaatrechtelijk zijn, zoals het ook is omschreven. In de voorliggende nota. Aangegeven wordt dat de voorgestelde periodieke herijking voor de maatschappelijke borging zorgt.

Kortom, onze fractie kan instemmen met dit voorstel.

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter. Mijns inziens spitst deze discussie zich toe op het beloningsbeleid. Daarnaast zijn enkele vragen gesteld, onder meer door de fractie van de SP, over de wensen en bedenkingen. Ik kan die fractie zeggen dat te allen tijde geldt dat ingebrachte wensen en bedenkingen sowieso door ons worden opgepakt, besproken en beoordeeld. Waar dat kan, worden ze ook besproken met andere aandeelhouders. Wij gaan er altijd serieus mee om, zoals ik al in de commissie heb gezegd. Is er sprake van een wens of bedenking die haaks staat op ons beleid, dan moeten wij daarover met elkaar in discussie, zoals ook het geval is wanneer wij het over andere zaken oneens zijn. Het kunnen indienen van wensen en bedenkingen is juist een hulpmiddel voor de Staten om met betrekking tot onderdelen aan te geven wat zij ervan vinden, ondanks het feit dat er in formele zin niet direct een positie is.

Voorzitter. Uit het rapport van de Rekenkamer is naar voren gekomen: bied een kader voor alle deelnemingen die de provincie kent. Daarmee zijn wij aan de slag gegaan. Wij hebben gezocht naar mogelijkheden om het zo kort, scherp en bondig mogelijk te formuleren en wij wisten daarbij dat er ten aanzien van de WNT in de Staten discussie zou komen. Het advies dat je wat dit betreft krijgt, is heel vaak: hou gewoon vast aan de WNT; dan is er geen discussie; het is een wet die erover gaat en daarmee is het klaar. Voorzitter, als wij dat doen, kunnen wij ten aanzien van DELTA geen nadere regels stellen. Dan kan DELTA een salaris bieden dat veel hoger is dan datgene wat met de WNT wordt voorgeschreven. Immers, als wij onze publiekrechtelijke taak privaatrechtelijk overdragen, is DELTA gewoon een orgaan dat zelfstandig kan opereren. Voor DELTA en Zeeland Seaports geldt dus dat er wat dit betreft geen regels zijn.

Voorzitter. Wij hadden ingeschat --volgens mij hebben wij dat goed gedaan-- dat de Staten dit te weinig zouden vinden, en dus zijn wij een stapje verder gegaan. Daarmee gaan wij verder dan het geval is in veel andere beleidsnota's die hierover zijn geschreven. Wij scherpen de WNT aan en

zeggen dat de WNT-norm de basis is, óók tegen partijen waarvoor de WNT niet per se geldt.

Niettemin moet er altijd ruimte blijven voor een uitzondering. Het kán voorkomen dat er anders bij een bepaald bedrijf geen directie kan worden samengesteld. De raad van commissarissen zou dan klem komen te zitten bij het aanstellen van een bestuurder. Een klein beetje ruimte in verband met een uitzondering die zich misschien zou kunnen voordoen, moet je gewoon bieden. Geef je die ruimte niet, dan timmer je het te veel dicht. Dan kan de GS-vertegenwoordiger in de AVA niet anders doen dan zeggen: er is maar één optie, de WNT.

Hoe vaak, voorzitter, kan een dergelijke situatie zich in Zeeland voordoen? Wij hebben niet zoveel deelnemingen meer waarvoor dit zou kunnen gelden, maar dan nog geldt: je moet dit niet zó dichttimmeren dat alleen de WNT mag gelden, óók voor deelnemingen waarvoor formeel de WNT niet van toepassing is.

Voorzitter. Als men in een rekenvoorbeeld uitgaat van een salaris van vijf ton, vind ik dat erg hoog. Ik zou eenzelfde berekening kunnen maken met een salaris van drie of twee ton. Dan is de uitkomst anders, zij het dat je dan nog steeds boven de WNT-norm zit. Ons standpunt is: geef een klein beetje ruimte met het oog op de uitzondering die een raad van commissarissen soms nodig denkt te hebben en die vervolgens door de AVA wordt vastgesteld. Ik ontraad de aanvaarding van amendement nr. 3 omdat daarmee de nota te veel wordt dicht getimmerd. Geen enkele vorm van uitzondering is dan nog mogelijk.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Wellicht, voorzitter, weet de gedeputeerde dat minister Plasterk bezig is om ook voor overheidsdeelnemingen de WNT als norm door te voeren. Daarmee is er wel degelijk een wettelijk kader.

De heer **De Bat** (GS). Als dat werkelijkheid wordt, ontstaat er een nieuwe situatie. Dan geldt dit overál, ontstaat er een gelijk speelveld voor alle deelnemingen en neemt Zeeland geen uitzonderingspositie in. In dat geval zouden misschien aanpassingen moeten worden doorgevoerd, maar van zo'n wet is nu nog geen sprake. Wordt het amendement aangenomen, dan wordt er wél een uitzonderingspositie gecreëerd die problemen kan veroorzaken, terwijl wij op dit terrein al zo terughoudend zijn.

De heer **Erbisim** (PvdA). Voorzitter. Ik heb al verwezen naar bijlage nr. 5 waarin wordt gesteld dat de AVA invloed kan uitoefenen op de bezoldiging. Voor BV's en NV's kunnen, volgens het Burgerlijk Wetboek 2, afdeling 4, dergelijke zaken worden geregeld. Mijn conclusie is dat er

voldoende ruimte is. Wat ons betreft is de WNT nu de standaard, vooral voor nieuwe situaties, terwijl er voor de oude situaties voldoende ruimte is. Wanneer de gedeputeerde stelt dat er mogelijk geen bestuurder kan worden aangesteld, is dat niet juist. Immers, de AVA kan dat wél.

De heer **De Bat** (GS). Voorzitter, het wordt buitengewoon ingewikkeld wanneer zaken op die manier zouden worden geregeld. Een feit is dat de Staten het beloningsbeleid vaststellen. Dat doen wij vandaag. De vertegenwoordiger van GS in een AVA moet conform dat beleid zijn inbreng leveren. Wordt vandaag gesteld dat altijd, bij elke deelneming, ongeacht het juridische kader, de WNT moet gelden, dan wordt alles dichtgetimmerd. Dát is wat ik heb gesteld. Ik pleit voor een klein beetje ruimte in het beloningsbeleid, vast te stellen door de Staten, zodat een en ander in de AVA wat ruimer kan worden beoordeeld en de raad van commissarissen ruimte heeft om in uitzonderingsgevallen af te wijken, hetgeen vervolgens weer in de AVA in openbaarheid tot discussie kan leiden. Ik denk niet dat het nu zó vast moet worden gelegd dat de raad van commissarissen wordt opgezadeld met één kader. Dan is er in feite geen afweging meer mogelijk.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. De gedeputeerde is bang voor een uitzonderingspositie voor Zeeland, maar ik zou het een "voorbeeldpositie" willen noemen, in de zin van: bij ons in Zeeland is de WNT de norm, punt.

De heer **De Bat** (GS). Ik ben nergens bang voor, voorzitter. Wat van belang is dat wij voor onze deelnemingen de beste bestuurders krijgen. We willen dat in het Zeeuwse de zaken op een goede manier worden geregeld. Zetten wij raden van commissarissen zodanig klem dat ze in feite geen keuze meer hebben, dan hebben wij ons inderdaad in een uitzonderingspositie gebracht.

Voorzitter. Wij gaan wat dit betreft al een stap verder dan anderen doen. Wij zijn al strenger en daar is het college het mee eens. Daarmee wordt het signaal gegeven dat Zeeland het prima doet, maar hou alsjeblieft die éne opening. Die moet natuurlijk niet de regel worden, maar hou dit er wel in omdat je anders jezelf tekortdoet waar het gaat om de bestuurlijke slagkracht die wij bij dergelijke deelnemingen nodig hebben.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Voor mijn fractie is het helder: de Balkenendenorm is dé norm, punt. De uitzonderingen waarop door de gedeputeerde wordt gedoeld, doen zich in Zeeland nauwelijks voor, hooguit in één of twee situaties en wat dat betreft heeft de heer Erbisim volkomen gelijk: er zijn altijd nog mogelijkheden via de

statuten. Laten wij nu een helder signaal afgeven en afspreken: de Balkenendenorm is dé norm.

De heer **Van de Velde** (SGP). Voorzitter. De heer Temmink doet het voorkomen alsof er in de nota iets anders zou staan. Dat is echt onjuist. Heel helder wordt gesteld dat voor deelnemingen die WNT-plichtig zijn, gewoon de WNT-norm geldt. Daar is geen afwijking mogelijk. De gedeputeerde heeft geduid op deelnemingen die niet verplicht zijn om de WNT-norm te handhaven. Wat doe je dan? De heer Temmink kiepert dit probleem overboord en zegt in feite: we willen helemaal niks. In het voorstel gaat het om aanscherping en minimale overschrijding. Voorzitter, ik hecht aan de feiten.

De **voorzitter**. Ik heb de indruk dat woordvoerders elkaar op dit punt niet kunnen overtuigen.

Mevrouw **Kool-Blokland** (CDA). Voorzitter, mijn fractie heeft bij deze behandeling in eerste termijn geen bijdrage geleverd omdat in de commissie zeer uitvoerig over dit voorstel is gesproken, waarna de conclusie werd getrokken dat het voorzag in goede sturing. Welnu, goede wijn behoeft geen krans, maar wij delen die krans nu toch uit. Er ligt een goed stuk.

Voorts constateer ik dat in de commissie ook al uitvoerig is gesproken over de WNT-norm. Mijn fractie deelt wat dat betreft de visie van de gedeputeerde en de SGP-fractie. Onze conclusie is dat dit voorstel juist voorziet in méér sturing en beperking in situaties waarin de WNT-norm niet verplicht is. Als dit nu wordt weggenomen, ontstaat er een veel grotere openheid. Dat vinden we zeer onverstandig. Uiteraard willen ook wij de WNT-norm gehandhaafd zien waar dat verplicht is, maar wij moeten nuchter blijven en nagaan wat de mogelijkheden zijn om goede mensen binnen te halen.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Ook mijn fractie staat achter de formuleringen die in het voorstel zijn opgenomen. Wij zijn van mening dat, wanneer een en ander conform het amendement zou worden geschrappt, daarmee het bestuur schade zou worden toegebracht. Met de gedeputeerde zijn wij van oordeel dat dan de GS-vertegenwoordiger klem wordt gezet. Wij zullen het amendement niet steunen.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. De heer Erbisim onderstreept, in relatie met de WNT-norm, dat er over belastinggeld wordt gesproken. Welnu, in verband met bijvoorbeeld DELTA gaat het juist helemaal niet over belastinggeld. Ik wijs erop dat DELTA in feite in financiële zin altijd goed heeft uitgedaan voor het provinciebestuur. Ik kan die

situatie dus niet zien als "belastinggeld storten", maar zie dit eerder als "belasting ophalen".

Voorzitter, wij zijn al een slechte aandeelhouder voor DELTA gebleken, en nu gaan wij het bedrijf ook nog beperken in zijn mogelijkheden om goede bestuurders aan te trekken. Dat lijkt mij echt totaal ongewenst. Waar het om belastinggeld gaat, geldt de WNT-norm. Wij menen dat er sprake is van een goed voorstel van het college.

Amendement nr. 3 van het lid Erbisim c.s. wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, de SP, GL, 50-Plus en de PVV voor dit amendement hebben gestemd.

In stemming komt het statenvoorstel.

De **voorzitter**. Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Omdat het amendement is verworpen, kunnen wij niet met het statenvoorstel instemmen.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Wij menen dat er sprake is van een goed voorstel --wij stemmen ermee in-- maar waar het gaat om het beloningsbeleid hebben wij een afwijkende mening.

Het statenvoorstel wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de CU, de SGP, de PVV, de VVD, de PvdA, het CDA, GL, D66, 50-Plus en ZL voor dit voorstel hebben gestemd.

21. Voortzetting behandeling brief GS van 2 juni 2016 met advies commissie structuurversterking en werkgelegenheid (commissie-Balkenende)

Aan de orde is de stemming over de gewijzigde motie nr. 1 inzake het Zeelandfonds.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Boven deze gewijzigde motie staat nog "Zeelandfonds", maar mijns inziens is die omschrijving niet meer aan de orde.

De **voorzitter**. De gewijzigde motie heeft deze titel gehouden, zie ik. Heeft u nog een amendement op deze motie?

De heer **Veraart** (D66). Ik stel voor om als titel aan te houden: Zeeland in Stroomversnelling.

De **voorzitter**. Mij blijkt dat de Staten hiermee kunnen instemmen, zodat er sprake is van een nader gewijzigde motie.

De nader gewijzigde motie nr. 1 wordt met algemene stemmen aangenomen.

De vergadering wordt voor enige tijd geschorst.

22. Statenvoorstel Kadernota Natuurvisie Zeeland 2016-2022 (BLD-069)

Mevrouw **Heerkens** (VVD). Voorzitter. Voor ons ligt een kadernota met heldere kaders, keuzes en communicatie, waarmee ik natuurlijk bedoel: de afstemming tussen alle verschillende partijen. Deze nota is ons inziens een voorbeeld voor andere kadernota's, bijvoorbeeld waar het gaat om het samenspel tussen het college en de Staten. Graag delen wij hiervoor een compliment uit, zowel aan de gedeputeerde als aan de ambtenaren.

Voorzitter, het gaat over de natuur en mijn fractie vindt het belangrijk dat wij goed voor onze natuur zorgen, niet alleen vandaag maar juist ook voor de langere termijn, en dat moeten wij samen doen. Dit vraagt om draagvlak en verantwoordelijkheid. De overgang van verzet naar draagvlak kan worden bereikt door bewustwording. Promotie en educatie zijn dan ook terecht belangrijke thema's in de voorliggende visie. Maar liefst 95% van de Zeeuwse natuurgebieden is toegankelijk of beleefbaar. Naast de meerwaarde voor de recreatie zorgt ook dit voor draagvlak. De nadruk moet dus liggen op kwalitatief goede natuur en aantrekkelijke natuur, niet alleen op méér natuur.

Gelukkig komen er steeds meer voorbeelden van situaties waarin natuur en economie elkaar niet uitsluiten, maar juist hand in hand gaan. Echter, draagvlak ontbreekt wanneer de rekening onbedoeld en onevenredig bij een ander wordt neergelegd, en daarvoor moeten wij waken. Men denke hierbij aan schade, veroorzaakt door ganzen, of aan distels, of aan een rugstreeppad die een bouwproject stillegt.

Voorzitter. Wij hebben al 80% van de benodigde hectares van het Zeeuwse Netwerk

Natuur ingericht en wij lopen daarmee voor op andere provincies. Tijdens de publieksbijeenkomst is gevraagd of wij niet eerst de huidige natuur op orde moeten brengen, voordat wij weer nieuwe natuur gaan realiseren. Ik vraag mij af, of de gedeputeerde kan aangeven of dit mogelijk is. Ook zou ik graag weten of het "piepsysteem" en de bestaande overlegstructuur voldoende zijn om tot goede oplossingen te komen in verband met de schade die de landbouw nu ondervindt.

Voorzitter. Het college heeft het over proactieve soortenbescherming en het nemen van mitigerende maatregelen. Vrij vertaald betekent dit: er wordt een ander onderkomen voor die rugstreeppad gezocht, zodat deze later bouwprojecten niet meer in de weg kan zitten. Als het anders is, word ik wel gecorrigeerd... Baathebbende partijen moeten, volgens het college, hierin investeren, maar hoe moet dit worden gezien? Worden ondernemers hierdoor op kosten gejaagd en aan allerlei extra verplichtingen gebonden?

Voorzitter. Eerder had ik het over draagvlak en verantwoordelijkheid. Zoals al gezegd, is nu al 80% van het overeengekomen aantal hectares ingericht. Een groot gedeelte van onze verantwoordelijkheid is daarmee genomen, maar wij zijn er óók verantwoordelijk voor dat de rekening voor natuurbeheer niet onnodig bij de belastingbetaler wordt neergelegd. Natuur moet zo efficiënt en goedkoop mogelijk worden beheerd. Ik heb mij verbaasd over het grote aantal organisaties, die voor een groot gedeelte hetzelfde doen. In welke mate werken de terreinbeheerders samen? Ik denk hierbij aan huisvesting, inkoop en gebruik van materieel, personeel, vrijwilligers enz. Laten wij hier niet veel kansen liggen? Graag hoor ik van de gedeputeerde of zij bereid is om expliciet aandacht te besteden aan de kansen voor samenwerking van terreinbeheerders bij de uitvoering.

Het college wil aan de hand van businesscases gericht inzetten op extra voorzieningen in enkele grote natuurgebieden, de "toppers". Graag verkrijgen wij hierop een nadere toelichting. Weet het college al welke gebieden bij inwoners en toeristen in trek zijn? Wordt hierbij ook gedacht aan mogelijkheden om het bedrijfsleven te verleiden om in natuur te investeren?

De heer **Geluk** (CDA). Voorzitter. Voor ons ligt een Natuurvisie die is ontstaan na consultatie van het maatschappelijke veld en op grond van input, geleverd tijdens georganiseerde publieksbijeenkomsten. Omdat ik graag complimenten geef, wil ik namens mijn fractie mijn waardering uitspreken voor de wijze waarop deze kadernota tot stand is gekomen en voor de duidelijke wijze waarop aan de Staten 23

beleidskeuzes worden voorgelegd. In mijn betoog zal ik de voor mijn fractie belangrijke punten kort benoemen.

Voorzitter, de CDA-fractie vindt dat beheer van de natuur in Zeeland niet uitsluitend door de drie terreinbeheerders, Staatsbosbeheer, Zeeuws Landschap en Natuurmonumenten, behoeft te worden uitgevoerd. Door andere verenigingen, zoals agrarische natuurverenigingen, toe te laten, kan het beheer wellicht efficiënter plaatsvinden. Mijn fractie ziet een fusie tussen de drie genoemde beheerders in Zeeland als een reële optie die ertoe kan leiden dat een groter gedeelte van het budget beschikbaar komt voor natuurbeheer, en dat er minder geld nodig is voor overhead.

Wat het natuurbeheer betreft vertrouwt mijn fractie op de gecertificeerde beheerders. Zij gaat ervan uit dat steekproefsgewijze controle voldoende is. Ik hoor overigens graag van de gedeputeerde hoe zij denkt over privaat natuurbeheer. Is voor private partijen ook een rol weggelegd bij de ontwikkeling van nieuwe natuur?

Voorzitter. Zeeland heeft veel mooie natuur en schitterende landschappen. Mijn fractie vindt de bescherming hiervan meer dan waard. Echter, aan oude en nieuw aangelegde natuur kunnen ook nadelige gevolgen verbonden zijn. Dergelijke gevolgen kan iedereen ondervinden. Als voorbeeld noem ik overlast van distels, berenklaauw en ook van dieren zoals vossen, kraaien en ganzen. Ook de landbouw die de natuur gebruikt en mede-beheert, heeft soms last van de natuur.

Voorzitter, mijn fractie is van oordeel dat de schade die de landbouw door nieuwe natuur wordt aangedaan, bijvoorbeeld door ganzen, volledig gecompenseerd moet worden. Al vaker is door mijn fractie gesteld dat agrariërs geen belemmeringen dienen te ondervinden om in aanmerking te komen voor schadevergoeding. De behandelingskosten, het zogenaamde "behandelbedrag" dat moet worden betaald bij het indienen van een schadeclaim bij het Faunafonds, is zo'n belemmering. Wij vinden dat betaalde behandelbedragen, zoals dat ook het geval is in de provincie Limburg, aan getroffen moeten worden terugbetaald, vooral ook omdat er bij schade al sprake is van een eigen risico. Dat zorgt al voor een beperking van het aantal onnodige claims.

Actief beheer van bijvoorbeeld de ganzenpopulatie, om schade aan gewassen op voorhand te voorkomen, heeft de voorkeur van het CDA. Dit is een goed middel om te zorgen voor een daling van het aantal schadeclaims. Wanneer, ondanks actief beheer, toch nog schade optreedt, dient die schade ons inziens volledig betaald te worden en dienen agrariërs geen belemmeringen te ondervinden bij het indienen van claims. Namens mijn fractie dien ik --mede namens de fracties van de SGP en de CU, en gesteund door de fractie van

de PvZ-- een motie in die erop is gericht dat de behandelbedragen jaarlijks worden terugbetaald.

Voorzitter. Op 14 juni ontving ik de antwoorden op de door mijn fractie gestelde artikel 44-vragen over zwanen- en ganzenoverlast. In deze antwoorden geeft het college aan dat met de partijen in de Faunabeheereenheid Zeeland doelen zijn bepaald, gericht op het terugdringen van de economische schade door middel van populatiereductie. Het college geeft aan dat het de partijen zal houden aan deze doelen. Graag hoor ik van de gedeputeerde hoe zij dit gaat doen.

Het door de SGP-fractie in te dienen amendement inzake het monitoren van overlast vanuit natuurgebieden, zullen wij steunen. Het beter in beeld brengen van deze overlast geeft ons meer handvatten voor het bepalen van het beleid. Mogelijk leidt dit bij betrokkenen tot meer draagvlak voor natuur.

Voorzitter. Het agrarisch natuur- en landschapsbeheer is een belangrijke pijler van het plattelandsbeleid. Boeren leveren met het beheren van natuur en landschap een belangrijke bijdrage aan het behouden en versterken van een groen platteland, het leefgebied van veel planten en dieren. De CDA-fractie hecht zeer aan een goed regisseurschap van de provincie, een provincie die actief overheden en andere partijen bij elkaar brengt die raakvlakken hebben met het agrarisch natuur- en landschapsbeheer.

Voorts leg ik de gedeputeerde nog een vraag voor over het faunabeheer. Is het mogelijk dat in Zeeland ook een zogenaamd predatorenbeleid wordt opgesteld, bij voorbeeld in een nog op te stellen nota over het faunabeleid? Is het college bekend met de predatiebeheerplannen die zijn opgesteld door agrarische collectieven in Friesland die verantwoordelijk zijn voor het agrarisch natuurbeheer aldaar? Een belangrijk onderdeel van dit beheer is het weidevogelbeheer en daar hoort ook predatiebeheer bij, het actief beheren van de belangrijkste predatoren van weidevogels, zoals vossen, buizerds, kraaien, steenmarters en hermelijnen. Als gevolg van dit beheer worden de inspanningen van boeren en natuurorganisaties ten behoeve van goed weidevogelbeheer beter beloond.

Voorts kan door predatiebeheer ook de overlast van bijvoorbeeld vossen worden beperkt. Ik herinner de gedeputeerde hierbij aan de artikel 44-vragen die op 15 januari van dit jaar door mevrouw Rijksen zijn gesteld over het vossenbeheer in Zeeland. In de beantwoording van deze vragen geeft het college aan geen mogelijkheden te zien voor een verruiming van bejagingsmogelijkheden omdat er in Zeeland geen gegevens beschikbaar zijn waaruit blijkt dat wettelijke belangen worden geschaad. Er zijn geen andere bevredigende oplossingen beschikbaar,

aldus het college. Wanneer mijn fractie echter verneemt --ik verwijs naar Omroep Zeeland, 26 mei-- dat Het Zeeuws Landschap zijn zinnen heeft gezet op zeven vosvrije broedeilanden in de Ooster- en de Westerschelde, die miljoenen gaan kosten, heeft zij moeite met deze antwoorden. Volgens mijn fractie worden namelijk, door het ontbreken van extra bejagingsmogelijkheden, wél wettelijke belangen geschaad. Graag horen wij van de gedeputeerde wat zij hiervan vindt.

Voorzitter. Wat de ontwikkeling van nieuwe natuur betreft, geldt voor mijn fractie dat kwaliteit boven kwantiteit gaat. Wij willen eerst zien dat het beheer goed is geregeld; pas daarna kan er worden gesproken over natuurontwikkeling.

Dat bufferzones tussen natuur- en landbouwgebieden gewenst zijn, is vanzelfsprekend. Daar behoeven wij niet over te discussiëren, maar wél over de locaties. Voorzitter, mijn fractie is geen voorstander van multifunctionele bufferzones. Zij meent dat bufferzones bij voorkeur dienen te worden aangelegd binnen de begrenzing van de natuurgebieden. Aanleg van bufferzones buiten die gebieden is wat ons betreft alleen mogelijk wanneer ze worden gerealiseerd in de stimulerende sfeer, op vrijwillige basis en niet op restrictieve wijze. Wij dienen, mede namens de fractie van de SGP en met steun van de fractie van de PvZ, hierover een amendement in.

De heer **Van Haperen** (PvdA). Voorzitter, het valt mij op dat de fractie van het CDA natuur vooral als een probleem benadert: natuur als last, als overlast, in allerlei vormen. Is die indruk juist? Kan de CDA-fractie de natuur ook als lust zien, óók voor boeren?

De heer **Geluk** (CDA). Voorzitter, deze vraag behoeft ik nauwelijks te beantwoorden. Ik ben volledig vóór natuur; ik vind natuur fantastisch; ik leef in en met de natuur. Echter, als wij met z'n allen de lusten van de natuur hebben, moeten wij ook met z'n allen de lasten dragen.

De **voorzitter**. Door de leden Geluk, Van Burg en Rijksen-Blok is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 15 juli 2016;

constaterende dat:

*- Zeeuwse boeren forse schade ondervinden als gevolg van onder andere vraat door ganzen aan gewassen;
- alleen vraatschade wordt gecompenseerd, en geen vervolgschade zoals structuurschade aan de grond;*

- het Faunafonds per schadeverzoekschrift een behandelbedrag van 300 euro hanteert;

overwegende dat veel Zeeuwse agrariërs de geleden schade niet melden omdat de mogelijke vergoeding niet opweegt tegen de administratieve lasten en de investering van eigen geld (behandelbedrag);

dragen het college op om het behandelbedrag in zijn geheel te compenseren;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 4.

Door de leden Geluk en Van Burg is het volgende amendement ingediend:

De ondergetekenden stellen het volgende amendement voor:

De door GS gewenste keuzeoptie 1, behorende bij paragraaf 5.3 (Aanwijzen multifunctionele bufferzones), aan te vullen met de onderstaande cursieve tekst:

Met terreinbeherende organisaties, de landbouwsector en gemeenten zoeken naar gebieden waar bufferstroken gewenst zijn en effectief kunnen worden ingezet. Aanleg van bufferzones buiten de begrenzing van de natuurgebieden vindt alleen plaats als ze gerealiseerd worden in de stimulerende sfeer, op vrijwillige basis en niet op restrictieve wijze. Daarnaast met deze partijen zoeken naar (financiële mogelijkheden ter realisatie van deze bufferzones (onderzoek mogelijkheden).

Dit amendement krijgt nr. 5.

Mevrouw **Tuinder** (SP). Voorzitter. Met de komst van de Wet natuurbescherming in 2017 krijgt de provincie een grote verantwoordelijkheid bij de uitvoering van natuurbeleid en de versterking van de biodiversiteit. Mijn fractie vindt het voorliggende stuk een goede kadernota, maar zou een aantal zaken wel wat scherper willen.

Natuur en biodiversiteit zijn internationaal van maatschappelijk belang. Het achteruit hollen van soorten willen we voorkomen. Bijen, bijvoorbeeld, hebben het moeilijk. Ze spelen voor de bestuiving een grote rol, van belang voor landbouw en voedselvoorziening, en dus voor economische ontwikkeling. De provincie heeft hier een grote maatschappelijke rol te spelen en het is goed dat die rol wordt opgepakt.

Ook landschaps- en natuurwaarden zijn van belang. Ze geven een sterke identiteit aan Zeeland. Het realiseren van voorzieningen, zoals een mountainbikepad in enkele grote natuurgebieden, ligt nu voor. Voorzitter, wij vinden het belangrijk om op meerdere plekken laagdrempelig en natuurgebied-overstijgend aan voorzieningen te werken, waar iedereen toegang toe heeft. Hoe gaat de provincie de kwaliteit van voorzieningen waarborgen en ervoor zorgen dat voorzieningen geen bedreiging voor natuurwaarden worden?

Voorzitter. Het ecologisch bermbeheer zouden wij willen uitbreiden en daarom zijn wij mede-indiener van een amendement hierover. Ook akker- en weidevogels verdienen gerichte aandacht en ook daarover is een amendement geformuleerd, dat wij mede-indienen.

Het realiseren van bufferzones, voorzitter, klinkt als een goed idee. Wij ondersteunen dat de provincie hier haar rol pakt en de regie neemt en houdt, op het moment dat partijen er niet met elkaar uit kunnen komen. Soms moet de rol van de provincie sterker zijn. Daarom zijn wij mede-indiener van een amendement dat erop is gericht de betekenis van natuur voor mensen nader uit te werken.

Voorzitter, de provincie geeft aan een nota over natuurbeleving op te zullen stellen. De fractie van de SP wil benadrukken dat natuur bijdraagt aan leefbaarheid en niet alleen vindbaar en beleefbaar zou moeten zijn in een afgebakend natuurgebied, maar ook in het agrarische cultuurgebied, in woonwijken, slootkanten, bermen, op schoolpleinen, bedrijventerreinen, in duinen, op het strand en in andere openbare gebieden waar iedereen natuur zou moeten kunnen ervaren. Immers, natuurbeleving is goed voor ieders welzijn; hetzelfde geldt voor natuureducatie.

Voorzitter, mijn fractie kan zich niet vinden in het idee van een groot natuurbelevingspark. Wij vinden dat er in elk gebied voor inwoners, kinderen en toeristen op korte afstanden mogelijkheden moeten zijn om natuur te ontdekken en te beleven. Als in het genoemde park geld wordt gestoken, willen wij dat middelen op méér plekken ten goede komen aan het beleven van natuur. Bovendien zou dit hand in hand moeten gaan met het versterken van de biodiversiteit. Dat is bij uitstek iets dat niet grootschalig hoeft te zijn, maar juist voor ieder toegankelijk en bereikbaar. Wij vragen de gedeputeerde om juist deze beleving van natuur dicht bij huis te houden. Het hoeft niet groots; het kan klein. Ik zou zeggen: bied ieder dorp, elke wijk, iets aan van natuurbeleving: een klimboom, een natuurheuvel, een veldje vol landschapselementen. Hiermee kunnen inwoners worden uitgedaagd. Haal tegels weg en geef ruimte aan biodiversiteit en waterrijke biotopen. Het zijn zaken die de afstand tot de natuur verkleinen en die de kennis van de

natuur vergroten. Onze wens is het dus niet om een exclusief park te ontwikkelen, maar eerder om kleinschalige natuurbelevingsinitiatieven te stimuleren.

Tegen die achtergrond, voorzitter, dienen wij, samen met andere fracties, een amendement in. Daarnaast hebben wij een motie opgesteld die is gericht op het instellen van een stimuleringsprijs zodat dorpen en wijken worden gestimuleerd om zelf natuurbelevingsactiviteiten te ontwikkelen, inclusief biodiversiteitsbevordering en natuurkennisactiviteiten. Als er dan toch meer kosten worden gemaakt, is bevordering van biodiversiteit van groot belang.

De **voorzitter**. Door de leden Tuinder, Temmink Schonis, Willemse en Geluk is het volgende amendement ingediend:

Met betrekking tot de inzet van middelen ter ondersteuning van natuureducatiecentra keuze 0 te kiezen (in plaats van keuze 1 op blz. 35, onderdeel 6.2).

Van keuze 0 luidt de tekst: "zoals in de huidige situatie waarin in elk gebied voor bewoners en toeristen op korte afstand mogelijkheden zijn om de natuur te ontdekken en te beleven."

Dit amendement krijgt nr. 6.

Door het lid Tuinder is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 15 juli 2016;

overwegende dat:

- de natuurbeleving in Zeeland extra aandacht verdient;*
- de provincie zoekt naar manieren om natuurbeleving te stimuleren;*
- de Staten daar graag bij meedenken;*
- bij GS de gedachte leeft om wat meer middelen ter beschikking te stellen voor natuurbeleving;*
- er meer mogelijkheden zijn om dat te doen dan middels een centraal natuurbelevingscentrum;*
- natuurbeleving provinciebreed moet worden bevorderd, zodat het inwoners en recreanten aanspreekt;*

verzoeken Gedeputeerde Staten om:

- inwoners te stimuleren zelf een duurzame natuurbelevings- of natuurkennisactiviteit in hun buurt op te zetten, al dan niet in samenwerking met bestaande organisaties;*

- daarvoor een beperkt budget provinciebreed beschikbaar te stellen dat nodig is om dit te kunnen uitvoeren;

- als belangrijkste criteria te stellen dat de activiteit kleinschalig en laagdrempelig is, biodiversiteit kan bevorderen en voor iedereen toegankelijk is, en dat uitvoering mogelijk is met de middelen die de provincie beschikbaar stelt;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 7.

De heer **Van Burg** (SGP). Voorzitter. De SGP is een partij die al een tijdje bestaat. Ongetwijfeld weet men dat het de oudste partij is die nu nog actief is. Echter, haar beginselen zijn nog veel ouder. Eerder hoorde ik een collega zeggen dat de natuur een last is, maar niets is minder waar. Voor degenen die niet goed bekend zijn met de Nederlandse Geloofsbelijdenis, citeer ik artikel 12 daarvan:

"Wij geloven dat de Vader door Zijn woord -- dat is door zijn Zoon-- de hemel, de aarde en alle schepselen uit niets heeft geschapen, toen het Hem goed dacht. Ook heeft Hij aan elk schepsel zijn wezen en gedaante gegeven en zijn eigen taak om zijn Schepper te dienen. Ook nu nog houdt Hij ze alle in stand en regeert ze overeenkomstig zijn eeuwige voorzienigheid en door zijn oneindige kracht, opdat zij de mens dienen, zodat de mens zijn God kan dienen."

Voorzitter, de laatste zin is essentieel en betekent: zonder natuur hebben wij, als christenen, een serieus probleem. Ik geef hiermee aan dat voor ons geldt dat wij, als wij natuur als "last" zouden zien, iets zouden doen wat wij niet mogen. Misschien geeft dit enigszins een idee van datgene waarover wij ons druk zouden moeten maken. Het is op deze manier dat ik deze Natuurvisie lees. Voorop staat dat natuur heel erg belangrijk is, voor ons als christenen maar ook voor mensen die het anders bekijken. Dit leidt ertoe dat er een zware verantwoordelijkheid geldt, voor ons als mensen en ook voor de overheid, om goed met natuur om te gaan.

Voorzitter, ik zal nu niet de gehele visie doornemen maar vraag nog de aandacht voor enkele punten die voor ons van belang zijn. Allereerst noem ik de bufferzones. Die zie ik als een voorbeeld van een manier om overlast --als je het al als zodanig zou ervaren-- tegen te gaan. Daarbij moet worden bedacht dat groepen verschillende belangen kunnen hebben bij natuur en landschap. Het amendement dat hierover handelt, is door ons mede-ingediend.

Ook bij wildschade lijkt het weer, voorzitter, alsof het gaat om overlast, maar dat is niet zo. Als

maatschappij kiezen wij ervoor om ruimte te geven aan bepaalde natuur, natuurdoeltypen, hoe men het ook technisch wil noemen. Echter, dat heeft gevolgen en daarover moeten wij niet flauw doen. Wij moeten gewoon zeggen: dat is zo, maar laten wij nu de mensen die op het land hun brood verdienen, daarvoor compenseren. Zo zien wij het, voorzitter.

Voorzitter, de volgende wat stekelige opmerking heeft wederom met overlast te maken, zoals het wordt genoemd, namelijk disteloverlast. Wij hebben een amendement opgesteld dat erop is gericht om iets te doen aan de overlast die bij de bedrijfsvoering wordt ervaren. Als gevolg hiervan kan het draagvlak voor natuur wellicht aanzienlijk worden vergroot. Bovendien kunnen op deze manier misschien de "broodje-distelverhalen" --in de zin van: het is zó verschrikkelijk-- uit de wereld worden geholpen. Daar hebben we niets aan; het zijn misschien opgeklopte toestanden. We weten het niet want dit is nog nooit gemonitord. Ook hier geldt: meten is weten.

De gedeputeerde heeft al heel wat complimenten gehad, maar wij voegen er nog enkele aan toe. Voorzitter, deze nota is wat ons betreft een voorbeeld van hoe het zou moeten. Gelet op het aantal amendementen en moties kan worden geconcludeerd dat dit stuk zó is opgesteld dat wij, als eenvoudige statenleden, blijkbaar snappen waar het over gaat en de essentie kennen. Vervolgens vinden wij er wat van. Voorzitter, je kan óók een nota hebben waar je stront-chagrijnig van wordt en waarvan je zegt: dit is echt zó waanzinnig slecht, maar ja, het moet nu eenmaal en daarom zeggen we, met het mes op de keel, ja.

De **voorzitter**. Dit is "natuurjargon", begrijp ik...

De heer **Van Burg** (SGP). Dat klopt, voorzitter. Er is ook een Engelse term voor die hierop lijkt en dan vinden ze het een soort handel...

Nogmaals, complimenten; er valt wat te kiezen. De volksvertegenwoordiging kan op deze manier haar ultieme rol spelen. Ik zou het college willen voorhouden: wij zouden het graag vaker zo zien.

De **voorzitter**. Door de leden Van Burg, Geluk en Heerkens is het volgende amendement ingediend:

"De voorkeurskeuze van GS (keuze 0, voortzetting huidige praktijk) onder paragraaf 2.1, Beheer van het Natuurnetwerk Zeeland (het tweede keuzepakket; aanpak van overlast vanuit natuurgebieden)"

wijzigen in:

Keuze 1: (keuze 0 plus onderzoeken of het voorkomen van overlast meetbaar is te maken en dan opnemen in het monitoringssysteem van natuurgebieden).

Dit amendement krijgt nr. 8.

De heer **Van Haperen** (PvdA). Voorzitter. "De natuur moet daar zijn waar mensen zijn.". Dit is de openingszin in de brochure die de leden van de Staten op hun tafels hebben gevonden, "Groen en water in de stad". Twee weken geleden is deze brochure gepresenteerd door twee partijgenoten in de Tweede Kamer, Lutz Jacobi en Henk Leenders. Natuur komt niet alleen voor in natuurgebieden; natuur is overal. Mevrouw Tuinder heeft daarvan zojuist enkele mooie voorbeelden gegeven.

Het doet ons genoege, voorzitter, dat wij deze gedachte ook tegenkomen in de voorliggende kadernota, waarvoor mijn fractie graag haar waardering wil uitspreken. Het is een helder stuk met een brede kijk op natuur en waarin de provincie blijkt geeft van een proactieve beleidshouding en van de bereidheid om het goede voorbeeld te geven waar dat nodig is, om andere partijen op weg te helpen. Ook wordt hiermee de positieve betekenis van natuur voor mens en maatschappij onderstreept. Wij kunnen dat waarderen.

De afgelopen jaren is er in Zeeland veel geïnvesteerd in de aanleg van nieuwe natuur, maar het natuurontwikkelingsprogramma is nog niet af. Tot 2027 zal er nog ongeveer 1000 hectare nieuwe natuur worden aangelegd. Met het Rijk zijn daarover duidelijke afspraken gemaakt en mijn fractie gaat ervan uit dat die nieuwe natuur er dus ook komt. Echter, de echte natuurambitie voor de komende jaren zit wat ons betreft niet zozeer in het genoemde programma, maar in het verbinden van mensen met natuur. Wij denken dat Zeeland hier nog een lange weg te gaan heeft, maar dat er kansen zijn. Wij hebben het dan over de hoofdstukken 5 en 6 van de kadernota: natuurverbreding en natuurbeleving. Het zijn zaken die ons inziens in elkaars verlengde liggen.

In de commissie Ruimte hebben wij gediscussieerd aan de hand van de vraag waarom de provincie in het geval van natuurbeleving wél en in het geval van maatschappelijke initiatieven en vrijwilligers níet voor een actieve rol zou moeten kiezen. Bij nadere beschouwing kwam mijn fractie tot de conclusie dat het eigenlijk vooral gaat om uitvoering, om de vraag wie bepaalde dingen moet doen, de provincie of terreinbeheerders.

Voorzitter. Wát er moet worden gedaan op het terrein van natuurverbreding en -beleving, blijft in de kadernota grotendeels onbesproken. Op zich kunnen wij ons in de geschetste rolverdeling en

aangegeven keuzes vinden, maar wij vinden het wél gewenst dat de provincie, in samenspraak met terreinbeheerders en andere stakeholders, duidelijke beleidsdoelen stelt voor het verbinden van de Zeeuwse natuur en mensen en maatschappij. Tegen deze achtergrond dienen wij, samen met de fracties van SP en GroenLinks, een motie in.

De **voorzitter**. Door de leden Van Haperen, Tuinder en Temmink is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 15 juli 2016;

overwegende dat:

- er in de Zeeuwse samenleving uiteenlopende opvattingen bestaan over de meest gewenste natuurbeelden in zowel natuurgebieden als het agrarische cultuurlandschap;*
- de natuur in zijn verschillende hoedanigheden belangrijke functies heeft voor de Zeeuwse samenleving, economisch, sociaal en cultureel;*
- betrokkenheid van de Zeeuwse burger en de in Zeeland aanwezige toeristische gasten bij de natuur van bijzonder belang is;*
- open communicatie over de verschillende natuurbeelden en hun betekenis voor mens en samenleving gewenst is;*
- de provincie, als regievoerder in het natuurbeleid, deze ambities moet formuleren waarna de uitvoering (deels) kan worden overgelaten aan terreinbeheerders, agrarische natuurverenigingen, andere uitvoeringsorganisaties en mede-overheden;*

dragen Gedeputeerde Staten op om:

- samen met maatschappelijke partners de verschillende aspecten van de relatie mens-natuur, zoals bedoeld in de hoofdstukken 5 en 6 van de kadernota, in de Beleidsnota Natuurvisie en/of de aangekondigde nota Natuurbeleving in concrete doelstellingen uit te werken;*
- hierbij aandacht te geven aan de betekenis van natuur voor zowel de eigen Zeeuwse bevolking als voor de toeristische gasten die Zeeland bezoeken;*

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 9.

De heer **Schonis** (D66). Voorzitter. Bij de voorbereiding van de behandeling van dit voorstel moest ik vaak terugdenken aan een oude slogan die op sommige autobumpers stond, waaronder die van mijn vader: "Ik houd van mijn Zeeuws

landschap". Ik zie een aantal mensen knikken; het is een bekende slogan die in de jaren tachtig en negentig veel in de provincie te zien was. Dat "Ik houd van mijn Zeeuws landschap" méér is dan alleen een slogan, hoop ik met mijn bijdrage te bewijzen.

Met de aanstaande inwerkingtreding van de nieuwe Wet natuur wordt een belangrijke stap gezet in het moderniseren en verduurzamen van het natuurbeleid in Nederland: een nieuwe wet die de taken op het terrein van beschermde plant- en diersoorten overhevelt van Rijk naar provincies. Daarmee staat ook de provincie Zeeland voor een aantal keuzes met betrekking tot nieuwe taken en voor bezinning op het huidige natuur- en landschapsbeleid.

Allereerst, voorzitter, complimenteren wij het college voor het voorleggen van een kadernota waarin voor de Staten echt wat te kiezen valt. Ook complimenten voor de ambtelijke staf voor de gedegen voorbereiding en de bijeenkomsten met belanghebbenden waarin de gezamenlijke opgaven voor Zeeland zijn benoemd.

De hoofdlijn van deze kadernota is dat het bestaande beleid voor het beheer van natuurgebieden en de bescherming van plant- en diersoorten grotendeels ongewijzigd wordt voortgezet. Voorzitter, mijn fractie kan zich in deze hoofdlijn vinden. Wél zijn wij benieuwd naar de verdere uitwerking van het soortenbeleid. Als het gaat om voor de landbouw overlast veroorzakende soorten zou het namelijk kunnen dat een Zeeuwse vos níet en een Brabantse vos wél wordt beschermd. Mijnheer Geluk zag dat wel zitten, maar wij hebben daar toch wat vraagtekens bij. Ik ben benieuwd naar de visie van de gedeputeerde.

Verder moet het mijn fractie van het hart dat het bij de voorbereidende bijeenkomsten wel érg vaak ging over de netelige rafelranden van het natuurbeheer, namelijk over de akkerdistels. De heer Van Burg sprak in dat verband zojuist over "broodje-distelverhalen". Het is in de provincie een steeds in het kader van natuurbeheer terugkerende discussie. Wij constateren dat de nieuwe wet kansen biedt om oplossingen te bieden met een gebiedsgerichte aanpak. Immers, in de kadernota wordt in onderdeel 5.3 ingegaan op de mogelijkheden inzake het instellen van multifunctionele bufferzones. Het gaat om gronden die liggen tussen natuurgebieden en andere gebieden, waarin functies met elkaar kunnen worden verbonden en kansen kunnen worden gecreëerd. Men denke aan bijvoorbeeld de mogelijkheid om dagrecreatie met natuurbeleving te verbinden.

In de kadernota wil het college op dit moment niet verdergaan dan keuze 1: het alléén kijken naar mogelijkheden om bufferzones aan te wijzen. Keuze 2 gaat een stapje verder: het benoemen van

pilots. Voorzitter, mijn fractie verwacht veel van die pilots. Immers, hier liggen bij uitstek kansen om functies met elkaar te verbinden; natuur, waterberging, recreatie en landbouw kunnen elkaar versterken. Wij kiezen dan ook voor een "gematigde optie" 2 en dienen in verband daarmee, samen met de fracties van CDA en SGP een amendement in. Wij pleiten voor het aangaan van een pilot binnen de te onderzoeken bufferzones.

Voorzitter. Er zijn ook onderdelen van de kadernota waarover wij kritisch gestemd zijn. Zo vragen wij ons af of dat natuurbelevingscentrum écht wel nodig is. Lopen wij hiermee niet het grote risico dat de schaarse middelen voor natuureducatie worden versnipperd over bestaande voorzieningen? Wij zijn op dit punt nog verre van overtuigd en geven om die reden steun aan het amendement nr. 6 van de fractie van de SP.

De heer **Van Haperen** (PvdA). Voorzitter. Op zich is ook mijn fractie van oordeel dat één groot informatiecentrum niet moet concurreren met decentrale voorzieningen. Echter, stel je voor dat zich kansen aandienen om bij bijvoorbeeld Waterdunen één groot centrum te realiseren waarin maatschappelijke partijen willen investeren, wat is dan het oordeel daarvan van de D66-fractie? Moet, op z'n minst, een dergelijke kans niet worden onderzocht?

De heer **Schonis** (D66). Als zo'n kans zich voordoet, ben ik het met u eens. Dan zou je die mogelijkheid moeten onderzoeken. Echter, bij mijn weten ligt er op dit moment niet zo'n verzoek. Ik hoor graag van de gedeputeerde of zich inderdaad dergelijke kansen in de provincie voordoen. In elk geval heeft op dit punt het voorliggende voorstel ons nog niet overtuigd.

Voorzitter. In hoofdstuk 7 van de kadernota wordt vrij uitvoerig ingegaan op de wijze waarop afzonderlijke landschapselementen momenteel worden beschermd. Vaak gaat het om losse elementen in het landschap, zoals een dijk of een beeldbepalende houtopstand. Ze zijn vaak op individuele basis goed beschermd. Op zichzelf is dat prima, maar bij landschappen gaat het er juist om dat ze meer zijn dan de som der delen. De nieuwe wet biedt het college de mogelijkheid om bijzondere provinciale landschappen aan te wijzen en mijn fractie denkt dat in Zeeland voldoende van dat soort landschappen te vinden zijn. Wij denken hierbij aan de nationale landschappen, West-Zeeuws-Vlaanderen, Walcheren, de Zak van Zuid-Beveland en het Landfront Vlissingen. Het zijn allemaal unieke landschappen die wij als bijzondere provinciale landschappen zouden kunnen aanwijzen. Wij vragen het college dan ook om bij de verdere uitwerking van de Natuurvisie de mogelijkheid van het aanwijzen van bijzondere

landschappen te betrekken. In de Natuurvisie kan eveneens worden aangegeven of en, zo ja, hoe de bescherming op gemeentelijk niveau zou moeten doorwerken. Daarin is de provincie namelijk vrij. Een motie van deze strekking zal, behalve door mijn fractie, door de fracties van GroenLinks, de SP, de ChristenUnie en 50-Plus worden ingediend.

Voorzitter. Ik rond mijn bijdrage af met de slogan waarmee ik begon: "Ik houd van mijn Zeeuwse landschap".

De **voorzitter**. Door de leden Schonis, Geluk en Van Burg is het volgende amendement ingediend:

Te gaan voor keuze optie 1, behorende bij paragraaf 5.3 (Aanwijzen multifunctionele bufferzones) en deze als volgt aan te vullen/te corrigeren:

Met terreinbeherende organisaties, de landbouwsector en gemeenten zoeken naar gebieden waar bufferstroken gewenst zijn en effectief kunnen worden ingezet. Aanleg van bufferzones buiten de begrenzing van de natuurgebieden vindt alleen plaats als ze gerealiseerd worden in de stimulerende sfeer, op vrijwillige basis en niet op restrictieve wijze. Daarnaast met deze partijen zoeken naar (financiële) mogelijkheden ter realisatie van deze bufferzones (onderzoek mogelijkheden), het met betrokken partijen uitvoeren van één pilot en hiervoor de middelen beschikbaar stellen (middelen voor een pilotproject).

Dit amendement krijgt nr. 10.

Ik constateer dat dit amendement sterk lijkt op amendement nr. 5 dat ook gaat over paragraaf 5.3. Wellicht kan in een schorsing worden nagegaan of ze in elkaar kunnen worden geschoven.

De heer **Geluk** (CDA). Voorzitter. Het nu ingediende amendement nr. 10 komt in de plaats van het amendement dat ik eerder heb ingediend. Dat amendement trek ik in.

De **voorzitter**. Ik constateer dat amendement nr. 5 is ingetrokken.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. Ik ben blij dat ik ook achter de tafel van het college enige onrust zie als gevolg van alle amendementen en moties die nu langskomen, want ook ik ben het overzicht enigszins kwijt...

Mijn fractie heeft, voorafgaande aan de behandeling van deze kadernota, in samenspraak

met een aantal partijleden ook zelf een natuurvisie geschreven voor de provincie Zeeland, zoals men kan zien op onze site. Ook daaruit blijkt dat de ChristenUnie grote waarde hecht aan natuur en landschap. Hierin herkennen wij als christenen iets van de grootsheid van Gods schepping. Wij hebben onze verantwoordelijkheid om hier zorgvuldig mee om te gaan.

Natuur is kostbaar en kwetsbaar. Ons bestaan heeft invloed op de omgeving om ons heen. De uitstoot van stikstof leidt tot dramatische gevolgen voor de biodiversiteit en het gebruik van gewasbescherming bedreigt de bijenstand. Daarom kunnen wij de natuur niet zijn gang laten gaan, op zoek naar eigen evenwicht. Dit vraagt om actief beheer, een beheer niet in de vorm van "draaien aan de knoppen" maar een beheer met de kennis en ervaring van agrariërs, terreinbeheerders en vrijwilligers. Op die manier kan maatwerk worden geleverd, om de eigenheid en de diversiteit van het Zeeuwse landschap te waarborgen.

Voorzitter, mijn fractie hecht aan een goed beheer van het Natuurnetwerk Zeeland. Wij kunnen er trots op zijn dat 80% is gerealiseerd, maar ook de laatste 20% is van belang. Immers, grote aaneengesloten natuurgebieden dragen bij aan het behoud van soortenrijkdom van planten en dieren in Zeeland. Daarnaast bieden ze meer kansen voor integraal beheer en het koppelen van natuur- en wateropgaven.

Voorzitter, mijn fractie dankt het college voor deze kadernota en het aanzienlijke aantal keuzemogelijkheden dat daarin is opgenomen, naast de motivatie van het college voor zijn keuzes. Met betrekking tot bepaalde keuzes maakt mijn fractie een andere afweging. Dat geldt onder meer voor het ecologische bermbeheer. Samen met de fractie van GroenLinks dienen wij in verband daarmee een amendement in. Het gaat ons niet om het aantal kilometers dat wij gerealiseerd willen zien. Nee, wij houden het college voor: zoek de kansen en als het méér kan, graag. Immers, ook wegbermen lenen zich goed als laatste wijkplaats voor plant- en diersoorten. Dankzij een doordacht ecologisch bermbeleid kunnen specifieke fauna en flora blijven bestaan en zich verder ontwikkelen. Bovendien oogt het een stuk mooier als je door het landschap rijdt.

Zeeland is een onderdeel van de Zuidwestelijke Delta, een uniek gebied in Europa, niet alleen voor mensen maar ook voor kenmerkende soorten planten en dieren, met name vogels. Graag ziet mijn fractie meer ambitie op dit punt, mede gelet op onze verantwoordelijkheid tegenover Europa, en natuurlijk die voor onze flora en fauna. Onze keuze is daarom optie 1, met investering in Zeeuwse soorten. Wij geven daarom steun aan het nog in te dienen amendement

hierover van de fractie van GroenLinks dat wij eigenlijk nog maar als een begin zien.

Voorzitter. Wat betreft de activiteiten op het terrein van natuureducatie, was ik verrast toen ik het amendement van de SP-fractie las omdat ik gisteravond zelf --het gebeurde na vijf uur-- een amendement had gemaakt met dezelfde strekking. Om de natuur te kunnen beleven, zijn goede bereikbaarheid en toegankelijkheid van groot belang. De inzet van vrijwilligers en de betrokkenheid van natuurorganisaties bij het beheren en bewaren van de natuur in Zeeland, zijn tegen die achtergrond van groot belang. Daarom vindt mijn fractie het beter om aan te sluiten bij bestaande voorzieningen: inzet dicht bij huis, inzet op de camping ten behoeve van toeristen enz. Een grote voorziening trekt veel bezoekers weg van andere plaatsen. Aanleg en vooral exploitatie van grote bezoekersvoorzieningen kosten bovendien veel geld. Een kans benutten die zich voordoet, is wat anders dan een doel stellen. Daarom blijven wij bij ons amendement.

In het uitvoeringsprogramma in het kader van de Wet natuurbescherming wordt aangegeven dat het beschermingsregime doorlopend is en continu moet blijven, en dat daarom is gekozen voor de wettelijke taken, en niet méér dan dat. Wat betreft jacht en schadebestrijding pleit mijn fractie voor het betrekken hierbij van agrarische collectieven, zoals ook gebeurt in Friesland. Daar krijgt men de mogelijkheid om predatieplannen op te stellen en op die manier een bijdrage te leveren aan het behoud van akker- en weidevogels.

Voorzitter. Wij zijn gewend geraakt aan het begrenzen van natuurgebieden. Echter, in de visie van de ChristenUnie stopt de natuur niet bij een hek. Als schepsels hebben wij een interactieve rol in samenhang met onze omgeving. Dat maakt het, samen met de inzet van terreinbeheerders en vrijwilligers, voor ons allemaal een uitdaging om met liefde en gezond verstand te zorgen voor natuur en landschap in Zeeland.

De **voorzitter**. Door de leden Rijksen-Blok, Schonis, Temmink, Tuinder en Willemse is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 15 juli 2016;

kennisgenomen hebbend van het statenvoorstel Kadernota Natuurvisie Zeeland en in het bijzonder hoofdstuk 7 van deze kadernota;

overwegende dat:

- de nieuwe natuurvisie mede wordt ingegeven door de nieuwe Wet natuurbescherming die per 1 januari 2017 in werking zal treden;

- artikel 1.12 van deze wet aan GS de bevoegdheid geeft om landschappen met bijzondere kwaliteiten aan te wijzen als "provinciale landschappen";
- het daarbij niet alleen hoeft te gaan om natuurlijke landschapselementen zoals cultuurhistorische elementen;
- het voorstel in hoofdstuk 7 uitvoerig ingaat op de bescherming van specifieke landschapselementen (Deltawateren, muraltmuurtjes enz.) en dat van gemeenten wordt verwacht om hier eigen beleid op te ontwikkelen;
- de provincie met de nieuwe Wet natuurbescherming ook een eigen instrument heeft om bijzondere landschappen te beschermen en dat de inzet hiervan moet worden meegenomen in de nog op te stellen Natuurvisie Zeeland;
- in de provincie Zeeland veel landschappen aanwezig zijn die unieke natuurlijke en cultuurhistorische eigenschappen bezitten die een status als "provinciaal landschap verdienen (men denke aan de voormalige Nationale Landschappen Walcheren en West-Zeeuws-Vlaanderen, Landfront Vlissingen, de Zeeuwse kustlijn of de Zak van Zuid-Beveland);

verzoeken het college van GS om de mogelijkheid om provinciale landschappen aan te wijzen, expliciet te betrekken bij de totstandkoming van de Natuurvisie Zeeland;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 11.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Voor mijn fractie is het onderwerp van deze kadernota zeer belangrijk. Dit stuk is een kapstok waar straks andere nota's aan worden opgehangen. Ik denk hierbij aan natuurbescherming, flora en fauna, en biodiversiteit. GroenLinks ziet deze natuurvisie daarom ook als een bouwsteen voor de nog op te stellen Omgevingsvisie en het daaruit voortvloeiende nieuwe Omgevingsplan. Het is een goede zaak dat men vanuit diverse invalshoeken is gekomen tot deze eerste aanzet. De inhoud van dit statenvoorstel wordt door mijn fractie in grote lijnen onderschreven. Hier en daar hebben wij nog een vraag en stellen wij voor om tot aanscherping te komen.

Voor mijn fractie is van belang dat de provincie zich blijft inspannen om ook de laatste duizend hectaren natuurgebied zo spoedig mogelijk te verwerven. Andere partijen roepen dat dit wel op de lange baan kan worden geschoven, maar mijn fractie ziet daarin meer na- dan voordelen. Immers, als provincie ben je verantwoordelijk voor de natuur, in alle opzichten. Ik denk hierbij aan

onderhoud, beheer en ontwikkeling, maar ook aan bescherming en biodiversiteit die meer gebaat zijn bij zoveel mogelijk aaneengesloten gebieden: één robuust geheel. Dit heeft ook meerwaarde met betrekking tot educatie en beleving. Bovendien wil mijn fractie nogmaals benadrukken dat natuur voor Zeeland ook een grote economische waarde heeft. Hoe staat het college tegenover ons pleidooi om die duizend hectare zo spoedig mogelijk te verwerven? Het is overigens een goede zaak dat 3,5 miljoen van het positieve resultaat over 2015 voorbestemd is om aan natuur te besteden, met name ook omdat de onderwaternatuur niet mag worden vergeten.

Voorzitter. Het gaat mijn fractie vooral om de kenmerkende Zeeuwse soorten en diversiteiten. Wij vinden het daarom van groot belang dat de provincie haar regierol oppakt. Dit betekent in onze ogen niet dat de provincie alles voorschrijft, maar wél dat zij de trekker van de kar is, inzet op ambities en die ambities samen met andere organisaties concretiseert en uitvoert. Dat behoeft niets extra's te kosten. Hoe dan ook, de provincie moet niet afwachten maar juist voorop lopen. Dat is ons credo. Kan het college deze benadering onderschrijven en, zo ja, wil het daar dan naar handelen?

Door mijn fractie is nagedacht over de financiering van dit alles. Voorzitter, niet alles hoeft uit de provinciepot te komen. Burgers, bedrijven, instellingen en maatschappelijke organisaties willen graag meedenken en meedoen. Er zijn veel vrijwilligers die zich hiervoor belangeloos willen inzetten; hulde daarvoor. Het helpt wanneer door de provincie voor coördinatie wordt gezorgd, waardoor hiaten en overlappingsen kunnen worden voorkomen en aanzetten kunnen worden gegeven voor cofinanciering, subsidies of crowdfunding.

Voorzitter, mijn fractie wil de keuzes van het college op een aantal terreinen aanscherpen en komt met amendementen waaruit blijkt dat zij op bepaalde terreinen een ándere keuze maakt.

De **voorzitter**. Door de leden Temmink, Schonis, Tuinder, Willemse en Rijksen-Blok is het volgende amendement ingediend:

Ondergetekenden stellen het volgende amendement voor bij paragraaf 2.22.2, blz. 14/15:

"in te stemmen met de gewijzigde Kadernota van de Natuurvisie Zeeland 2016-2022, inclusief de aangevulde voorkeurskeuze nr. 1 voor ecologisch bermbeheer."

Dit amendement krijgt nr. 12.

Door het lid Temmink zijn de volgende twee amendementen ingediend:

Ondergetekende stelt het volgende amendement voor bij paragraaf 5.2, blz. 27/28:

De door GS voorgestelde keuze 0 wordt vervangen door:

"Keuze 2. De provincie stelt middelen beschikbaar ter financiering van projecten die als doel hebben het stimuleren van vrijwilligerswerk in natuurbeheer, -bescherming, -onderzoek of -educatie. Samenwerkingsprojecten tussen groene en niet-groene organisaties hebben daarbij de voorkeur. Daarnaast onderzoekt de provincie met betrokken maatschappelijke partijen de mogelijkheden van de vorming van een fonds waaruit dergelijke projecten kunnen worden ondersteund (middelen voor vrijwilligerswerk in natuur)."

Dit amendement krijgt nr. 13.

Ondergetekende stelt het volgende amendement voor bij paragraaf 5.1, blz. 26/27:

De door GS voorgestelde keuze 0 wordt vervangen door:

"Keuze 2: als keuze 1, waarbij de provincie tevens financiële middelen beschikbaar stelt voor maatschappelijke natuurinitiatieven die bijdragen aan de biodiversiteitsdoelstelling en de vergroting van betrokkenheid van de samenleving. Daarnaast onderzoekt de provincie met betrokken maatschappelijke partijen de mogelijkheden van de vorming van een fonds waaruit maatschappelijke natuurinitiatieven kunnen worden ondersteund (centraal punt en middelen ter ondersteuning van maatschappelijke initiatieven)."

Dit amendement krijgt nr. 14.

Door de leden Temmink, Schonis, Willemse, Rijksen-Blok en Tuinder is het volgende amendement ingediend:

Ondergetekenden stellen het volgende amendement voor bij paragraaf 2.2.1, blz. 13/14:

"in te stemmen met de gewijzigde Kadernota van de Natuurvisie Zeeland 2016-2022, inclusief de gewijzigde voorkeurskeuze nr. 1 met een provinciaal programma behoud weide- en akkervogels."

Dit amendement krijgt nr. 15.

Mevrouw **Kooman** (PVV). Voorzitter. Allereerst complimenteren wij het college met de wijze waarop deze nota is opgesteld. De keuzemogelijkheden zijn bijzonder duidelijk geformuleerd, evenals de keuzes waarnaar de voorkeur van het college uitgaat. Natuur is voor Zeeland erg belangrijk. Een groot gedeelte van de toeristen komt voor de natuur naar Zeeland. Vandaar dat wij de noodzaak van de voorliggende nota inzien.

Wat ons opvalt, voorzitter, is dat bij hoofdstuk 9, middelen, is gekozen voor optie 1. In de Natuurvisie wordt uitgegaan van de beschikbare middelen, maar bij gekozen ambities wordt tevens een bestedingsplan voorgelegd, met een verzoek om aanvullend budget wanneer het beschikbaar gestelde budget ontoereikend blijkt te zijn. Zo luidt keuze 1. Voorzitter, gaat het college er op dit moment al van uit dat het budget ontoereikend is? Keuze 0 geeft namelijk aan dat de beschikbare middelen leidend zijn en dat de keuzes die niet in de budgetten passen, niet terechtkomen in de Natuurvisie. Waarom kiest het college in dit geval dan voor keuze 1? Mocht het budget inderdaad niet toereikend zijn, waar wil het college dan de middelen vandaan halen?

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter. Een aantal van de medewerkers dat verantwoordelijk is voor het stuk dat wij nu behandelen, is nu aanwezig op de tribune en volgens mij zitten ze nu tot achter hun oren te "smilen" als gevolg van alle complimenten die vandaag zijn uitgesproken. Natuurlijk zijn die complimenten niet voor mij, maar voor deze medewerkers. Inderdaad is er op een andere manier gewerkt. Wij hebben "aan de voorkant" aan betrokken partijen en stakeholders gevraagd wat zij in de nota opgenomen zouden willen zien. Op basis daarvan zijn wij aan het werk gegaan.

Voorzitter, wat wij onder andere hebben "opgehaald" is het begrip "bufferzones". Graag maak ik duidelijk waarover wij het hebben. Bufferzones zijn zones buiten het natuurgebied. Dat kan niet anders. Binnen het natuurgebied geldt immers een beperking met betrekking tot het gebruik. Wil men multifunctioneel gebruik, dan zal dat buiten het natuurgebied moeten gebeuren. Wij hebben binnen de natuurgebieden wel een strook van dertig meter waarmee wij wat doen --dat zijn een soort overgangszones-- zodat de overlast voor de landbouw kan worden beperkt. Dit heeft onder andere met de distels te maken.

In deze kadernota zijn veel keuzemogelijkheden opgenomen. Uiteindelijk zal een en ander in een beleidsnota moeten uitmonden. Ik heb goed geluisterd naar de

bijdragen van de fracties, al dan niet verwoord met moties en/of amendementen. Met de naar voren gebrachte opmerkingen en gevoelens gaan wij in de richting van de beleidsnota. Bij de behandeling daarvan hebben de Staten opnieuw de kans om met moties en amendementen te komen.

Voorts merk ik nog in algemene zin op dat wij in Zeeland heel goed samenwerken. Landelijk is men daar jaloers op. Ik noem in dit verband de PZGR (Provinciale Commissie Groene Ruimte), waarin alle partijen zijn vertegenwoordigd. Zij hebben meegewerkt bij het benoemen van de keuzes.

Over sommige keuzes bestonden er geen verschillen van mening. Voor andere keuzes gold dat men er binnen de PZGR niet uitkwam. Dat kan gebeuren. Al met al is er mijns inziens sprake van een kadernota die Zeeuwsbreed is samengesteld.

Door de VVD-fractie is gesproken over uitbreiding van natuurgebieden, hetgeen te maken heeft met de al genoemde bufferzones. Voorzitter, het gaat hierbij om het uitwerken van het Natuurnetwerk, de oude EHS. Wat doen wij daarmee? Wij hebben nog een opgave van duizend hectare en daaraan werken wij aan de hand van niet te missen kansen. Daarover zijn afspraken gemaakt. Dit zou betekenen dat ongeveer 80 hectare per jaar zou moeten worden gerealiseerd, maar dat doen wij niet per se. Afgezien van niet te missen kansen, is er sprake van pas op de plaats, maar voltooiing in 2027 is nog steeds het streven van dit college. Een deel van de middelen, nodig voor deze uitbreiding van het Natuurnetwerk, wordt verkregen door verkoop van gronden die bij de decentralisatie van natuur naar de provincies toe zijn gekomen.

Voorts heeft de VVD-fractie het over proactieve soortenbescherming en het nemen van mitigerende maatregelen. Vrij vertaald komt dit neer op: vooraf een oplossing zoeken voor de rugstreppad om op een later moment bouwprojecten niet in de weg te zitten. Voorzitter, als je dit "aan de voorkant" kunt doen, levert dat in verband met een bouwproject voordeel op, maar het gebeurt altijd op vrijwillige basis. Dit is niet verplicht en wij gaan het niet verplichten.

Kunnen natuurterreinbeheerders nu niet, wat het beheer betreft, samenwerken? Ook is in dit verband gesproken over een mogelijke fusie. Voorzitter, Staatsbosbeheer is nog altijd sterk gelieerd aan de rijksoverheid, Natuurmonumenten is een vereniging en de Stichting Landschapsbeheer Zeeland is een stichting. Er zijn nogal wat consequenties wanneer er naar samenwerking wordt gestreefd, maar het zoeken naar samenwerkingsmogelijkheden is wél de insteek van het college. Nog deze week zijn wij geattendeerd op een onderzoek van Natuurmonumenten, verricht in 2014, naar

mogelijkheden op het terrein van huisvesting en andere terreinen waarop eventueel wél samenwerking mogelijk zou zijn. Wij gaan ons daarover buigen want uit dit onderzoek zijn bepaalde pijlers naar voren gekomen en wij gaan na of in het bestuurlijk overleg met terreinbeheerders mogelijkheden uitgewerkt kunnen worden.

Voorts zijn opmerkingen gemaakt over businesscases en toppers. Voorzitter, die toppers hebben wij al eerder aangewezen in de Nota Toegankelijkheid, maar wij willen er opnieuw naar kijken. Het NBTC heeft nu ook een model naar voren gebracht. Wij kunnen een onderzoek laten verrichten, samen met de terreinbeheerders, naar bezoekersgedrag en bestedingen. Daarmee kan een antwoord worden gegeven op de vraag in welk natuurgebied er wat wordt gemist, wat welk natuurgebied oplevert, waar extra injecties moeten worden gegeven enz.

Mevrouw **Heerkens** (VVD). Voorzitter. Ik herinner de gedeputeerde aan mijn vraag of er met betrekking tot de businesscases ook wordt ingezet op het bedrijfsleven. Kan het bedrijfsleven worden verleid om te investeren in natuur?

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Er zijn situaties waarin dat al gebeurt, waaruit blijkt dat het bedrijfsleven de waarde van de natuur in de omgeving ziet. Voorbeelden hiervan treft men aan op Walcheren en Schouwen. Op die manier neemt het bedrijfsleven zijn verantwoordelijkheid hiervoor, hetgeen ook in de toekomst van belang is waar het gaat om de vraag of ontwikkelingen in gebieden kunnen worden toegestaan of mogelijk moeten worden gemaakt. Het antwoord is dus: ja, in het kader van de businesscases wordt nagegaan hoe het bedrijfsleven kan worden verleid; van verplichten houden wij niet zo.

Door de CDA-fractie is gevraagd wat het college vindt van privaat natuurbeheer, ook voor nieuwe natuur. Voorzitter. Wij hebben particuliere terreinbeheerders en, evenals het geval is bij het agrarische natuurbeheer, deze gaan zich bundelen. Per 1 januari 2017 is er sprake van een collectief van particuliere terreinbeheerders. Met dergelijke initiatieven wordt bijgedragen aan het accepteren van natuur in ons gebied. Wij staan daar dus zeer positief in.

In verband met last en overlast worden veel zaken genoemd, waaronder de vossen, de ganzen, de distels enz. Voorzitter, of in dit verband echt over "last" moet worden gesproken --ik verwijs naar het betoog van de heer Van Burg-- is de vraag, maar het wordt toch in het algemeen zo betiteld. Niettemin wordt het wellicht bedoeld op de wijze die door de heer Van Burg is verwoord. Immers, hij

heeft gelijk: alles en iedereen moeten we kunnen laten leven op een gezonde en goede manier.

Voorzitter, ik zal niet zeggen dat er in elke vergadering van de PCGR over de distels wordt gesproken, maar dat gebeurt wel heel vaak. Dit onderwerp staat bijna altijd op de agenda van deze commissie. Wij maken hierover afspraken met partijen. Onlangs is nog met het waterschap afgesproken dat in het najaar wordt nagegaan hoe het maaiwerk beter kan worden georganiseerd. Gedacht kan worden aan gezamenlijke aanbesteding, het bevorderen van een goede timing enz. Wij proberen om door middel van consensus met partijen tot overeenstemming te komen. Ook is gesproken over de mogelijkheid van een meldpunt en over de noodzaak om als burens goed met elkaar om te gaan: meld het bij je buurman zodat die er wat aan kan doen.

Wij hebben de overlast van distels in het afgelopen seizoen geïnventariseerd, waarbij bleek dat het aantal meldingen meeviel. In het najaar gaan wij opnieuw inventariseren. Hoeveel meldingen zijn er geweest en hoe is er in reactie daarop opgetreden? Op deze manier willen wij voorkomen, voorzitter, dat er sprake is van "broodje distelverhalen". Inderdaad, er wordt veel over gesproken maar als wij aan gemeenten vragen hoeveel meldingen er zijn geweest, blijkt het mee te vallen. Ik voeg hieraan toe dat deze overlast niet alleen afkomstig is van natuurgebieden. Ook in bijvoorbeeld gebieden waar de provincie nieuwe wegen aanlegt, waar er sprake is van "vers terrein", treedt disteloverlast op.

Aangedrongen is op het voorkomen van schade. Voorzitter, dat is natuurlijk waar wij op inzetten. In het Faunabeheerplan wordt aangegeven hoe hiermee kan worden omgegaan en wij maken er afspraken over maar die afspraken moeten natuurlijk wél "Raad van State-proof" zijn. Als wij vinden dat wij ergens een vergunning voor kunnen afgeven, bijvoorbeeld in verband met beheer, dan moet die vergunning wel houdbaar zijn. Immers, aan zo'n verhaal zitten altijd twee kanten. De FBE (Faunabeheereenheid) bepaalt de doelen en is ervoor om de schade terug te dringen. In het kader van de FBE zitten alle partijen aan tafel en kunnen die partijen worden aangesproken.

Aandacht is gevraagd voor het predatorienbeleid zoals dat in Friesland geldt. Voorzitter, dit is een onderwerp dat behoort bij de uitwerking van de voorliggende kadernota. Wij stellen nu de kaders vast en daarna komt er een beleidsnota. Zoals al door de fractie van GroenLinks is gesteld: deze kadernota is een kapstok, voor de Omgevingsvisie en ook voor een nota soortenbeleid, een nota faunabeheerbeleid enz.

Door mevrouw Tuinder is gevraagd hoe wij ervoor gaan zorgen dat het gebruik van natuur

geen bedreiging vormt. Voorzitter, ik denk dat wij met onze terreinbeheerders op een goede manier overleggen om na te gaan hoe de natuur kan worden beleefd. Mij is nog niet ter ore gekomen dat er in dat verband sprake zou zijn van een bedreiging. Ik onderstreep dat 95% van onze natuur open is gesteld. Een enkele keer gebeurt er wat, met een bord of een bankje, maar het valt reuze mee. Bovendien zie ik hier geen massatoerisme ontstaan. Ik voeg hieraan toe dat in Zeeland de lijntjes kort zijn. Als er ergens een bedreiging zou ontstaan, horen wij het direct. Totdat er problemen rijzen ben ik van oordeel dat wij de natuur zoveel mogelijk open moeten stellen, voor iedereen die daarvan wil genieten.

Door verschillende sprekers is gesteld dat er niet één groot natuureducatie- en -belevingscentrum moet komen. Voorzitter. Een poosje geleden waren leden van het college in het Zwin en konden ze zien wat daar tot stand is gebracht. De heer Van Haperen sprak zojuist over Waterdunen. Dat is zo'n gebied waarvan je zegt: kunnen wij gezamenlijk iets voor elkaar krijgen waarmee wij Zeeland op de kaart kunnen zetten als natuurgebied, bijvoorbeeld door middel van een educatiecentrum? Hoe dat er dan uit moet gaan zien, wat het moet gaan kosten... Ik weet het niet, voorzitter. Als daarvoor middelen bijeen moeten worden gebracht, zullen dat altijd extra middelen zijn. Dat realiseer ik mij goed. Wij hebben het dan over flinke bedragen, maar zie ik graag dat de Staten ermee instemmen dat wij nagaan wat op dit terrein de mogelijkheden zijn. Ik voeg hieraan toe dat de natuurbeleving--dicht-bij-huis een bevoegdheid en verantwoordelijkheid van de gemeenten is. Als provincie doen wij daar veel aan, maar ook gemeenten hebben wat dit betreft een taak.

Naar aanleiding van opmerkingen van de heer Van Burg over disteloverlast herhaal ik dat wij een en ander hebben geïnventariseerd. Daarbij was er sprake van een "piepconstructie". Wij hebben meldingen, voor zover ze zijn gedaan, geïnventariseerd. Als verlangd wordt dat wij wat dit betreft "aan de voorkant" iets gaan doen, dan vergt dat méér. Wij zouden dan ook het waterschap en Rijkswaterstaat bereid moeten vinden om hierin mee te gaan. In de PCGR is hierover gezegd: laten wij het hier, aan deze tafel, behandelen. Daarop zijn de in de kadernota verwoorde voorstellen gebaseerd.

De heer Van Haperen bepleit verbreding van de natuurbeleving. Voorzitter, wij stellen voor om een nota natuurbeleving te gaan maken en het lijkt mij een goede zaak om bij de behandeling daarvan duidelijke beleidskaders vast te stellen. In antwoord op zijn pleidooi zou ik de heer Van Haperen bijna willen zeggen: vanzelfsprekend. Het beleven van de natuur en het inschakelen van mensen bij de

natuur zijn van groot belang en daaraan wordt al gewerkt. Misschien kunnen wij het nog beter doen en moeten daarvoor doelen worden geformuleerd, zodat het wat helderder wordt. Ik wijs erop dat wij de Stichting Landschapsbeheer Zeeland hebben, die met ontzettend veel vrijwilligers werkt en die ook wordt gesubsidieerd. Ik denk dat deze stichting heel goed in staat is om enerzijds natuur en anderzijds bevolking en toeristen bij elkaar te brengen.

De heer **Van Haperen** (PvdA). Voorzitter. Mijs inziens is vooral van belang dat het niet alleen gaat om natuurbeleving maar ook om natuurverbreding. Vrijwilligersbeleid en maatschappelijke initiatieven dienen te worden betrokken bij het opstellen van de nota natuurbeleving.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Ja, maar je moet in die nota je doelen stellen en of die doelen ook precies de doelen zijn die u nu voor ogen hebt, weet ik niet. We zullen het zien, maar dat er doelen worden gesteld, staat vast. Anders hoef je geen nota te maken.

De heer **Schonis** zegt met betrekking tot de jacht dat een vos in Brabant een andere vos kan zijn dan een vos in Zeeland. Voorzitter, er mag op gejaagd worden. Het natuurbeleid is gedecentraliseerd en dan kan het voorkomen dat het in Brabant anders uitpakt dan in Zeeland.

De heer **Schonis** (D66). Het gevolg van de decentralisatie is dat vossen in provincies op verschillende manieren worden beschermd...

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Of níet beschermd.

De heer **Schonis** (D66). De heer Geluk heeft gepleit voor een gedifferentieerd soortenbeschermingsbeleid, mede gelet op schade door fauna. In het voorliggende stuk wordt het een beetje in het midden gelaten. Welke kant gaat nu de uitwerking op?

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter. Sommige zaken worden niet in een kadernota geregeld. Die komen in de beleidsnota aan bod of in de nota's die al keurig door de heer Temmink zijn opgesomd, waaronder de nota soortenbeleid. De heer Schonis wil daarop nu al een voorschot nemen maar tot het geven van een reactie laat ik mij niet verleiden.

De heer **Schonis** stelt met betrekking tot de bufferzones een keuze voor en hij onderstreep dat daar middelen bij horen. Hij meent dat het college de opdracht heeft om hier middelen bij te zoeken. Voorzitter. Ik heb begrepen dat de wensenlijstjes in verband met de begroting-2017 maandag moeten

worden ingeleverd. Collega De Bat is verstandig; hij is vanmiddag niet aanwezig... Als de Staten het met de heer Schonis eens zijn, kan datgene wat hij nu bedoelt op het wensenlijstje worden gezet. Ik wacht de stemming hierover af maar wijs erop dat dit gewoon meer geld kost.

Voorts wordt door de fractie van D66 gesteld dat de schaarse middelen voor natuureducatie niet moeten worden ingezet voor een groot natuurbelevingscentrum. Ik heb al toegelicht, voorzitter, waarom ik van mening ben dat dat wél zou moeten gebeuren. Het zijn in mijn beleving "andere centen".

Waar ervoor is gepleit om provinciale landschappen aan te wijzen, wijs ik erop dat wij in onze Omgevingsvisie de landschappen hebben betiteld, zulks in goed overleg met de gemeenten. Ik denk dat het belangrijk is dat wij dat zo houden. Wij moeten daar niet overheen met onze vinger, in de zin van: wij gaan ook nog een keer provinciale landschappen aanwijzen. Dat is niet de manier waarop wij met gemeenten omgaan. Bovendien zijn wij bezig met een Kustvisie, in het kader waarvan ook weer een zoneringsplan wordt aangebracht, zo vermoed ik. Ik zou de Staten willen vragen om even af te wachten wat de discussie daarover oplevert.

Mevrouw Rijkse vraagt aandacht voor het ecologisch bermbeheer en pleit ervoor om kansen te benutten. Voorzitter, wij zoeken die kansen samen met Rijkswaterstaat, het waterschap en de agrarische sector. Kunnen wij met elkaar "aan de voorkant" nagaan hoe dit anders, beter kan worden gedaan? Wat wij nu met betrekking tot het bermbeheer voorstellen, is in elk geval al méér dan er op dit moment gebeurt.

Terecht heeft de heer Temmink gezegd dat deze kadernota de kapstok is voor andere soorten van beleid. Hij stelt voorts dat een aaneengesloten natuurgebied beter is voor de natuur. Dat is zo, voorzitter, maar ik wijs er ook op dat wij een belangrijke stap hebben gezet met het agrarisch natuurbeheer. Ook in het kader daarvan hebben wij gezegd dat de leefgebieden beter met elkaar moeten worden verbonden, aan elkaar moeten grenzen. Wat dat betreft zijn er al flinke stappen gezet. Waar gebieden buiten de begrenzing vallen, worden ze extra gemonitord om na te gaan of het inderdaad zo is dat daar soorten minder goed gedijen. Overigens, ik schroom me niet wanneer nu al deze opgave voor 80% is gerealiseerd terwijl er middelen zijn om nog méér te gaan realiseren.

Gepleit is voor een "kartrekkersrol" voor de provincie op het terrein van natuur. Voorzitter, mijn standpunt is dat wij die rol altijd zullen moeten spelen, ook als we dat niet zouden willen. Immers, het natuurbeleid is gedecentraliseerd zodat de provincie aan de lat staat om datgene wat op dit terrein landelijk en Europees is afgesproken, uit te voeren.

Door de PVV-fractie is gevraagd waarom, als budgetten ontoereikend zijn, toch bepaalde keuzes zijn gemaakt. Voorzitter, de keuzes die wij de Staten hebben voorgelegd, passen binnen de voor natuur beschikbare middelen. Als wij daarvan afwijken, gaat het om extra middelen. De middelen voor een groot natuureducatiecentrum zullen op een andere manier bijeen moeten worden gebracht.

Voorzitter. Daarmee kom ik toe aan de behandeling van de moties en de amendementen.

Mevrouw **Rijkse-Blok** (CU). Voorzitter. Ik had een amendement voorbereid met betrekking tot het beoogde grote educatiecentrum, maar gebleken is dat dat amendement overeenkomt met het desbetreffende amendement van de SP-fractie. Daarom dien ik hierover geen amendement in. Wij sluiten ons aan bij het amendement van de SP-fractie.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter. Motie nr. 4 betreft de compensatie voor het behandelbedrag dat door het Faunafonds in rekening wordt gebracht. De discussie daarover loopt al langer. Er moet als eigen bijdrage 300 euro worden betaald. Bij de vaststelling van de Voorjaarsnota hebben wij de mogelijkheid om hieraan iets te doen, wegbezuinigd. Er zit dus geen ruimte in de begroting om overeenkomstig deze motie te handelen. Zouden de Staten besluiten om dit toch te doen, dan zou dat zo'n 200.000 euro kosten. Ik wijs er voorts op dat in dat geval extra aanvragen zullen worden ingediend omdat dan de drempel van 300 euro er niet meer is. Hierdoor zal het totale schadevergoedingsbedrag ook weer hoger uitpakken.

De heer **Van Haperen** (PvdA). Voorzitter, de gedeputeerde wijst ons nu op de financiële consequenties maar ik verzoek haar om ook in te gaan op de juridische gevolgen wanneer een systeem wordt gevolgd dat afwijkt van landelijke afspraken.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Wij zouden hogere bedragen moeten betalen voor de uitvoering van de regeling. Limburg doet dat al. We krijgen gewoon hogere kosten omdat wij afwijken. Het college ontraadt de Staten de aanvaarding van deze motie.

Voorzitter. Wat amendement nr. 6 betreft heb ik al aangegeven dat de natuureducatiecentra in de regio ook een gemeentelijke verantwoordelijkheid zijn en dat wij daaraan bijdragen. Ik denk dat daarnaast een extra natuureducatiecentrum niet alleen voor kinderen maar ook voor volwassenen van belang kan zijn. Daarvoor moeten op een andere manier financiële middelen worden gezocht. Een dergelijk centrum kan mijns inziens ook

bijdragen aan het Zeeuwse toeristische product. Het college is geen voorstander van dit amendement.

Met motie nr. 7 wordt bepleit om provinciebreed budget beschikbaar te stellen voor het stimuleren van duurzame natuurbelevings- en natuurkennisactiviteiten. Voorzitter, ik denk dat via de Stichting Landschapsbeheer Zeeland, terreinbeheerders, IVN en Nationaal Park Oosterschelde voldoende middelen beschikbaar worden gesteld om natuurbeleving mogelijk te maken.

Voorzitter. Bij amendement nr. 8 komt het "broodje distelverhalen" aan de orde. Wanneer een meerderheid van de Staten hiermee instemt, zal er meer moeten worden gedaan aan de hier bedoelde meting en monitoring. Het is een keuze. Ik kan ermee leven wanneer dit amendement wordt aangenomen.

Hetzelfde geldt voor motie nr. 9. Het betreft de doelstellingen waarover eerder door de heer Van Haperen werd gesproken. Ik zou hierover bijna zeggen: vanzelfsprekend.

Voorzitter, mijns inziens kan amendement nr. 10 niet. Daarin wordt gesteld: "bij voorkeur binnen de grenzen van een natuurgebied"... enz. Dat is niet mogelijk. Er kan geen bufferzone in een natuurgebied worden gerealiseerd. Buiten het natuurgebied gaat het om vrijwilligheid. Volgens mij is dit amendement écht overbodig.

In motie nr. 11 gaat het over het aanwijzen van provinciale landschappen. Voorzitter. Ik herhaal dat wij dat niet moeten doen. Immers, wij hebben de waardevolle Zeeuwse landschappen al samen met de gemeenten vastgelegd in onze Omgevingsvisie. Ik voeg hieraan toe: half Zeeland is Natura 2000. Die bescherming is meer dan voldoende, terwijl wij tegen het einde van het jaar over de Kustvisie spreken.

Met amendement nr. 12 wordt ervoor gepleit de regiefunctie van de provincie wat sterker te maken dan door het college wordt voorgesteld. Dit heeft onder meer te maken met het maaibeheer en het brengt financiële consequenties met zich mee. Als wij dit op een andere manier moeten gaan doen, zijn daaraan hogere kosten verbonden. Wij doen al een schepje bovenop datgene wat hieraan nú wordt gedaan. Ik moet de Staten de aanvaarding van dit amendement ontraden.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter, waarop baseert de gedeputeerde haar oordeel dat dit meer zou moeten gaan kosten?

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Zodra hier de regiefunctie wordt versterkt, moet er meer menskracht op worden gezet. Als je op deze manier het maaibeheer wil gaan uitvoeren... Voorzitter, ik zie dat de heer Temmink het hoofd

schudt. Misschien heb ik zijn amendement niet goed begrepen.

De heer **Temmink** (GL). Ik denk dat u het inderdaad niet goed begrijpt. Misschien moet er ambtelijk wat extra's worden gedaan, maar er zijn méér voorstellen gedaan die in die zin wat meer kosten. Ons gaat het erom dat er meer afstemming komt en ook overeenstemming, zulks onder aanvoering van de provincie.

De **voorzitter**. Mijn conclusie is dat de indieners van amendement nr. 12 in feite de voorkeursoptie van het college onderschrijven. Echter, in de toegevoegde toelichting wijzen zij erop dat een en ander een sterkere regiefunctie vergt.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter, dat doen wij, mét partijen, in de PCGR. Daar zitten alle partijen rond de tafel. Als wij méér moeten doen, moeten wij iets anders optuigen. Ik zou zeggen, laten wij een keer nagaan wat de heer Temmink hiermee bedoelt, hoe hij dit voor zich ziet.

Amendement nr. 13 gaat over middelen, beschikbaar voor projecten die gericht zijn op stimulering van vrijwilligerswerk. Voorzitter, wat dit betreft heb ik al aangegeven dat het college van oordeel is dat hieraan voldoende wordt gedaan, ook door middel van subsidies voor verschillende organisaties.

In amendement nr. 14 wordt een andere keuze voorgesteld met betrekking tot natuurinitiatieven die bijdragen aan doelstellingen op het terrein van de biodiversiteit. Voorzitter, ook hiervan moet ik zeggen dat het extra geld kost. Waar bepleit wordt om maatschappelijke partijen te betrekken bij de vorming van een fonds, wijs ik erop dat wij veel organisaties en instellingen subsidiëren. Misschien is dit iets dat zij zouden kunnen oppakken. Anders zou de provincie zich ook met een dergelijke uitvoering moeten gaan bezighouden. Het zou allemaal extra zijn, bovenop datgene wat wij nu al doen.

Voorzitter. Amendement nr. 15 over weiden akkervogels betreft middelen die van de rijksoverheid beschikbaar zouden kunnen komen, maar die middelen zijn met name bedoeld voor weidevogels, terwijl wij in Zeeland vooral akkervogels hebben. Ik ben bang dat de bedoelde rijksmiddelen op een andere manier worden ingezet dan in de richting van Zeeland. Ze gaan onder andere naar een leerstoel bij de Universiteit Wageningen, zo heb ik begrepen. Ik herinner eraan dat wij, samen met het agrarisch natuurbeheer en met grotere leefgebieden, zélf inzetten op verbetering van de akkervogelstand. Met enige zorg kun je je afvragen of de beoogde resultaten wel worden bereikt, maar dat wij hiervoor van het

Rijk middelen zouden kunnen krijgen... Voorzitter, dat gaat mijns inziens niet lukken.

De heer **Temminck** (GL). Wij vragen alleen om een extra programma. Overigens, vroeger was de kievit een weidevogel, maar tegenwoordig zie je deze vogels ook vaak op akkers. Wij denken dat hier zéker kansen liggen.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Nogmaals, voor akkervogels hebben wij een beleid en dat voeren wij samen met Poldernatuur Zeeland uit. Ik denk dat dat voldoende zou moeten zijn.

Mevrouw **Heerkens** (VVD). Voorzitter. In antwoord op mijn vraag over compensatie voor het behandelbedrag dat wordt gevraagd door het Faunafonds heeft de gedeputeerde het over een bedrag van 200.000 euro. Zijn er mogelijkheden om hiervoor dekking te vinden?

De heer **Van Burg** (SGP). Voorzitter. De gedeputeerde geeft aan dat de multifunctionele buffers niet binnen het natuurgebied kunnen worden gerealiseerd. Dat is wellicht lastig als het om Natura 2000 gaat, maar er zijn ook andere natuurgebieden. Het is maar net hoe je hiernaar kijkt. Het is niet de bedoeling dat stukjes worden "afgesnoept" van Natura 2000-gebieden. Er zijn zat andere gebieden waar het ons inziens wél kan.

De heer **Schonis** (D66). Voorzitter. In het dictum van ons amendement nr. 10 wordt juist over bufferzones buiten natuurgebieden gesproken, maar in de toelichting wordt in dit verband het woord "binnen" vermeld. Wellicht ontstaat daardoor verwarring. Nogmaals, het gaat ons om bufferzones buiten natuurgebieden.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. Door de gedeputeerde is gesteld dat er geen provinciaal geld gaat naar het beoogde grote natuureducatiecentrum. Betekent dit dat het de bedoeling is dat een ondernemer dit oppakt?

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter. Mevrouw Rijksen kan ik zeggen dat binnen de middelen die wij in 2017 beschikbaar hebben voor natuur, geen budget zit voor zo'n centrum. Echter, als je dit onderdeel kunt maken van een bepaald project --de heer Van Haperen sprak in dat verband over Waterdunen, maar wij hebben ook nog de Hedwige-- zijn er wellicht mogelijkheden. Is het de moeite waard om daar überhaupt naar te kijken? Dát is de vraag. Kan deze optie worden uitgewerkt? Natuurlijk zou er Europees geld bij moeten komen en zouden ondernemers hierbij moeten worden betrokken, maar het gaat nu vooral om de uitdaging. Willen wij

dit met elkaar? In de commissie heb ik het al gezegd: een mens moet ook wat te dromen hebben. Hoe dan ook, dit zou niet ten koste gaan van iets anders op het terrein van natuur.

Voorzitter, wat de genoemde 200.000 euro betreft zou ik willen zeggen: het moet uit de lengte of uit de breedte komen, maar wel binnen het raam van het natuurbeleid. Als men dit bedrag zou willen inzetten voor de door mevrouw Heerkens bedoelde compensatie, zou de totale omvang van de claims toenemen. Immers, doordat er behandelkosten zijn, is de schade-uitkering minder hoog. Wij zouden moeten nagaan waar dit bedrag, binnen het natuurbeleid, vandaan gehaald zou moeten worden, bijvoorbeeld uit de post educatie.

De heer **Geluk** (CDA). Voorzitter, hoe komt de gedeputeerde aan het niveau van die twee ton? Ik vind dit een hoog bedrag, gelet op het aantal aanvragen...

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Het gaat om 204 aanvragen, maal 300 euro, hetgeen leidt tot 62.000 euro. Daar begint het mee. Vervolgens komen er --als deze belemmering er niet meer is-- méér aanvragen, hetgeen weer leidt tot een hoger uit te keren schadebedrag. Dat is de wijze waarop ik aan het bedrag van 200.000 euro kom. Je gelooft het of je gelooft het niet --ik zie de heer Geluk het hoofd schudden-- maar zo kom ik aan dat niveau.

De heer **Van Burg** (SGP). Maar er is toch gewoon een budget voor het afhandelen van schadekwesities? Hoeveel is daar nog van over?

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Dat budget is er, en als je daar overheen gaat, zul je eigen middelen moeten inzetten. Dat is het risico. Zeggen wij dat de behandelkosten worden vergoed, dan komen er méér aanvragen. Er is nog geen plafond. Het is de bedoeling dat dat er komt, maar het is er nog niet. Met andere woorden: deze rekening wordt gepresenteerd en men zou die rekening ten laste van de algemene reserve moeten laten komen. Als er eenmaal een plafond is, geldt: op is op. Misschien is daar het volgende jaar sprake van, maar dat is nu nog niet het geval.

De vergadering wordt voor enkele minuten geschorst.

De **voorzitter**. De indieners van motie nr. 4 hebben mij meegedeeld dat zij deze motie hebben gewijzigd, in die zin dat het dictum thans luidt:

"dragen het college op om de behandelbedragen, behorend bij de goedgekeurde ingediende aanvragen, vanaf 1 januari 2017 in hun geheel te compenseren;".

Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen.

De heer **Van Haperen** (PvdA). Voorzitter. Wat amendement nr. 6 over de natuureducatiecentra betreft, onderschrijven wij het standpunt van de gedeputeerde. Wij vinden decentrale voorzieningen belangrijk maar willen het onderzoek naar de mogelijkheid van een grote voorziening een kans geven.

Voorts geven wij steun aan motie nr. 7, met een kanttekening bij het tweede onderdeel van het dictum. Wij interpreteren dit onderdeel als het ter beschikking stellen van een beperkt budget ten behoeve van burgerinitiatieven.

De heer **Schonis** (D66). Voorzitter. Ik heb nog een vraag in verband met de gewijzigde motie nr. 4. Ik constateer dat er gemiddeld per schade 3.000 euro wordt toegekend. Mijns inziens gaat het hierbij om een risico dat ondernemers lopen maar dat met overheidsmiddelen wordt gedekt. Er zijn legio voorbeelden van bedrijven die met allerlei risico's en vormen van schade te maken hebben, die niet door de overheid worden gedekt. Als voorbeeld noem ik de strandtenthouder die bij slecht weer een slecht seizoen draait...

De **voorzitter**. Dit is geen stemverklaring. De behandeling van het voorstel is afgesloten. Uit deze opmerking kan worden opgemaakt dat u tegen deze gewijzigde motie bent.

Mevrouw **Heerkens** (VVD). Voorzitter. Als gevolg van de aangebrachte wijziging kunnen wij instemmen met de gewijzigde motie nr. 4.

De **voorzitter**. Ik herinner eraan dat amendement nr. 5 is ingetrokken.

In stemming komt het amendement nr. 6 van het lid Tuinder c.s. over keuze 0 in plaats van keuze 1 (onderdeel 6.2, blz. 35).

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP, GL, 50-Plus, D66, het CDA en de CU, in totaal 17 leden, voor dit amendement hebben gestemd. Er zijn op het moment 34 statenleden aanwezig, zodat geconstateerd moet worden dat de stemmen staken. Tijdens de eerstvolgende

Statenvergadering, na het zomerreces, zal opnieuw over dit amendement worden gestemd.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter. Is mijn conclusie juist dat er nu niet kan worden gestemd over de gehele kadernota?

De **voorzitter**. Ik heb zojuist de gedeputeerde de vraag voorgelegd of het mogelijk is om de Natuurvisie pas na de zomer vast te stellen. Op dit moment wordt nagegaan of die werkwijze bezwaarlijk is.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Ik vraag mij of het voorstel kan worden aangenomen, exclusief het onderdeel daarop het amendement betrekking heeft.

De **voorzitter**. Dat wordt ambtelijk even uitgezocht. Het is mogelijk dat er sprake is van een wettelijke termijn.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Ik zou heel graag op 1 januari 2017 een beleidsnota hebben...

De **voorzitter**. En die beleidsnota moet worden voorbereid aan de hand van de voorliggende kadernota. Nogmaals, het wordt ambtelijk even uitgezocht, en intussen gaan wij door met de stemmingen.

Amendement nr. 8 van het lid Van Burg c.s. over het meetbaar maken van overlast, wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SGP, het CDA, de PvdA, de VVD, de CU, de PVV en D66 voor dit amendement hebben gestemd.

Amendement nr. 10 van het lid Geluk c.s. over multifunctionele bufferzones, wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van het CDA, de SGP, de VVD, D66 en 50-Plus voor dit amendement hebben gestemd.

Amendement nr. 12 van het lid Temmink c.s. over ecologisch bermbeheer, wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van GL, de PvdA, de SP, 50-Plus, D66 en de CU voor dit amendement hebben gestemd.

Eerder heb ik er al op gewezen dat met het dictum van dit amendement het voorstel van het college wordt ondersteund. Echter, er is discussie ontstaan over het in de toelichting gestelde over de versterkte regiefunctie. Gesteld zou kunnen worden dat, door het verwerpen van dit amendement, in feite de voorkeur van het college van GS is verworpen, zonder dat een alternatief is aangegeven. Daarom stel ik voor dat even ambtelijk wordt nagegaan hoe hiermee moet worden omgegaan.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter, de nota blijft toch intact? Ik begrijp uw conclusie niet goed.

De **voorzitter**. Ik stel voor dat hier toch even juridisch goed naar wordt gekeken. Immers, de Staten hebben zojuist besloten om niet in te stemmen met voorkeurskeuze nr. 1, voor ecologisch bermbeheer. Het amendement waarmee de voorkeur van het college wordt bevestigd, is verworpen.

Het is een kwestie van interpretatie. In formele zin is een amendement ingediend waarmee de voorkeursvariant, door het college in de nota aangegeven, wordt ondersteund. Echter, in de toelichting op het amendement is aangegeven dat men graag de regiefunctie van de provincie versterkt. Met het laatste heeft het college moeite. Met het aanvaarden van het amendement is de voorkeursvariant van het college verworpen. Althans, het amendement waarmee de voorkeursvariant van het college wordt ondersteund, is verworpen. Je kunt het echter zó uitleggen dat, als het amendement wordt verworpen, de bestaande tekst van de nota wordt gehandhaafd. Dát is de interpretatie die wij er nu, in consensus, aan geven.

Ik vind toch dat hier sprake is van een slordigheid die in de toekomst moet worden voorkomen. Met het amendement waarover wij nu spreken, wordt de tekst van het college ondersteund, maar met de toelichting wordt een bepaalde boodschap meegegeven. Dat is erg verwarrend.

Ik stel voor om te concluderen dat met de verwerping van amendement nr. 12 de voorkeursvariant, zoals aangegeven door het college, wordt gehandhaafd. Ik constateer dat de Staten met deze conclusie kunnen instemmen.

Amendement nr. 13 van het lid Temmink over het stimuleren van vrijwilligerswerk, wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van GL, 50-Plus en de SP voor dit amendement hebben gestemd.

Amendement nr. 14 van het lid Temmink over de mogelijkheid van fondsvorming, wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van GL, de SP, D66 en 50-Plus voor dit amendement hebben gestemd.

Amendement nr. 15 van het lid Temmink c.s. over behoud weide- en akkervogels, wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van GL, de PvdA, D66, de SP, 50-Plus en de CU voor dit amendement hebben gestemd.

In stemming komt het statenvoorstel.

De voorzitter. Inmiddels is gebleken dat het mogelijk is om de kadernota te aanvaarden met uitzondering van het onderdeel 6.2 (blz. 35), bedoeld in amendement nr. 6, waarover eerder de stemmen staakten. Na het zomerreces zal opnieuw over het amendement worden gestemd waarna het bedoelde onderdeel, al dan niet gewijzigd, kan worden aangenomen. Door het nu aanvaarden van het overgrote gedeelte van de kadernota wordt het mogelijk om voorbereidend werk te verrichten om te komen tot de beleidsnota. Mij blijkt dat de Staten kunnen instemmen met deze werkwijze.

Met inachtneming van dit besluit wordt het statenvoorstel, zoals het luidt na de aanvaarding van de amendementen nrs. 8 en 10, bij handopsteken met algemene stemmen aangenomen.

De gewijzigde motie nr. 4 van het lid Geluk c.s. over compensatie behandelbedrag Faunafonds, wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van het CDA, de SGP, de CU, de VVD en de SP voor deze gewijzigde motie hebben gestemd.

Motie nr. 7 van het lid Tuinder over budget voor natuurbelevingsactiviteiten, wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP, de PvdA, GL, 50-Plus en de PVV voor deze motie hebben gestemd.

Motie nr. 9 van het lid Van Haperen c.s. over het uitwerken van aspecten van de relatie mens-natuur in concrete doelstellingen, wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, de SP, GL, 50-Plus, D66, het CDA, de CU en de VVD voor deze motie hebben gestemd.

Motie nr. 11 van het lid Schonis c.s. over het mogelijk aanwijzen van provinciale landschappen, wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van D66, de SP, GL, 50-Plus en de CU voor deze motie hebben gestemd.

23. Statenvoorstel Mobiliteitsplan Zeeland (BLD-064)

De **voorzitter**. Ik maak de leden erop attent dat er sprake is van een gewijzigd dictum. Het dictum dat aanvankelijk werd vermeld, was in feite de besluitvorming van GS. Het gaat uiteraard om het vaststellen van het genoemde plan. Dat is de essentie die nu in het dictum is verwoord.

De heer **Janssens** (CDA). Voorzitter. Op 25 mei 1961 kondigde de president van Amerika aan dat er vóór het einde van dat decennium een Amerikaan veilig op de maan zou staan. Was deze beroemde uitspraak nu roekeloos of het resultaat van een visie die op 20 juli 1969 inderdaad leidde tot het betreden van de maan door Neil Armstrong? Tijdens de laatste vergadering van de commissie Economie heb ik mijn verbazing uitgesproken over het vrijwel ontbreken van meetbare doelen. Daarom vraagt mijn fractie de gedeputeerde toe te zeggen dat in de komende maanden deze Mobiliteitsvisie wordt aangevuld met duidelijk meetbare en realiseerbare doelen, en dat in de jaren daarna zowel in de programma-uitwerkingen als in de begrotingen telkens de link wordt gelegd tussen visie, plannen op middellange termijn en jaarplannen. Zo zetten we dan misschien niet onze

eigen man op de maan, maar kunnen wij wel een vaste koers uitzetten naar een bereikbaar Zeeland in 2028.

Voorzitter. Vervolgens richt ik mij op de inhoud van de programma-uitwerking 2016-2019. Ik heb al begrepen dat er zo'n 360.000 deskundigen rondlopen in deze provincie; ik ga dus mijn best doen... Graag belicht ik enkele onderwerpen, om te beginnen de 80km/uur-wegen. Hier is de afgelopen dagen veel over gezegd. De fractie van het CDA hecht eraan een eventuele andere categorie-indeling pas ten uitvoer te brengen indien de desbetreffende weg aan groot onderhoud toe is. Wél vinden wij het belangrijk, bestaande situaties die de verkeersveiligheid ten goede komen, zoals gescheiden fietspaden, te handhaven, ook indien de snelheid wordt teruggebracht van 80 naar 60 km/uur. Daarom doet mijn fractie een beroep op de gedeputeerde om het risico van vrachtverkeer sterk te betrekken bij de overweging een weg af te waarderen, en een afwaardering zoveel mogelijk toe te passen op het moment van gepland groot onderhoud. Bovendien dienen daarbij reeds aanwezige voorzieningen met een positief effect op de verkeersveiligheid, te worden gehandhaafd.

Zeeland is een provincie waarin de landbouw belangrijk is, een economische factor van betekenis. Op veel plekken rijdt het landbouwverkeer samen met andere typen verkeersdeelnemers over bestaande wegen of parallelwegen. Er is op dit moment echter een probleem. Door werkzaamheden aan de Oosterscheldekering kan landbouwverkeer daar niet meer overheen rijden. Hiervan ondervinden zowel agrarische bedrijven als loonwerkbedrijven grote hinder. De Zeelandbrug is altijd gesloten voor landbouwverkeer. Voorzitter, mijn fractie vindt dit een zeer onwenselijke situatie. Daarom dienen wij een motie in waarmee het college wordt opgedragen om voor een aanvaardbare oplossing te zorgen. Daarbij verwijzen wij naar de oplossing die wordt aangedragen in het rapport van Royal Haskoning DHV dat in juni 2014 is verschenen: het openstellen van de Zeelandbrug voor landbouwverkeer tijdens nachtelijke uren.

Voorzitter, mijn fractie vindt bereikbaarheid een belangrijk punt. Het openbaar vervoer (OV) moet op een slimme manier worden afgestemd op de behoefte van reizigers, met name waar het gaat om onderwijs- en zorginstellingen. Dit speelt zeker in de toekomst een belangrijke rol, wanneer deze instellingen mogelijk worden verplaatst waardoor de vervoerstromen weer anders gaan lopen. Daarom is mijn fractie benieuwd op welk moment de als regisseur in te zetten bereikbaarheidsconsulent gaat starten. Tevens zullen wij de komende tijd geïnteresseerd de vorderingen op dit terrein volgen. Ook willen wij graag van de gedeputeerde weten of deze consulent niet hetzelfde werk gaat doen als

zittende ambtenaren. Of wordt deze regisseursrol juist ingevuld door huidige provincie-medewerkers?

Voorzitter, mijn fractie leest in de programma-uitwerking het volgende: "Investeringsprogramma in infrastructuur worden vanaf 2017 binnen de Investeringsagenda afgewogen tegen andere provinciale investeringen.". De fractie van het CDA begrijpt dat er keuzes moeten worden gemaakt, maar wij hebben hierover wel een vraag. Kan de gedeputeerde duidelijk maken op basis waarvan deze keuzes worden gemaakt en op welke wijze de Staten bij die keuzes worden betrokken?

Voorts maakt mijn fractie zich zorgen over de toenemende drukte en diversiteit op de Zeeuwse fietspaden. Daarom zijn wij blij met het onderzoek dat de provincie gaat doen naar ongevallen op en gebruik van fietspaden. Kan de gedeputeerde aangeven hoeveel geld eventueel voor verbeteringen beschikbaar is in de planningsperiode? Of gaan wij dit terugzien in de begroting voor 2017?

Voorzitter. Graag sluit ik af met een positief geluid. Immers, mijn fractie is verheugd dat in de plannen aandacht wordt besteed aan en uitspraken worden gedaan over mobiliteitskwessies die voor Zeeland van evident belang zijn. Goede busleidingen, goede toegankelijkheid van de zeehavens, een snelle spoorverbinding naar de rest van Nederland en innovaties in het OV helpen mee om de Zeeuwse economie te steunen. Om die reden heeft het CDA-Zeeland aan deze onderwerpen ook in haar verkiezingsprogramma aandacht gegeven. Wij zijn dan ook verheugd te merken dat het college deze onderwerpen verder gaat ontwikkelen.

De **voorzitter**. Ik complimenteer u met uw maidenspeech.

Door het lid Janssens is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 15 juli 2018;

constaterende dat:

- in Zeeland landbouw een economische factor van betekenis is;
- om bedrijfsactiviteiten uit te oefenen, agrarische bedrijven en loonwerkbedrijven met regelmaat de Oosterschelde moeten oversteken;

overwegende dat:

- de Zeelandbrug gesloten is voor landbouwverkeer;
- daardoor vaak lange omrijtijden ontstaan;
- de Oosterscheldedekering in verband met werkzaamheden nu ook gesloten is voor landbouwverkeer;

- agrarische en loonwerkbedrijven hiervan veel hinder ondervinden;
- dit ook wordt geconstateerd in het rapport van Royal Haskoning DHV uit juni 2014;
- in dit rapport een mogelijke oplossing wordt geschetst;

dragen het college op om binnen drie maanden een mogelijkheid te creëren voor landbouwverkeer om regelmatig gebruik te maken van de Zeelandbrug;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 16.

De heer **Van Tilborg** (SP). Voorzitter. De vorige week stond ik hier ook al, maar toen ging het over Campus Zeeland. Net als Campus Zeeland barst het voorliggende Mobiliteitsplan Zeeland van de ambities, goede ambities maar ook wat minder goede of minder haalbare, in de ogen van mijn fractie.

Vier programmalijnen staan centraal: sterke netwerken, bedrijvigheid, beleven, wonen en leven. Ik weet niet of er bewust is gekozen voor deze volgorde maar als dat het geval is vinden wij het erg jammer dat wonen en leven niet als eerste is genoemd. Immers, wonen en leven zijn onlosmakelijk verbonden met de leefbaarheid, het onderwerp dat veelvuldig voorbijkomt in dit statenvoorstel en dat door menigeen zeer belangrijk wordt gevonden.

Voorzitter. Het stuk vermeldt goede ambities, in het voordeel van leefbaarheid, bereikbaarheid en het bevorderen van de veiligheid, waarop absoluut niet mag worden ingeleverd. Waar nodig moet ten behoeve van de veiligheid juist worden geïnvesteerd. Zelfs waar het gaat om recreatie en toerisme kan mijn fractie een heel eind met de geschetste ambities meegaan.

De binnenvaart krijgt positieve aandacht, hetgeen door mijn fractie wordt toegejuicht. Hierbij gaat het om een zeer belangrijke taak in het vervoerssysteem. Wat ons betreft kan de binnenvaart niet genoeg worden gepromoot. Jammer vinden wij het dat --zoals het er nu naar uitziet-- er bij de nieuwe sluis in Terneuzen nog steeds niets is geregeld om meer aanlegplaatsen te realiseren, terwijl de verwachting is dat het scheepvaartverkeer flink gaat toenemen als de nieuwe sluis klaar is. Wellicht kan de gedeputeerde aangeven hoe hij hier tegenover staat.

Voorzitter, de ons inziens mindere ambities betreffen het te sterk inzetten op stedelijke ontwikkeling in plaats van investeren in kleine kernen, het te sterk inzetten op het toerisme van buitenaf en vooral de wijze waarop er over het OV wordt gesproken. Inmiddels is wel bekend hoe mijn

fractie erin staat. Ik denk hierbij aan het zogenaamde vraaggestuurde OV, zoals het in de huidige concessies is opgenomen en helaas wordt uitgevoerd, en aan het verdringen van vaste banen van professionele buschauffeurs doordat voor verdwijnende lijndiensten buurtbussen zijn gaan rijden. Al eerder hebben wij aangegeven dat ook de SP geen voorstander is van het laten rijden van lege bussen, maar soms moet je v erder kijken dan naar een lege bus. Om te winnen moet je ook durven verliezen.

De heer Viergever heeft tijdens de commissievergadering van 17 juni zaken benoemd die ik hier graag naar voren haal. Als men zo met het OV-beleid blijft doorgaan, zal er eerder sprake zijn van afname van het gebruik dan van toename. Dat is toch juist niet de bedoeling? De ambitie wordt uitgesproken dat er in 2028 sterke netwerken zijn voor Zeeland, voor alle doelgroepen. Op dezelfde pagina wordt vermeld dat Zeeland geografisch grote afstanden kent en dat scholen, ziekenhuizen en winkels door schaalvergroting steeds verder weg komen te liggen. In deze zin, voorzitter, proef ik toch sterk een soort van overgave, in de zin van: dit is aan het gebeuren en wij kunnen er niets aan doen. Hoe strijdig is dit niet ten opzichte van de ambitie om vol te gaan voor de leefbaarheid, zo vraag ik de gedeputeerde.

Voofts wordt gesteld dat winkelcentra aan een kwaliteitsnetwerk-goederenvervoer moeten liggen of komen te liggen. Als dat nog niet het geval is, moet een goede ontsluiting worden geregeld. Voorzitter, hoe verhoudt dit zich tot de ambitie "Leefbaar Zeeland", verwoord op blz. 11, waar juist wordt gesproken over het autoluw maken van bepaalde zones? In onze ogen jaag je op deze manier juist mensen weg, hetgeen ten koste gaat van het MKB.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Voorzitter. De fractie van de VVD heeft op 13 februari 2015 ingestemd met de Kadernota Provinciaal Verkeer- en Vervoersplan Zeeland. Thans ligt het Mobiliteitsplan Zeeland voor, mobiliteitsbeleid in een nieuwe gedaante, een visie tot 2028, en een programma-uitwerking 2016-2019, met elk jaar een uitvoeringsplan. En, voorzitter, laten wij ook de bijlagen niet vergeten want die blijken op de valreep veel stof tot discussie op te leveren. Daar kom ik later nog op terug.

De keuze voor de uitwerking van de provinciale ambities in vier thema's heeft de instemming van mijn fractie. Wij vinden dit een goede benadering, juist omdat hiermee wordt aangesloten bij de belangrijke activiteiten wonen, beleven en bedrijvigheid. Sterke netwerken kunnen hierbij natuurlijk niet worden gemist. Ons inziens is het college erin geslaagd om in 21 kantjes langs deze themalijnen de toekomst te schetsen. In deze

visie wordt rekening gehouden met de veranderingen die op ons afkomen, veranderingen met betrekking tot de bevolkingssamenstelling, schaalvergroting, digitalisering en bundeling van voorzieningen, met als gevolg dat grotere afstanden moeten worden overbrugd.

Het college erkent volmondig de spanning die er is tussen ambities en beschikbare middelen. Daarom zullen er prioriteiten moeten worden gesteld en expliciete keuzes moeten worden gemaakt. Ik citeer: "Zaken die wij oppakken, moeten effici ent, effectief en toekomstbestendig zijn. Dit vatten we samen in het uitgangspunt "we doen het goed of we doen het niet". Voorzitter, deze instelling van het college is ons uit het hart gegrepen. Als het college dit in de praktijk brengt, vindt het mijn fractie aan zijn zijde. Zo niet, dan zal mijn fractie het college hieraan herinneren.

Het is verleidelijk om bij deze behandeling het wenselijkste inzake verbeteringen in de infrastructuur na te lopen, maar dat doe ik niet. In mijn visie zijn GS niets vergeten en zal de toekomst leren wat wel en wat niet haalbaar is. Vervolgens ga ik in op de kwestie van het wegcategoriseringsplan, op de motie van het waterschap Zeeuwse Stroom en op de brief die het college ons gisteren heeft doen toekomen. Voorzitter, het Wegcategoriseringsplan komt niet uit de lucht vallen. We wisten dat het zou komen, waarom het plan er moest komen en op welke principes het plan zou worden gebaseerd. In 2012 is besloten een dergelijk plan op te stellen. In die tijd, voorzitter, beschikten we nog over de middelen om een hoog ambitieniveau na te streven. Nu is er sprake van een andere situatie.

Het plan is een middel om een doel te bereiken: goede bereikbaarheid van bestemmingen en meer verkeersveiligheid. Het plan is bedoeld als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van Rijk, provincie, gemeenten en waterschap. Daarom waren wij verrast door de zienswijze van het waterschap en de latere motie van de algemene vergadering van het waterschap.

Los van het proces dat heeft geleid tot de totstandkoming van het Wegcategoriseringsplan, ziet mijn fractie daarin onderdelen die vragen oproepen. De gemeente Tholen verzet zich tegen de afwaardering van de Oesterdam en de Krabbenkreekdam; het waterschap maakt bezwaar tegen afwaardering van  al zijn 80km/uur-wegen. Het is ook moeilijk uit te leggen dat, waar tot nu toe 100km/uur mocht worden gereden, een weg nu eigenlijk als te gevaarlijk wordt beschouwd om er ook in de toekomst honderd op te rijden. Uitsluitend een 80-bord plaatsen zal niet volstaan en is bovendien, uit een oogpunt van handhaving, niet toereikend, in feite ongewenst. In dit verband is bij mijn fractie de vraag opgekomen of over het Wegcategoriseringsplan advies is ingewonnen bij

de politie. Immers, van de politie wordt verwacht dat zij handhaaft. Graag verkrijgen wij hierop een reactie van de gedeputeerde.

In de zienswijze komen voorbeelden langs van wegen die al zijn afgewaardeerd --alleen door het plaatsen van het 60-bord-- ook overzichtelijke wegen waarlangs de afgelopen jaren vrijliggende fietspaden zijn aangelegd. Voorbeelden hiervan zijn de Kaasboerweg tussen Meliskerke en Biggekerke, en de Koekoeksweg tussen Aagtekerke en Meliskerke. Deze wegen fungeren mede door hun breedte als een 80km/uur-weg en kunnen met relatief geringe aanpassingen een formele status als zodanig krijgen. Er zijn ook voorbeelden in Zeeuws-Vlaanderen, zoals de doorgaande weg Waterlandkerkje-Aardenbrug. Ook op Schouwen-Duiveland kunnen voorbeelden worden gevonden. Omdat deze wegen in eigendom van en onderhoud bij het waterschap zijn, zou het waterschap zich niet alleen tegen afwaardering moeten verzetten maar deze wegen juist moeten optimaliseren tot volwaardige gebiedsontsluitingswegen.

Voorzitter. In zijn brief van 12 juli stelt het college dat het Wegencategoriseringsplan geen blauwdruk is, maar eerlijk gezegd doen de reacties op de geleverde inspraak soms anders vermoeden. Het college geeft zelf aan dat het Wegencategoriseringsplan alleen kan worden geïmplementeerd wanneer alle wegbeheerders goed samenwerken. De provincie heeft naast de rol van wegbeheerder ook een regisserende rol. Ik citeer de bijlage: "De wegbeheerders in Zeeland zijn de eerstverantwoordelijke actoren voor de implementatie van het Wegencategoriseringsplan. Ze dienen onderling goed samen te werken, uiteraard vanuit hun eigen verantwoordelijkheid en autonomie. Machtsmiddelen ontbreken en dus is overleg geboden."

Voorzitter. In de genoemde brief geeft het college voorts aan op welke wijze het verder wil gaan, namelijk met een open mind en een grote bereidheid tot overleg met partners, óók over omstreden categorisering. Het college zoekt daarbij naar een balans tussen bereikbaarheid, veiligheid en betaalbaarheid. Vooral het laatste aspect is actueel geworden gelet op de financiële situatie waarin de meeste wegbeheerders zich bevinden.

De VVD-fractie heeft zich afgevraagd of het college geholpen zou kunnen worden met een amendement inzake de 60-, 80- en 100km/uur-wegen. Een dergelijk amendement vergt maatwerk. De tekst van de motie van de algemene vergadering van het waterschap is géén maatwerk. Die tekst zonder meer overnemen, doet geen recht aan de doelstelling van het Wegencategoriseringsplan en de samenhang tussen alle Zeeuwse wegen. Het gaat om méér dan plaatjes op de wegen plakken. Ook de VVD-fractie

kan nu ten aanzien van dit onderdeel geen maatwerk leveren. Alleen de gezamenlijke wegbeheerders kunnen dit en mijn fractie is van mening dat dit in die kring moet gebeuren. De intentie van het college, zoals die uit de brief van 12 juli spreekt, geeft ons nu voldoende vertrouwen dat dit ook gaat gebeuren. Een amendement dat met betrekking tot deze kwestie nog zal worden ingediend, is door ons medeondertekend en bedoeld als ondersteuning van de gedeputeerde.

Voorzitter, mijn fractie kan met inachtneming van de brief van het college van 12 juli instemmen met het voorstel om het Mobiliteitsplan vast te stellen. Zij roept het college op om in het kader van het Wegencategoriseringsplan actief te zoeken naar de juiste balans tussen bereikbaarheid, veiligheid en betaalbaarheid, en daarbij open te staan voor de argumenten van de mede-wegbeheerders. Zoals het college zélf zegt: er moeten goede argumenten zijn om de huidige wegsituatie te wijzigen in de situatie die in het Mobiliteitsplan is opgenomen. Het alleen herhalen van tot nu toe gebezigde argumenten is dan niet voldoende.

De heer **Van den Berge** (SGP). Voorzitter. Mijn fractie heeft met belangstelling het lijvige dossier over dit onderwerp bestudeerd: de kwaliteit van de wegenstructuur, kortom de Mobiliteitsvisie Zeeland 2028. Laat ik maar meteen met een bekend stokpaardje van mijn fractie beginnen: de N59.

De SGP-fractie blijft voorstander van tweemaal twee rijstroken op het traject Hellegatsplein-Bruinisse. Het is echter vooral de provincie Zuid-Holland die het voortouw heeft genomen om deze weg dit najaar op het MIRT te krijgen. Wij hebben gelezen dat het college deze lobby steunt. Men zal wel begrijpen dat wij het daar van harte mee eens zijn.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Bent u op de hoogte van de reactie van de minister op het voorstel met betrekking tot de N59?

De heer **Van den Berge** (SGP). Voorzitter, wij hebben kennisgenomen van alle plannen die er zijn. Wij hebben er uitvoerig overleg over gehad. Alle argumenten die in de commissie zijn gewisseld, wil ik nu niet herhalen. Mijns inziens staat onomstotelijk vast dat hier écht sprake is van een probleem.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Ik onderstreep dat de minister heeft gezegd dat dit pas op langere termijn mogelijk zou kunnen gaan gebeuren en dat deze plannen voorlopig in de ijskast blijven. Dat is een nieuw feit dat naar voren is gekomen na de commissievergadering.

De heer **Van den Berge** (SGP). Ook wij hebben daar kennis van genomen, maar wij blijven van mening dat de lobby, door de desbetreffende gedeputeerde van Zuid-Holland gestart, moet worden gesteund.

Voorzitter. Vervolgens richt ik mij op het landbouwverkeer over de Zeelandbrug en de Oosterscheldekering. Evenals de CDA-fractie vragen wij hiervoor bijzondere aandacht. Dit probleem moet nu eindelijk eens goed worden opgelost. Wij kijken uit naar de reactie van het college.

Alle maatregelen die de komende jaren op het onderhavige terrein worden genomen, staan in het teken van het principe: veilig van A naar B kunnen. Of het nu gaat om een kind op de fiets of om iemand in de auto of om iemand op een tractor of iemand in een vrachtwagen, dat doet er niet toe; wij willen gewoon veilig over wegen, fietspaden en voetpaden kunnen gaan. Echter, helaas moeten wij vaststellen dat er in onze provincie de laatste tijd weer meer dodelijke verkeersslachtoffers te betreuren zijn. Daarom is het zo noodzakelijk om met elkaar goed na te gaan wat wij kunnen en moeten doen om alles veiliger te maken.

Tegen deze achtergrond, voorzitter, is de discussie over het afwaarderen van 80 naar 60, of van 100 naar 80 zeer belangrijk. Die discussie moet door alle wegbeheerders worden gevoerd. Ik geef een voorbeeld en stel daarbij de vraag: hoe moet hier nu mee worden omgegaan? Oesterdam en Oosterscheldekering zijn nu beide stroomwegen waar men 100km/uur mag rijden. In het voorstel dat nu voor ons ligt, worden ze afgewaardeerd naar gebiedsontsluitingswegen. Welnu, dat vinden wij geen goede zaak. Het is ondoenlijk om hier vanmiddag voor elke weg na te gaan of het van 80 naar 60 moet, of van 100 naar 80, maar deze twee wegen zijn beslist stroomwegen. Wij vinden dat dit 100km-wegen moeten blijven. Wij hebben overwogen om in verband hiermee een amendement in te dienen, maar dat doen wij niet.

Voorzitter. Gisteren hebben wij een brief van het college gekregen, gedateerd 12 juli 2016. Deze brief is er dus op de valreep gekomen, maar het is wél een heel belangrijke brief. Immers, daarin staat dat er duidelijkheid dient te komen over de op- of waardering van wegen; er moeten goede argumenten zijn om maximumsnelheden te veranderen, wegen anders in te delen. Letterlijk wordt gesteld: "De komende tijd zullen de ambitiekaarten nader worden uitgewerkt. Er moeten echt goede argumenten zijn om de huidige wegsituatie te wijzigen naar de geschetste situatie die in het Mobiliteitsplan is opgenomen. Daarbij zoeken wij naar een juiste balans tussen bereikbaarheid en betaalbaarheid." Voorzitter, gelet op het belang hiervan dienen wij, samen met

de fracties van PvdA, VVD en CDA, een amendement in.

De **voorzitter**. Door de leden Van den Berge, Van Hertum, Van Geesbergen en Janssens is het volgende amendement ingediend:

Ondergetekenden dienen het volgende amendement in:

De brief van GS d.d. 12 juli 2016 (16010661) maakt deel uit van het beleid Mobiliteitsplan Zeeland.

Dit amendement krijgt nr. 17.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter. Mijn fractie heeft met veel belangstelling het Mobiliteitsplan gelezen. Er staan veel verkeerskundige gegevens in, naast infrastructurele problemen en aangedragen oplossingen. Wij zouden dit plan tot in details kunnen gaan bespreken. Met name over het OV zouden wij heel veel kunnen zeggen. Echter, het OV komt na het zomerreces uitvoerig aan bod. Ook het ingaan op specifieke situaties behoort tot de mogelijkheden, maar wij zullen niet ingaan op alle provinciale wegen. Wij beperken ons tot enkele voorbeelden.

Onze belangrijkste boodschap is dat de Zeeuwse infrastructuur grotendeels af is. Wat ons betreft is het, na de afronding van de Sloeweg en de Tractaatweg, klaar met de grote infrastructurele projecten. Alleen de zogenaamde "quick wins", kleine investeringen om knelpunten weg te nemen, zijn nog gewenst.

Tijdens de commissievergadering hebben wij aandacht gevraagd voor twee andere onderwerpen, de N59 en Zeeland als fietsprovincie bij uitstek. Graag roepen wij de gedeputeerde op om de zwakke verkeersdeelnemers bovenaan de prioriteitenlijst te zetten, opdat meer aandacht wordt gegeven aan de fietsers in onze provincie en Zeeland de beste fietsprovincie van Nederland wordt.

Voorts hebben wij in de commissie de gedeputeerde opgeroepen om te kijken naar mogelijkheden om de verkeersveiligheid op de Molendijk te verbeteren. Het is tragisch dat daar inmiddels wéér een ongeluk heeft plaatsgevonden. Wij houden de gedeputeerde voor: doe wat u kunt; wij rekenen op u.

Voorzitter. Wij hebben kennisgenomen van de plannen van het college om de snelheid op provinciale wegen af te waarderen, van 100 naar 80 of van 80 naar 60 kilometer. Het college noemt als argumenten onder meer de veiligheid, de leefbaarheid en de bereikbaarheid. Voor de VVD-fractie wegen deze argumenten zwaar, maar voor

mijn fractie wegen ze nóg zwaarder. Immers, de veiligheid van verkeersdeelnemers staat voor ons centraal, net als leefbaarheid en bereikbaarheid.

Nemen wij alles in ogenschouw, voorzitter, dan zien wij dat op dit gebied de "Zeeuwse tuin" op orde is. In 2012 is een plan opgesteld met het motto "Op weg naar nul verkeersslachtoffers". Wij zijn ervan overtuigd dat het voorliggende plan een forse stap in de juiste richting is. Het brengt meer verkeersveiligheid, werkt aan betere verbindingen en ziet af van verdere grotere infrastructurele projecten. Men zal zich kunnen voorstellen dat mijn fractie hier erg tevreden mee is.

Mevrouw **Van Veen-de Rechter** (D66). Voorzitter. De wijze waarop wij met mobiliteit omgaan, verandert. Het ideaalbeeld van de vorige eeuw -- naast ieder huis een auto, of twee auto's-- vervaagt. Jongeren halen steeds later hun rijbewijs en hechten minder waarde aan bezit, zoals in een onlangs verschenen CBS-rapport wordt vermeld. Auto-delen heeft daardoor de potentie om gemeengoed te worden. Het is een goed alternatief voor het OV op plekken waar er weinig tot geen OV is. In het Mobiliteitsplan staat auto-delen wel als suggestie genoemd, maar eigenlijk zou men dit écht deel moeten laten uitmaken van de aan te dragen mobiliteitsoplossingen. Voorzitter, dat missen wij in het voorliggende plan. Nogmaals vragen wij hiervoor de aandacht.

Elektrisch rijden speelt een belangrijke rol bij het reduceren van CO2-uitstoot en het verbeteren van de luchtkwaliteit. Voorzitter, ook het aspect elektrische mobiliteit missen wij. Een dekkend netwerk is een voorwaarde voor het succes en een verdere groei van het elektrisch rijden. Bovendien draagt deze vorm van vervoer bij aan een aantrekkelijk leef- en vestigingsklimaat voor mens en bedrijf in Zeeland. Dat is wat wij willen, voorzitter, en daarom pleiten wij voor een Zeeuws Actieplan Laadpunten. Is het college bereid om hieraan medewerking te verlenen?

De fracties van PvdA, SGP en VVD schrijven de verkeersveiligheid hoog in hun vaandels, en dat geldt ook voor mijn fractie. Die veiligheid is op onze wegen en in de omgeving vaak ver te zoeken. Men denke aan scholieren die met z'n drieën naast elkaar fietsen, aan het "app'en" achter het stuur en --het is de nieuwste rage-- aan het zoeken naar de fictieve wezentjes van Pokémon, wat volgens Veilig Verkeer Nederland al tot gevaarlijke situaties heeft geleid. Gedragsverandering voor de weggebruiker is daarom een hot item. Wij lezen echter in het Mobiliteitsplan dat daarvoor geen geld en geen mankracht beschikbaar zijn. Voorzitter, dat betreuren wij want wij willen het aantal verkeersslachtoffers omlaag hebben. Fietsen móet veiliger. Wij vragen de gedeputeerde dan ook hoe hij dit denkt te gaan realiseren.

Vannacht, om drie minuten over twaalf, werd ik uit mijn eerste slaap gewekt door mevrouw Rian de Feijter. Het betrof een email van het waterschap waarmee aandacht werd gevraagd voor de desbetreffende motie. Voorzitter, mijn fractie onderschrijft de opmerkingen die de VVD-fractie hierover heeft gemaakt. Immers, het Wegencategoriseringsplan is niet zomaar uit de lucht komen vallen. Wij hebben dat plan gezamenlijk, met alle partijen, in 2012 opgesteld. Wat het waterschap nu doet, is de burger op het verkeerde been zetten, door te roepen dat het voorgenomen afwaarderen heel veel geld gaat kosten. Voorzitter, samen met alle partners gaan wij voor een veilig Zeeland, en wij hopen dat ook het waterschap hierin zijn rol neemt.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. Wij danken het college voor dit overzichtelijke plan. Het is goed om te lezen dat krachten worden gebundeld door met andere organisaties samen te werken.

Voorzitter, mijn fractie vraagt de aandacht voor drie zaken, allereerst de N656 op Tholen. Na tien jaar onderhandelen ligt er nog altijd geen fietspad omdat hiervoor op vrijwillige basis geen grond kan worden verworven. Ik heb even op de kaarten bekeken onder welke categorie deze weg gaat vallen. Volgens mij is het geen 80 km/uur-weg. Mijn vraag is: wat gaat er nu met dit fietspad gebeuren? Aangegeven wordt dat men met dit proces bezig is en dat er misschien sprake zal zijn van onteigenen. Echter, als het een 60 km/uur-weg wordt... Hoe gaat dit nu verder? In elk geval staat bij ons de veiligheid voor fietsers hoog in het vaandel.

In de tweede plaats noem ik de kwetsbaarheden in de wegeninfrastructuur. Een voorbeeld daarvan is de omleidingsroute bij de Vlaketunnel. Wanneer deze tunnel gestremd is, moet er worden omgereden maar de te volgen route is zodanig dat daar opnieuw heel gemakkelijk een stremming kan ontstaan. Ik heb geconstateerd dat in dergelijke situaties extra verkeersregelaars worden ingezet, maar als je die daar op zondagochtend om half negen ziet staan, denk je: nu kan dat nog wel even wachten... Onze oproep is: zorg voor kleine slimme oplossingen en stel mensen van een en ander op de hoogte.

In de derde plaats vraag ik aandacht voor Fietsvriendelijk Zeeland. Voorzitter, mijn fractie is hier blij mee, evenals met het streven naar Fietsprovincie Zeeland. Hierbij is het aspect fietsveiligheid een speerpunt. Mijn fractie heeft onlangs vragen gesteld over de fietsvriendelijkheid bij wegwerkzaamheden. Het officiële antwoord op die vragen hebben wij nog niet, maar het antwoord dat wij op informele wijze hebben gekregen, luidt: de fietser rijdt een keer verkeerd, maar weet daarna dat hij een andere route moet rijden. Voorzitter, dit

getuigt naar het oordeel van mijn fractie nog niet van het echt centraal stellen van de fietser. Fietsveiligheid en fietsvriendelijkheid liggen in elkaars verlengde; beide zijn zeer waardevol voor de inwoners en de bezoekers van Zeeland.

De heer **Willemse** (50-Plus). Voorzitter. Voor ons ligt een helder plan, en toch heeft mijn fractie er enkele opmerkingen over, naast enkele suggesties voor aanvullingen.

Bij "Sterke netwerken" valt ons meteen het kaartje op van het kernnetwerk OV. Ogenscheinlijk worden alle delen van Zeeland bediend, maar het zijn alleen de grote plaatsen die in het kernnet bereikbaar zijn. Kleine kernen zijn dat nauwelijks of niet. Naar het oordeel van mijn fractie is een goed OV van levensbelang voor ouderen om mobiel te blijven, voor jongeren om naar onderwijsvoorzieningen te gaan en voor alle inwoners om zich gemakkelijk door de provincie te kunnen verplaatsen.

Voorzitter. Het OV komt wat ons betreft niet goed uit de verf. Als men in de toekomst het OV vraaggestuurd blijft benaderen, geef ik u op een briefje dat er over een aantal jaren in Zeeland geen OV meer is. Daarmee komt de mobiliteit van de Zeeuwen behoorlijk in het geding.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter. De heer Willemse stelt dat kleine plaatsen niet goed met het OV bereikbaar zijn. Heeft hij daar voorbeelden van?

De heer **Willemse** (50-Plus). Als u het kaartje van het netwerk bekijkt, ziet u dat kleine kernen niet worden bediend. Daar kan men alleen gebruikmaken van belbussen of haltetaxi's, en dat zijn in onze ogen geen goede vormen van OV.

De heer **Van Hertum** (PvdA). En waarom dan niet?

De heer Willemse (50-Plus). Omdat ze vraaggericht zijn en omdat er soms lange wachttijden gelden. Daarom zien wij deze vormen niet als goed OV.

Voorzitter. Is het fietsvoetveer op termijn niet eenzelfde lot beschoren? Uit de toekomstvisie betreffende dit veer komt ons inziens naar voren dat het in 2019 "einde fietsvoetveer" is omdat men een sluitende begroting bij de huidige vorm van exploitatie niet zal kunnen realiseren. De fractie van 50-Plus is van mening dat het fietsvoetveer, evenals het OV, een nutsvoorziening behoort te zijn, juist in Zeeland met al zijn zeearmen en eilanden. In verschillende rapporten en andere stukken heb ik gelezen dat wij in Zeeland niet zo "eiland moeten denken", maar mijn fractie vindt dit wel degelijk van belang, gelet op het belang van het OV en de veerdiensten. Collega-statenleden, weg is weg, en dan komt het niet meer terug.

Mijn fractie, altijd "getriggerd" door het OV, is blij met de initiatieven betreffende de zonnetrein en de zomerbussen die voor toeristen en inwoners worden ingezet. Daarmee wordt bijgedragen aan minder blik aan de kust en aan minder volle wegen.

Vervolgens richt ik mij op de treinverbinding Vlissingen-Amsterdam die van groot belang is voor de Zeeuwen, het bedrijfsleven, de scholen en het toerisme. Voorzitter, mijn fractie pleit ervoor om minimaal de twee verbindingen per uur te behouden, waarvan er zeker één een intercity of sneltrein mag zijn.

In het rapport-Balkenende is nauwelijks aandacht besteed aan de Seine-Noord-verbinding. Gelukkig gebeurt dat wél in het Mobiliteitsplan. De realisatie van deze verbinding is niet los te zien van de goede bereikbaarheid van de Zeeuwse havens. Een knelpunt in dit verhaal is de onlangs ingestelde tolheffing voor vrachtwagens op de Belgische wegen. Daarnaast is er de mogelijke invoering van tolheffing voor personenauto's. Dergelijke maatregelen zetten het grensoverschrijdende verkeer onder druk en tasten de economische ontwikkeling van onze regio aan. Dit vraagt om goed overleg met onze zuiderburen.

Voor een vlotte doorstroming van het verkeer hebben wij goede routes nodig. De mogelijkheden hiervoor worden echter beperkt door de eilandenstructuur. Daardoor is het lastig om doorgaande verkeerswegen aan te leggen. Overigens, een groot aantal grote wegen is weer niet goed voor het toerisme en de landschapsbeleving. Voorzitter, mijn fractie heeft voor Zeeland twee hoofdverbindingen voor ogen: de noord-zuidverbinding, belangrijk voor de verbindingen met Rotterdam en het zuiden, en de oostwest-verbinding, de A58. Van andere grote wegen moeten wij ons distantiëren. Die zijn immers slecht voor het Zeeuwse landschap en voor het toerisme.

Opvallend vindt mijn fractie het gestelde over parkeervoorzieningen voor vrachtwagens, met de opmerking: "op langere termijn met een commerciële exploitant". Voorzitter, wat moeten wij ons hierbij voorstellen?

Een wens, geformuleerd in het voorliggende plan, is een spoorverbinding met Zeeuws-Vlaanderen. Zou hiervoor nog vóór 2019 een serieuze aanzet kunnen worden gegeven?

Voorzitter. De Zeeuwse fietspaden worden steeds intensiever gebruikt, ook met hogere snelheden door mensen met e-bikes en scooters en door groepen wielerveden. Hierdoor zijn sommige fietspaden onveilig geworden; ze voldoen niet meer aan de eisen van de tijd. Verbreden van deze paden zou een oplossing zijn, maar nog veiliger is het wanneer gescheiden fietspaden worden gerealiseerd. Wij willen immers een "vijf sterren-fietsprovincie" worden? Mijn fractie stelt

voor om een onderzoek te doen naar mogelijkheden om de veiligheid te verbeteren en knelpunten weg te nemen.

Voorzitter. Als het voorliggende plan wordt aangepast aan de hand van de door ons gemaakte opmerkingen, hebben wij een Mobiliteitsplan met veel uitdagingen. Met spanning zullen wij de uitvoering ervan volgen.

De heer **Temink** (GL). Voorzitter. Voor ons ligt een gedegen middellange-termijnvisie op mobiliteit, met een doorkijk naar 2028. De aandacht voor duurzame aspecten en vernieuwingen spreekt mijn fractie aan, evenals de innovatieve fietsprojecten in combinatie met transferia. Verder juichen wij toe dat er meer aandacht komt voor goederenvervoer via spoor en water. Voor al deze plannen vindt het college mijn fractie aan zijn zijde. Het zou wat ons betreft zelfs "een tandje méér" mogen. Immers, mijn fractie ziet de provincie hier liever als trendsetter dan als trendvolger. Wij zijn benieuwd of het college wil toezeggen hier inderdaad als trendsetter te gaan optreden.

Voorzitter. Bijzondere aandacht vragen wij voor de registratie van verkeersslachtoffers. De gedeputeerde heeft gezegd hiervoor in 2016 weer volop aandacht te vragen en naar afstemming te streven. Wij zullen dit kritisch blijven volgen maar hebben er vertrouwen in.

Er is één onderdeel van dit plan waarmee mijn fractie niet kan instemmen: nog meer asfalt voor de Midden-Zeeland-route. Voorzitter, daar zijn wij faliekant tegen. De bottlenecks blijven immers tóch bestaan, sowieso bij de sluisen en de Zeelandbrug. Ik herinner eraan dat wij altijd hebben gekozen voor het hoefijzermodel. Verkeer dat niets te zoeken heeft in Zeeland, moet om de provincie heen. Anders krijgen wij wél de stank maar niet de dank. De A4 is niet voor niets doorgetrokken. Dus wat mijn fractie betreft: geen extra auto's, geen extra middelen voor de Midden-Zeeland-route. Wij kunnen instemmen met het voorliggende plan maar mét deze opmerking als stemverklaring.

De heer **De Wit** (PVV). Voorzitter. Op 13 februari 2015 hebben de Staten de kadernota Provinciaal Verkeers- en Vervoerplan vastgesteld. Vervolgens is men op interactieve wijze met maatschappelijke organisaties aan het werk gegaan. Op grond van de schets "Zeeland op weg naar 2040" worden in de Mobiliteitsvisie tot 2028 de ambities voor het toekomstige verkeers- en vervoersbeleid weergegeven, met als vier hoofddoelen: betrouwbaarheid, bereikbaarheid, snelheid en veiligheid.

Voorzitter, mijn fractie is van mening dat er sprake is van een helder plan en zij voegt daaraan toe dat het moeilijk is om in de toekomst te kijken, aangezien alles zeer snel verandert. Daarom zal

men met betrekking tot dit plan open moeten staan voor aanpassingen, zeker op langere termijn.

Ten aanzien van enkele punten verkrijgt mijn fractie graag nog een toelichting. Zo stond in de PZC van 8 juli een artikel, waaruit bleek dat het waterschap Scheldestromen zich keert tegen de wens van de provincie om een gedeelte van de 80km-wegen om te vormen naar 60km-wegen. Dit zou neerkomen op kapitaalvernietiging. Bovendien betwijfelt men of hiermee de verkeersveiligheid wordt vergroot. Voorzitter, mijn fractie deelt deze opvatting en zij is daarnaast van mening dat, als veel 80km-wegen worden teruggebracht naar 60km, de doorstroming eerder meer tijd vergt dan minder, terwijl snelheid toch als derde hoofddoel wordt vermeld. Daarom begrijpen wij de nieuwe classificatie van bepaalde wegen niet goed.

Als voorbeeld noemen wij de Oesterdam, de N659, een vrije, bijna rechte weg van bijna 10 km lang. Hier is sprake van goede doorstroming en er gebeuren bijna geen ernstige verkeersongelukken. De Oesterdam is een vitale toevoeging aan het Zeeuwse, met name het Thoolse wegennet. De PVV-fractie sluit zich wat dit betreft aan bij de visie van de gemeente Tholen: het verlagen van de snelheid van 100km/uur naar 80 km/uur levert meer onveilige verkeerssituaties op en brengt onnodig kosten met zich mee. Wij roepen de gedeputeerde op om nog hier nog eens kritisch naar te kijken.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Bent u niet met ons van mening dat, als op een weg de verkeerssnelheid lager is, de verkeersveiligheid toeneemt?

De heer **De Wit** (PVV). Als de snelheid lager wordt, gaan automobilisten elkaar inhalen. Dat gebeurt nu minder. In die zin kan de verkeersveiligheid in het geding komen.

Voorzitter. De wereld verandert snel. De elektrische auto heeft zijn intrede gedaan. Het aantal daarvan zal, naar verwachting, enorm toenemen. Wat mijn fractie betreft is het een gemis dat hiermee in het voorliggende plan niet serieus rekening wordt gehouden. Ik denk hierbij vooral ook aan de infrastructuur met betrekking tot de oplaadplaatsen langs de Zeeuwse wegen, inclusief de ondergrondse bekabeling. Hierover is ook tijdens de commissievergadering een vraag gesteld, waarop werd geantwoord dat dit door het bedrijfsleven zal worden ingevuld. Voorzitter, wij denken dat hier ook voor de provincie een taak ligt.

Voorzitter. Een goede infrastructuur draagt bij aan een positief vestigingsklimaat, economische bestedingen, toeristische aantrekkingskracht en leefbaarheid, maar kost ook veel geld. Behoren Europese subsidies tot de mogelijkheden en, zo ja, is daarmee dan rekening gehouden? Informatie

hierover is niet goed terug te vinden in het voorliggende plan.

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter. Ik dank de woordvoerders die waardering hebben uitgesproken voor de uitwerking die is gemaakt naar aanleiding van de kadernota. Inderdaad, er is met veel partners gesproken. Je zou hier kunnen spreken over een maatschappelijke opgave. Immers, wij staan hiervoor niet alléén "aan de lat". Er is dus heel veel overleg geweest, hetgeen uiteindelijk heeft geleid tot dit plan. Daarin zijn verschillende plannen verwerkt, waaronder het fietsplan, zodat er nu een totaalplan beschikbaar is dat handelt over een goed bereikbaar Zeeland.

Tegen die achtergrond is gekozen voor een uitwerking in vier lijnen. Ik noem de sterke netwerken, die vooral te maken hebben met de wegen, de fietspaden enz. Vervolgens gaat het om de bedrijvigheid; hoe kan men snel bij de havens en de industrieterreinen komen? Ook gaat het om het beleven van Zeeland, zowel door de inwoners als door de toeristen. Wat betreft wonen en leven noem ik specifiek de voorzieningen en de positie van ouderen en jongeren.

Voorzitter. Veel waardering heb ik voor de mensen, partijen, instellingen, organisaties en gemeenten die hierover hebben meegedacht. Dit is bijzonder belangrijk geweest voor het ontwikkelen van een gezamenlijke ambitie richting 2028.

Er zijn heel wat vragen gesteld en opmerkingen gemaakt. Daar ga ik straks op in, voorzitter, maar ik maak ten aanzien van één punt een opmerking vooraf, namelijk over de wegcategorisering. In 2010 hebben wij een convenant gesloten, het Beleidsplan Verkeersveiligheid 2010-2020, ondertekend door álle wegbeheerders, ook het waterschap dat nog afgelopen nacht bijzonder actief is geweest. Ik hoop dat de statenleden goed hebben geslapen...

In 2012 werd afgesproken dat stappen zouden worden gezet in het kader van "Op weg naar nul". Nog altijd vallen er veel verkeersslachtoffers, maar toen is gesteld: wij streven naar nul vermijdbare verkeersslachtoffers. Die ambitie staat hoog in ons vaandel en hopelijk geldt dat ook nog steeds voor het waterschap. In 2012 werd afgesproken dat dit nader zou worden uitgewerkt. Voorzitter, je kunt wel een bepaalde ambitie hebben, maar je moet ook een pakket van maatregelen samenstellen om die ambitie waar te maken. Welnu, dat is door alle wegbeheerders ondertekend.

Voorzitter. Het was een bepaalde visie, een streefbeeld, maar hoe bereik je de gestelde doelen? Het is nogal een opgave als je enerzijds de bereikbaarheid wil verbeteren en anderzijds de verkeersveiligheid wil bevorderen, mede met het oog op de leefbaarheid. Daar doen wij het

uiteindelijk voor: het wonen, het leven in onze provincie.

Welnu, wij zijn uitgekomen bij de nu aangegeven wegcategorisering. Voorzitter, wij hadden enkele jaren geleden negen categorieën. Zeeland was de enige provincie met negen bakjes waarin je een weg kon leggen. Dat aantal gaan wij nu terugbrengen naar drie, en dat knelt natuurlijk hier en daar even. Elke weg moet in een categorie passen: een stroomweg met 100/120, een gebiedsontsluitingsweg met 80, of een erftoegangs- of landschapsweg met 60 km/uur.

Er is een ambitiekaart gemaakt. Wat is nu een stroomweg en wat zijn de kenmerken daarvan? Voorzitter, heel Nederland werkt met dit begrip en vanaf nu doen wij daaraan mee. Een stroomweg heeft bepaalde kenmerken, zoals parallelwegen, vrijliggende fietspaden, zo min mogelijk afslagen zodat het verkeer kan stromen. Hoe wordt dit tot uitdrukking gebracht op de ambitiekaart? Hetzelfde geldt voor de gebiedsontsluitingsweg en de eindbestemming in de vorm van de erftoegangs- of landschapsweg.

Ik begrijp wel, voorzitter, dat dit vragen oproept. Je kunt wel iets op een kaart tekenen, maar hoe wordt het in de praktijk gedaan? Dat is natuurlijk heel spannend, er moet veel werk worden verzet en men zal moeten investeren. Het heeft overigens niets te maken met "kapitaalvernietiging". Daarvan is sprake als je het op een verkeerde manier doet. Je moet hier werk met werk maken.

Voorzitter. Als er ergens een bord "80" staat en wij het op 80 willen houden maar er nog geen vrijliggende fietspaden zijn, dan zegt deze gedeputeerde dat er iets niet klopt. Dan wil ik die weg wel 80 houden, mits waterschap, gemeente, provincie of Rijk investeert in vrijliggende fietspaden. Gebeurt dat niet, dan moet de snelheid naar 60. Moet dat dan morgen gebeuren? Neen, voorzitter; daarom wordt een en ander gefaseerd aangepakt, hetgeen ook naar voren komt uit de toelichting in de brief. Ik voelde dat daaraan behoefte bestond. Je kunt een stip op de horizon zetten maar vervolgens rijst de vraag: hoe kom je daar met elkaar? Inderdaad, je moet goede argumenten aanvoeren --zo is het ook in de brief verwoord-- om vanuit de bestaande situatie naar een nieuwe te gaan. Die argumenten moeten te maken hebben met bereikbaarheid, veiligheid en leefbaarheid, en daarbij geldt het criterium "aantoonbaar". Op die manier kom je samen verder.

Er moet niet uit het geheel één weg worden genomen; het moet worden gezien als een totaalconcept. Wij gaan versnellen op de Sloeweg, de Tractaatweg, de N61, de N57 en straks op de N59. Daar moet het verkeer snel kunnen doorstromen. Op andere wegen zal het dan misschien wat minder snel kunnen gaan, maar per

definitie kan het natuurlijk niet de bedoeling zijn dat mensen langer onderweg zijn, met alle frustraties die een dergelijke situatie kan opleveren. Dat komt de verkeersveiligheid niet ten goede.

De heer **Van den Berge** (SGP). Voorzitter, mijn fractie constateert dat er in de visie voorbeelden te vinden zijn van wegen die worden opgewaardeerd naar stroomweg, bijvoorbeeld de N59, vanaf Bruinisse naar het noorden, terwijl verderop --ik doel op de Oesterdam-- wegen juist worden afgewaardeerd. Een stroomweg wordt daar afgewaardeerd naar gebiedsontsluitingsweg. Ik kan mij niet aan de indruk onttrekken dat aan dergelijke keuzes, opgenomen op de ambitiekaart, bepaalde argumenten ten grondslag liggen. Kan de gedeputeerde daarop ingaan?

De heer **Van der Maas** (GS). Wij moeten het niet te laat maken, voorzitter. Ik wil overal op ingaan maar dan wordt het wel héél gedetailleerd...

Blijven wij op de Oesterdam 100 rijden, of 80? Sommige statenleden kennen deze weg beter dan ik, maar duidelijk is dat zich hier twee lastige situaties voordoen. De ene situatie doet zich voor op de plek waar men naar het recreatiegebied gaat. De weg wordt daar iets breder en midden op de weg moet men richting aangeven om vervolgens af te slaan. Vanaf het recreatiepark komt men de weg op en als daar 100 wordt gerekend, is dat niet heel veilig. Wil je de snelheid op deze weg 100 houden, dan zou je op dat punt --volgens de richtlijnen die in Nederland voor dit type weg worden gehanteerd-- een rotonde moeten aanleggen. Dat zou dan ooit in de toekomst, via het principe "werk met werk", moeten gebeuren. De andere situatie is vlak bij de sluis, zo vermoed ik.

Voorzitter, wij kunnen hier besluiten om de geschetste situatie te laten zoals die nu is: 100, mét de aangegeven zwakke punten. Maken wij er 80 van, dan is er verder niets nodig. Wordt er gekozen voor 100, dan zal er de toekomst --als de weg wordt aangepakt en als er geld beschikbaar is-- een rotonde moeten worden aangelegd of het een of andere innovatieve idee moeten worden gevolgd.

Voorzitter. Ik ben blij met het ingediende amendement nr. 17 dat erop is gericht om de in de brief van GS opgenomen toelichting deel te laten uitmaken van de besluitvorming over het Mobiliteitsplan. Immers, met zijn brief poogt het college om nader te duiden hoe de provinciale wegbeheerder, samen met partners, hiermee wil omgaan.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Voorzitter, ik probeer de gedeputeerde te begrijpen en constateer dat hij het volgende aangeeft: de Oesterdam, nu met 100, kent gevaarlijke punten

maar als je daar 80 rijdt, is het niet meer gevaarlijk. Welnu, dat gaat er bij mij niet in.

De heer **Van der Maas** (GS). Wij hebben van elke weg in Zeeland de kenmerken in kaart gebracht. Als de kenmerken bekend zijn, kan een antwoord worden gegeven op de vraag: hoe veilig is het nu om daar met bijvoorbeeld 100 km/uur te rijden, of 80 of 60? Er wordt een link gelegd met de kenmerken van de weg. Hoe ziet de weg eruit; hoe is de weg ingericht? Op die manier komt men uit bij de snelheid die idealiter voor de desbetreffende weg zou moeten gelden.

De heer **Van Tilborg** (SP). Voorzitter. Mij aansluitend bij de heer Van Geesbergen, moet ik zeggen dat ook ik een beetje "het padje" kwijt ben, in dit geval de weg. In een 100km-weg een rotonde aanbrengen... Ik weet niet wat voor soort rotonde de gedeputeerde in gedachte heeft, maar volgens mij is zo'n ingreep veel gevaarlijker dan de situatie waarvan nu sprake is. Immers, er zijn keurige afslagen gerealiseerd bij De Speelmansplaten. Het gaat daar om 70 km/uur; men mag daar dus al minder snel rijden. Daar een rotonde aanleggen... Voorzitter, volgens mij worden er nu een paar dingen door elkaar gehaald.

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter? Waar ziet men rotondes? Op wegen waar 80 mag worden gereden. Op een stroomweg, waar 100/120 mag worden gereden, kom je geen rotondes tegen. Wordt nu gezegd dat men op dit type weg 100 wil rijden, dan moet ervoor worden gezorgd dat afslagen, aan- en aftakkingen, zo veilig mogelijk worden gerealiseerd. Nogmaals, bij de weg waarover nu wordt gesproken, gaat het om twee zwakke schakels. In de toekomst zal de vraag moeten worden beantwoord: laten wij het zoals het is; accepteren wij dat? Je kunt daar dan ook de politie bij betrekken. Hoeveel ongelukken gebeuren er? Om welke typen ongelukken gaat het? Wordt er te hard gereden? Op die manier kan een totaalbeeld worden gekregen en kunnen er keuzes worden gemaakt. Als er in de toekomst investeringen worden gedaan, gaan er dan middelen naar de Oesterdam? Of moet er worden geïnvesteerd in een heel andere weg in Zeeland?

Deze afwegingen gaan wij uiteindelijk met elkaar, met alle wegbeheerders, maken maar er moet steeds worden gedacht met inachtneming van het kader van de wegencategorisering. Wij hadden negen categorieën en gaan nu, zoals alle provincies hebben gedaan, toewerken naar drie zodat het voor de weggebruikers duidelijker wordt. Ik denk hierbij aan de belijning, het wegbeeld. Gaat het om een stroom-, een ontsluitings- of een toegangsweg? Natuurlijk kun je niet alles met een schaarje knippen. Er zullen keuzes moeten worden

gemaakt: werk je naar de ene of naar de andere categorie toe? Heel veel wegen vallen er nu nog tussen, maar je moet een ideaalbeeld hebben en vervolgens ga je het gefaseerd uitvoeren.

Door de CDA-fractie is in verband met het voorliggende plan gevraagd om meetbare doelen. Voorzitter. Wij gaan dit in het kader van de begroting voor 2017 invullen. Ik denk hierbij aan de streefwaarden-2017 maar ook aan de eindwaarden die men uiteindelijk, in 2028 wil halen. Voor sommige indicatoren hebben wij nog geen meetwaarden. Daarvoor moet dus nog een nulmeting worden gedaan. Met andere woorden: duidelijke, meetbare doelen, ja. Dat gaan wij doen, maar voor sommige doelen is dat gemakkelijker dan voor andere.

Voorts is aandacht gevraagd voor de gescheiden fietspaden. Voorzitter, ook daarin moeten wij investeren, mede in relatie met Zeeland Fietsprovincie. Waar is gepleit voor "werk met werk maken", onderstreep ik dat daar bij investeringen goed op moet worden gelet zodat elke euro verantwoord wordt uitgegeven, maar wij hebben ook de andere wegbeheerders hierbij nodig.

Inderdaad is ook de goede afwikkeling van het vrachtverkeer belangrijk. Dat moet zorgvuldig gebeuren, zoveel mogelijk over de 80km-wegen, liefst niet over de 60km-wegen. Immers, juist op de laatste wegen komen ook landbouwverkeer en fietsers voor.

Met betrekking tot het landbouwverkeer over de Zeelandbrug is een motie ingediend en over het landbouwverkeer over de Oosterscheldekering zijn eerder vragen gesteld door de SGP-fractie. Voorzitter, naar aanleiding van die vragen zijn wij volop aan de slag gegaan. Wij zijn in overleg getreden met ZLTO en Rijkswaterstaat, de beheerder van de kering. Nagegaan is wat nu precies de behoefte van de sector zelf is. Zou men met venstertijden kunnen werken, bijvoorbeeld gedurende de nacht? Oplossingen kunnen niet op zeer korte termijn worden geboden, maar wij brengen de mogelijkheden in kaart. Binnen enkele weken wordt duidelijk wat qua haalbaarheid de mogelijkheden zijn. Vervolgens kan met betrekking tot één van die mogelijkheden een pilot worden opgezet. De conclusie kan zijn, voorzitter, dat ik met het gestelde in motie nr. 16 bezig ben, niet alleen in relatie met de Oosterscheldekering, zoals bedoeld in de genoemde vragen, maar ook in verband met de Zeelandbrug.

Voorts zijn enkele vragen gesteld over de consulent die wellicht zal worden aangesteld. Voorzitter, dat zal op z'n vroegst in 2017 gebeuren. Op dit moment gaat het om de vraag: wat is de toegevoegde waarde van deze consulent? Is er geen sprake van overlap met andere functies? Als het laatste het geval is, rijst de vraag of je dit er nog wel bovenop moet doen. Wij denken dat dit moet

worden benaderd zoals het nu in het voorliggende stuk staat, maar ik zeg nogmaals dat het niet eerder dan in 2017 zal kunnen gebeuren.

Voorzitter, het college zal de Investeringsagenda voor de infrastructuur aan de Staten voorleggen, maar zover is het nu nog niet. Wij gaan na wat er nodig is en welke prioriteiten er moeten worden gesteld. Ik denk dat dit in het najaar kan worden afgerond.

Verschillende fracties hebben gesproken over de drukte op de fietspaden. Voorzitter. Het is bekend dat daarnaar inmiddels een onderzoek is ingesteld. Overleg met andere wegbeheerders heeft geleid tot een gezamenlijk opgestelde opdracht als gevolg waarvan dit goed in kaart wordt gebracht.

Met de fractie van de SP onderschrijf ik het belang van de binnenvaart. De kwestie van de wacht- en ligtijden bij de sluis heeft de aandacht. Een tijdelijke voorziening in de vorm van een alternatieve ligplaats is beschikbaar en tijdens de bouw van de nieuwe sluis is er aandacht voor de wachttijden voor de binnenvaart.

De SP-fractie is van oordeel dat de OV-voorzieningen steeds schraler worden; zij vraagt zich af of als gevolg hiervan de leefbaarheid niet onder druk komt te staan. Voorzitter. Wij hebben hier te maken met opschaling van voorzieningen maar met dit plan willen wij toch bereiken dat elke Zeeuw op een goede manier bij voorzieningen kan komen, de school, de huisarts enz.

Terecht stelt de VVD-fractie dat bij het maken van keuzes geldt: wij doen het goed of wij doen het niet. Ook ik ben er een voorstander van dat er echte keuzes worden gemaakt. Ik realiseer mij voorts dat wij ons in het kader van dit omvangrijke plan zullen moeten beperken.

Voorzitter. Sommigen zijn verrast door de motie van het waterschap, en dat geldt ook voor mij. Ik heb daar al enkele opmerkingen over gemaakt.

Gevraagd is of bij de totstandkoming van het voorliggende plan ook de politie is geraadpleegd. Ja, voorzitter, de politie denkt mee waar het gaat om de inrichting van wegen en zij is partner in het ROVZ-verband. Echter, ik denk dat het wat dit betreft wel wat méér zou mogen. Zo ben ik benieuwd naar het oordeel van de politie in verband met de categorisering. Vaak wordt de politie erbij betrokken zodra er een plan ligt, maar ik zou haar ook graag bij de voorbereiding willen betrekken. Of de politie dat óók wil en kan, weet ik niet maar wij gaan dit wel vragen omdat dit voor een toegevoegde waarde kan zorgen.

Voorzitter. In antwoord van de opmerkingen die de SGP-fractie heeft gemaakt over de N59 kan ik zeggen dat wij de lobby van Zuid-Holland steunen, vooral met het oog op de verkeersveiligheid. Het moet en het kan op deze

weg, waar veel doden vallen, veiliger. De minister heeft hierover gezegd "geen geld tot 2028", maar laten wij ervoor zorgen dat wij een gezamenlijk plan hebben dat erop is gericht om de doorstroming en de veiligheid te verbeteren.

Verschillende woordvoerders hebben aangedrongen op verbetering van de verkeersveiligheid. Voorzitter, hier staat een gedeputeerde die daar oog voor wil hebben. Er gebeuren nog te veel nare, erge dingen op onze wegen. Dat móet ons aan het hart gaan. Tegelijkertijd ben ik van mening dat het streven naar hogere verkeersveiligheid kán samengaan met goede bereikbaarheid. Deze twee doelen zijn niet altijd conflicterend. Dat is mogelijk, maar het is lang niet altijd zo, integendeel.

Naar aanleiding van de opmerkingen van de PvdA-fractie over het OV zou ik willen zeggen: laten wij daar in het najaar over spreken want dan is er sprake van een uitgebreide evaluatie.

Door twee fracties zijn vragen gesteld over de Molendijk. Voorzitter, wat dit betreft is mijn geduld op, helemaal op: dat fietspad moet er nu heel snel komen. Daarom gaat het college een onteigeningsprocedure starten; een drietal percelen is nog niet ons bezit.

De fractie van D66 kan ik zeggen dat er wel pogingen worden gedaan om het auto-delen te bevorderen, maar dat blijkt toch lastig te zijn in een provincie waar de mensen ver uit elkaar wonen. De ideeën zijn er wel, maar de uitvoering is lang niet altijd gemakkelijk. Dat geldt ook voor de elektrische mobiliteit. Ik vind, voorzitter, dat dit een opgave is voor het bedrijfsleven, terwijl de desbetreffende wegbeheerders moeten investeren in de hiervoor benodigde infrastructuur, ook ondergronds. Wij denken wat dit betreft wel mee, maar qua investering is dit toch vooral een zaak van de ondernemer zelf.

Door de fractie van de ChristenUnie is aandacht gevraagd voor de N656 op Tholen. Voorzitter, daarmee moet nu echt voortgang worden gemaakt. Het gaat hierbij om een gebiedsontsluitingsweg waar 80 km/uur mag worden gereden, maar wij hebben hiervan gezegd: de situatie is zó gevaarlijk dat tijdelijk het maximum wordt gesteld op 60 km/uur, totdat het fietspad is gerealiseerd. Dit is nu precies het maatwerk dat wij willen en kunnen leveren. Zo moeten ook andere punten met betrekking tot de wegencategorisering worden bekeken. Dit is een duidelijk, maar ook een schrijnend voorbeeld.

De fractie van 50-Plus maakt opmerkingen die te maken hebben met een oude discussie: de kleine kernen zouden niet goed met OV worden bediend. Op mijn beurt zeg ik: wij hebben mobiliteitsgarantie. Verder houd ik de heer Willemse voor dat wij komend najaar spreken over

de evaluatie. Ik stel voor dat wij dan de discussie hierover voortzetten.

Voorzitter, men kent mijn inzet met betrekking tot de treinverbinding waarover door verschillende sprekers opmerkingen zijn gemaakt; wij zijn in overleg met de zuiderburen. Wat de beoogde tolheffing betreft proberen wij, samen met Noord-Brabant en Limburg, om dit plan tegen te houden. Het is een slecht plan dat ongunstig uitwerkt voor beide economieën.

Voorzitter, wij zeggen ja tegen een truckersparking, maar daar heb je wél een exploitant voor nodig die geld gaat beuren voor overnachtingen en die voor beveiliging zorgt. Als chauffeurs daar kunnen tanken, dingen kunnen kopen, kunnen eten, drinken en douchen, dan kan er per overnachting een bepaald bedrag worden gevraagd.

Het registreren van verkeersslachtoffers, zo kan ik de heer Temmink melden, is een lastige zaak. Onze inzet op dit punt is bekend, maar dit is toch een kwestie die grotendeels buiten ons bereik ligt. Wij blijven erover in gesprek in IPO-verband. Waar de heer Temmink pleit voor het handhaven van het hoefijzermodel ben ik het met hem eens, zij het dat de Midden-Zeeland-route van groot belang is voor ontwikkelingen in Midden-Zeeland, de bewoners en bedrijven daar. Daarom zullen wij ook daarin moeten investeren.

Voorzitter, de PVV-fractie is van mening dat er sprake is van een helder plan, en dat vind ik ook. Op andere door deze fractie gemaakte opmerkingen ben ik al ingegaan.

De heer **Van Tilborg** (SP). Voorzitter, mijn fractie wacht met spanning de evaluatie met betrekking tot het OV af. Verder is het uiteraard een goede zaak dat men wat de wegen betreft nu teruggaat van negen naar drie categorieën; dat is veel overzichtelijker.

Ons inziens zijn er veel belangrijker situaties om wat aan te doen dan die bij de Oesterdam. Ik denk aan de Molendijk en aan Oud-Vossemeer, het vrachtverkeer dat daar doorheen rammelt.

Bij herhaling is er gesproken over Zeeland Fietsprovincie. Is de gedeputeerde wat dit betreft actief in overleg met de hierbij betrokken gemeenten? Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het onderhoud van veel fietspaden. Ik kan voorbeelden geven van belangrijke fietspaden waarvoor je in het seizoen een kapmes moet meenemen om er fatsoenlijk door te komen. Kennelijk is daar bezuinigd op het groenonderhoud.

De heer **Janssens** (CDA). Voorzitter, de gedeputeerde gaat na wat de mogelijkheden zijn voor het landbouwverkeer over Oosterscheldekering en Zeelandbrug, en daar zijn wij heel blij mee, maar op dit moment kan dat

verkeer eenvoudig niet over het water, en dat is echt een probleem voor deze ondernemers; het heeft een economische impact. Wij willen daarom dat hiervoor een oplossing wordt geboden, waarbij wij onze twijfels hebben over de Oosterscheldekering. Immers, dan moet je het vriendelijk vragen, terwijl de provincie als wegbeheerder zeggenschap heeft over de Zeelandbrug.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter. Wij danken de gedeputeerde voor zijn uitgebreide beantwoording. Mijn fractie staat zeer positief tegenover het Mobiliteitsplan; complimenten daarvoor.

Wat de motie betreft zou ik willen zeggen: een broedende kip moet niet worden gestoord. De gedeputeerde is in feite al bezig met de uitvoering van datgene wat met de motie wordt beoogd. Wij vinden het niet nodig om deze motie te steunen.

De heer **Van Tilborg** (SP). Voorzitter. Graag ga ik nog even in op motie nr.16. De vraag rijst om hoeveel bewegingen van het agrarische vervoer het gaat. Natuurlijk is het een goede zaak wanneer er een regeling voor de nacht kan worden getroffen; daar staan wij achter.

Voorts vind ik het jammer dat de SGP-fractie niet met een motie over bijvoorbeeld de Oesterdam komt en dat wat dat betreft het dualisme niet tot uiting komt. Hoeveel zeggenschap hebben wij nu hierover wanneer het voorliggende plan wordt vastgesteld en een afwaardering plaatsvindt? Wat kunnen de Staten dan eventueel nog doen? Kunnen wij dan nog zeggen dat wij het er niet mee eens zijn en dat wij daar de snelheid van 100km/uur willen handhaven?

De heer **Van den Berge** (SGP). Voorzitter, inderdaad heb ik een motie, zoals bedoeld door de heer Van Tilborg, voor mij liggen.

De **voorzitter**. Het is wat lastig om te beraadslagen over een motie die niet is ingediend.

De heer **Van den Berge** (SGP). Voorzitter, ik vraag de gedeputeerde om nog even met een kernachtige zin aan te geven hoe hij hiermee wil omgaan.

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter. De SP-fractie pleit voor Zeeland Fietsprovincie en daarbij kijk ik even naar collega Schönknecht. Immers, hier geldt een gezamenlijke aanpak. De "infra" zit bij mij, maar het gaat hierbij ook om natuur en toerisme. Wij gaan voor een goede fietsprovincie en overleggen hierover met de gemeenten. Wij trekken dus gezamenlijk op, hetgeen ook blijkt uit het onderzoek naar de drukte op fietspaden en mogelijkheden om tot verbeteringen te komen.

In reactie op motie nr. 16 heb ik gevraagd mij in staat te stellen mijn werk af te maken. Op 16 juni heb ik hierover overleg gehad met Rijkswaterstaat en de sector. Uiterlijk op 24 juli wordt ik geïnformeerd over haalbare oplossingen, over datgene wat daarvoor nodig is, over de kosten enz. Ik hoor dat dus nog vóór het zomerreces. De opties die dan naar voren komen, wil ik verder uitwerken. Wellicht kan één van deze opties het onderwerp zijn van een pilot, maar daarvan kan deze zomer nog geen sprake zijn. Immers, dergelijke zaken moeten goed worden voorbereid en ten aanzien van bepaalde aspecten is inspraak aan de orde. Het is nogal wat wanneer je het zware landbouwverkeer over de Zeelandbrug laat gaan; ook hierbij moet aandacht worden gegeven aan de verkeersveiligheid. Echter, deze sector ligt ons na aan het hart. Wij dienen na te gaan om hoeveel passanten, gebruikers, het gaat.

Overigens, ik weet dat het gebeurt, dat het wordt gedaan, maar het is niet formeel geregeld. Wij willen dat dit goed wordt aangepakt en geregeld, bijvoorbeeld met venstertijden. De Staten zullen hierover meer van mij horen. Inderdaad is een regeling voor de Zeelandbrug gemakkelijker omdat wij daar zélf over gaan, maar wij trekken zó goed samen met Rijkswaterstaat op, ook met betrekking tot dit dossier, dat wij hetzelfde willen voor beide routes.

En dan, voorzitter, is mij gevraagd om een "kernachtige" zin uit te spreken. Welnu, wij moeten het niet moeilijker maken dan het is. Wij hebben nu een prachtige wegencategorisering en ik heb met betrekking tot een aantal wegen gezegd: zie de brief. Daar is nog discussie over; als voorbeeld noem ik de Oesterdam. Nogmaals: er moeten goede redenen zijn om de Oesterdam af te waarderen van 100 naar 80km/uur. Zijn die goede redenen er niet, dan gaan wij dat niet doen.

De **voorzitter**. Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen.

De heer **Van Tilborg** (SP). Voorzitter. Het voorliggende plan bevat veel goede ambities, maar ook minder goede zaken, bijvoorbeeld met betrekking tot het OV. Dat weegt voor mijn fractie zo zwaar dat zij niet met dit voorstel kan instemmen.

De heer **Van den Berge** (SGP). Voorzitter. Gelet op het betoog van de gedeputeerde beschouwen wij motie nr. 16 als onnodig. Wij zullen die motie dan ook niet steunen. Wij wachten de resultaten van het door de gedeputeerde aangekondigde gesprek af.

De heer **Janssens** (CDA). Voorzitter. Wij trekken onze motie in.

De **voorzitter**. Ik constateer dat motie nr. 16 is ingetrokken.

Amendement nr. 17 van het lid Van den Berge c.s. over het toevoegen van de brief van GS d.d. 12 juli 2015 aan het besluit Mobiliteitsplan, wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SGP, de CU, de VVD, de PVV, de PvdA, het CDA en D66 voor dit amendement hebben gestemd.

Het statenvoorstel, zoals het is gewijzigd als gevolg van de aanvaarding van amendement nr. 17, wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de CU, de PVV, de SGP, de VVD, het CDA, de PvdA, GL en 50-Plus voor dit voorstel hebben gestemd.

24. Vragensessie

25. Vragen van het lid Schonis over zonne-akkers

De heer **Schonis** (D66). Voorzitter. In april namen de Staten een motie aan waarmee het college werd gevraagd om een inventarisatie te maken met betrekking tot zonneprojecten. Het te verrichten onderzoek zou vóór 1 juli moeten zijn afgerond. Inmiddels zijn wij twee weken verder en wij zijn zeer benieuwd naar de tussenstand.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter. De desbetreffende brief is uitgegaan op 24 mei. Waar het gaat om de vraag hoeveel nieuwe projecten er zijn aangemeld, kan ik zeggen dat dat aantal ten opzichte van de inventarisatie van november 2016 nul is. De omvang van die projecten is eveneens nul. Echter, een en ander loopt nog. Tot na de zomer kunnen nog projecten worden ingediend.

26. Moties niet behorend bij een agendapunt

27. Motie van het lid Temmink c.s. over kustbebouwing

De **voorzitter**. Door de leden Temmink, Willemse, Schonis en Tuinder is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 15 juli 2016;

gelet op het feit dat de maatschappelijke onrust en het gegeven dat veel organisaties -- kustgemeenten, recreatie sector, projectontwikkelaars, natuur- en milieuorganisaties -- werken aan een Zeeuwse Kustvisie, bij veel mensen de vraag oproept wat er nu wel of niet gebeurt rond (plannen voor) de bebouwing langs de Zeeuwse kust(wateren);

overwegende dat:

- deze verwarring wellicht ontstaat door onduidelijkheid wie waarover gaat (het Rijk is bevoegd gezag over het kustfundament en de provincie over de strook daarachter);
- deze motie betrekking heeft op het kustfundament en de direct aansluitende strook achter de duinen, dijken en dammen;

spreken als hun mening uit dat helderheid kan worden geboden door het afkondigen van een algemeen moratorium dat neerkomt op een stop op de voorbereiding en/of uitvoering van alle plannen met betrekking tot het bouwen langs de Zeeuwse kust zolang er nog geen nieuwe politieke besluiten zijn genomen over dit onderwerp, zodat gemeenten, provincie en andere belanghebbenden integraal kunnen werken aan een visie voor de Zeeuwse kust, waarin duidelijk moet worden dat de unieke kwaliteiten van ruimte, ecologie en rust op stranden, in duinen, op dijken en dammen en de achterliggende kuststrook gewaarborgd blijven;

verzoeken Gedeputeerde Staten om alle voorbereidingen en maatregelen te treffen die nodig zijn om bovenstaande mening waar te maken en die te communiceren met alle belanghebbenden;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 18.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Wanneer zelfs een grote projectontwikkelaar in de recreatieve sector in de PZC laat weten dat in Nederland de uitbreidingsruimte inmiddels wel is benut --ik doel op de PZC van vanochtend-- is des te meer aangetoond dat duidelijkheid nodig is over wat er met betrekking tot de kustbebouwing nu wel en niet

mag. Dat GroenLinks geen verdere bebouwing wil, heeft zij al aangegeven bij de voorbereiding van de Kustvisie. Daar wordt nu hard aan gewerkt.

Volgens ons is het goed om in dit stadium voor iedereen helderheid te bieden door middel van het afkondigen van een bouwstop, totdat er duidelijke politieke besluiten zijn genomen. Tegen die achtergrond is de motie ingediend.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter. Inderdaad is het standpunt van GroenLinks ten aanzien van deze kwestie bekend. Ik onderstreep dat plannen die thans worden voorbereid of in uitvoering zijn genomen, moeten voldoen aan het provinciale beleid dat de Staten in maart hebben vastgesteld, bij de herziening van het Omgevingsplan. Wanneer, in afwijking daarvan, de Staten plannen willen tegenhouden, dan zullen zij een nieuw besluit moeten nemen. De desbetreffende verordening zou dan opnieuw het hiervoor geldende traject in moeten, waarvoor een doorlooptijd van een jaar aan de orde is; het is niet anders. Dit is nodig om een in juridische zin voldoende ondergrond te hebben voor zo'n besluit.

Inderdaad zijn wij op het moment bezig met de Kustvisie die de onderlegger moet worden voor het nieuwe provinciale beleid op dit terrein. Mijns inziens vindt deze voorbereiding heel zorgvuldig plaats. Wij doen dit integraal, met alle overheden, maatschappelijke partners enz., om er een breed gedragen product van te maken. Voorts is het onze intentie om tegen het einde van dit jaar, als dat product er ligt, te proberen met partijen af te spreken om in een convenant te handelen in de geest van de Kustvisie. Op dat moment zouden alle partijen kunnen stellen: dit hebben wij met elkaar vastgesteld en totdat het als beleid wordt vastgelegd in de Omgevingsvisie 2018 handelen wij overeenkomstig het gedachtegoed zoals het is verwoord in de Kustvisie.

Voorzitter, volgens mij is dit een goede manier om met elkaar om te gaan. Ik doel nu niet alleen op overheden maar ook op ondernemers die al plannen hebben ingediend. Ik ontraad de Staten de aanvaarding van deze motie.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. De motie wordt gehandhaafd. Als de Kustvisie wordt aangenomen, is het niet meer dan een visie. Willen wij dat er in lijn daarmee wordt gehandeld, dan moet er beleid worden geformuleerd en vastgesteld.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Dat is correct, maar in een convenant kunnen afspraken worden gemaakt. Ik denk aan gemeenten die hun bestemmingsplannen daarop moeten afstemmen. Op die manier kan "in de geest van" worden gehandeld. Op dit moment geldt: als een verzoek

wordt ingediend, hebben wij dat --op basis van de geldende verordening-- maar te honoreren.

De heer **Van Burg** (SGP). Voorzitter. De gedeputeerde zegt het heel netjes, maar het kan ook wat duidelijker worden gezegd: als je nu een streep zet door alle bestaande, in uitvoering zijnde plannen, moet je ook een enorme zak met geld klaarzetten. Dat is volgens mij niet wat wij hier met z'n allen willen. Inderdaad, de Kustvisie wordt nu heel zorgvuldig voorbereid en wij willen dat pad graag volgen. Ons inziens moet er niet overeenkomstig de motie worden gehandeld.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Waar het gaat om mogelijke claims zijn er juridische afspraken gemaakt. Volgens mij is er in elk plan een uitzonderingsparagraaf opgenomen, mede in verband met bestemmingsplannen. Volgens mij zijn hierover goede afspraken gemaakt.

Motie nr. 18 wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van GL, de SP, D66 en 50-Plus voor deze motie hebben gestemd.

28. Motie van het lid Van Unen c.s. over compensatie AOW-gat PSD-medewerkers

De **voorzitter**. Door de leden Van Unen, Temmink en Willemse is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 15 juli 2016;

overwegende dat:

- er door de verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd van 65 naar 67 jaar voor de ex-werknemers van de provincie Zeeland die op de veerboten (PSD) hebben gewerkt, een AOW-gat is ontstaan;
- deze ex-werknemers van de provincie Zeeland buiten hun schuld werkloos zijn geworden en zij ook geen schuld hebben aan het ontstaan van dit AOW-gat;
- aan het ontslag van deze ex-werknemers van de provincie een besluit van Provinciale Staten ten grondslag ligt;
- vanaf 2006 7,6 miljoen is onttrokken aan de voorziening wachtgeld PSD en dat dit bedrag is toegevoegd aan de budgettaire ruimte/algemene reserve;
- voor de reparatie van het ontstane AOW-gat van 88 ex-werknemers maximaal 1,6 miljoen nodig is;

- toen deze ex-werknemers destijds de ontslagovereenkomst tekenden, zij ervan uit gingen dat deze wachtgeldregeling tot de dag van hun pensioen (was 65 jaar) zou duren;
- voor deze ex-werknemers dit AOW-gat grote gevolgen kan hebben;
- het uit een oogpunt van goed werkgeverschap een morele plicht is om de desbetreffende ex-PSD'ers voor dit ontstane AOW-gat te compenseren;

verzoeken het college van Gedeputeerde Staten om:

- 1,6 miljoen van de uit de voorziening wachtgelden PSD onttrokken middelen terug te storten vanuit de budgettaire ruimte/algemene reserve;
- de desbetreffende ex-PSD'ers daarmee voor het ontstane AOW-gat te compenseren;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 19.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. De SP is niet zo "van de lobby". Vaak dienen wij moties en amendementen in omdat wij onze mening willen verkondigen, en dan maakt het ons niet zoveel uit of de Staten ons steunen of niet. Echter, in dit geval gaat het niet om ons, maar om ex-medewerkers van de provincie die met hart en ziel voor de provincie hebben gewerkt. Als gevolg van een besluit van de Staten zijn ze werkloos geworden. Inderdaad, ze hebben daarbij een goede regeling gekregen, maar het woord "riant" wil ik niet meer horen. Ik heb het uitgerekend: de in de motie genoemde 1,6 miljoen voor 88 mensen voor twee jaar, komt gemiddeld per maand neer op 757 euro bruto. Nogmaals, het woord "riant" wil ik niet horen, zéker niet van mensen die vinden dat de WNT-norm nog wel wat kan worden opgerekt.

Voorzitter, de provincie heeft van het Rijk middelen gekregen voor de hier bedoelde voorziening. Van die middelen is inmiddels 7,6 miljoen al in de algemene reserve gestopt. Mogelijk gaat het om een nog hoger bedrag; het is lastig om cijfers op te vragen met betrekking tot de periode vóór 2006. Men kan nu zeggen "die mensen hadden allang wat kunnen regelen", maar als je 65 bent is heel lastig om nog even, voor twee jaar, een baantje te vinden. Bovendien, op het moment dat deze mensen het contract tekenden, gingen zij ervan uit dat ze tot hun pensioen geld zouden krijgen. Overigens, veel mensen hebben intussen ander werk gevonden; het gaat dus om een relatief kleine groep.

Voorzitter, om het belang van deze zaak aan te geven, verlangen wij een hoofdelijke stemming over deze motie, zodat de mensen die ons thuis op

televisie volgen, kunnen zien wie van de statenleden voor of tegen stemmen.

De heer **Van de Velde** (SGP). Voorzitter. Waarom willen de indieners speciaal voor deze zó selecte groep een uitzondering maken? Inderdaad, het gaat nog slechts om een handjevol mensen; de rest heeft werk. Mevrouw Van Unen meent dat de regeling niet "riant" is, maar volgens mij is de regeling, vergeleken met andere regelingen, heel goed geweest. Kijkend naar andere groepen mensen die voor de provincie of voor een bedrijf in Zeeland hebben gewerkt --en die ook last hebben (gehad) van een AOW-gat-- vraag ik mij af of de indieners niet bang zijn voor een precedentwerking.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Kennelijk volgt u de SP niet goed, want wij komen overal in Nederland, ook in de Tweede Kamer, op voor de mensen die met een AOW-gat worden geconfronteerd. Ook in het kader van de NAR is het geregeld, maar deze groep valt tussen wal en schip.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter. Veel meer over deze kwestie zeggen dan ik in het verleden al heb gedaan, kan ik niet. Inderdaad, sinds 2003 is er voor deze groep een regeling geweest die, naar de maatstaven van nu, als heel riant kan worden beschouwd. Ik constateer dat de SP-fractie "shopt" uit een lijstje. Gesteld wordt dat er een onttrekking is geweest van 7,6 miljoen. Misschien is dat wel zo, maar er is ook sprake geweest van op-boeking van 8,8 miljoen. Voorzitter, als je het éne vertelt, moet je ook het ándere vertellen.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Dat klopt; in de loop van de jaren zijn er miljoenen bij- en afgeboekt. Ik heb cijfers vermeld die ik heb gevraagd en gekregen van de ambtelijke organisatie, en dat zijn netto-cijfers.

De heer **Temmink** (GL). Geheel los van de cijfers, voorzitter, gaat het mijn fractie om goed werkgeverschap. Als de provincie zich in het kader van de NAR geroepen voelt om dat gat te vullen, is mijn fractie van mening dat dat ook moet gebeuren voor andere ex-werknemers van de provincie.

In verband met de gevraagde hoofdelijke stemming wordt een nummer getrokken, zodat de stemming wordt aangevangen bij nummer 12 van de presentielijst, het lid Van Tilborg.

Na hoofdelijke stemming blijkt dat motie nr. 18 met 28 tegen 6 stemmen wordt verworpen.

Tegen hebben gestemd de leden Heerkens, Van Burg, Boerjan, Schonis, Van de Velde, Van Hertum, De Visser, Haaze, Rijksen-Blok, De Wit, De Milliano-van den Hemel, Van Veen-de Rechter, Kooman, Kool-Blokland, Oudeman, Janssens, Van 't Westeinde, Geluk, Veraart, Erbisim, Verburg, Pijpelink, Van den Berge, Van Haperen, Dorst, Van Geesbergen, Bierens en Ruissen.

Voor hebben gestemd de leden Van Tilborg, Van Unen, Willemse, Temmink, Viergever en Tuinder.

29. Afscheid mevrouw Boerjan

De **voorzitter**. Beste Jolanda, wij hadden met z'n allen de laatste tijd de indruk dat je hier écht je draai had gevonden. Wij herinneren ons je recente, vurige pleidooi voor blijvende steun voor vrijwilligersorganisaties die zich bezighouden met het culturele erfgoed. De afgelopen tijd heb je je ingezet met de houding: het gaat om de mensen, om de samenleving, om Zeeland. Zeeland, daar ligt je hart en daar blijft je hart liggen, waar je je ook op deze wereldbol zult gaan begeven. Het laatste is de reden waarom je ons voortijdig en ook onvoorzien, vanwege het werk van je man, gaat verlaten, maar wij hebben de indruk dat Zeeland zózeer in je hart zit dat je Zeeland meeneemt en dat je uiteindelijk ook terug zult komen.

Wij danken je hartelijk voor het feit dat je hier als lid de Staten, de VVD-fractie en het vrouwelijk smaldeel van de Staten hebt versterkt. Bedankt voor al je inzet. Wij wensen je zakelijk maar vooral ook privé, met je man en je kinderen, veel succes en plezier toe in dat land waar je van een dubbeltje heel veel méér kunt maken.

(applaus)

(De voorzitter overhandigt mevrouw Boerjan een boekje)

Mevrouw **Boerjan** (VVD). Voorzitter, hartelijk dank voor uw vriendelijke woorden.

Dames en heren. Hier sta ik dan, achter het spreekgestoelte, om afscheid van u te nemen. Eerst wilde ik dat niet officieel doen. Immers, de afgelopen tijd is er al te veel afscheid genomen. Officieel afscheid nemen maakt het definitief; het geeft een vreemd, ongewenst gevoel. Echter, nu ik hier toch sta en het hoogstwaarschijnlijk voor mij de laatste keer is dat ik hier sta, constateer ik dat ik nog heel wat spreektijd heb...

Half augustus zal ik, samen met mijn gezin, emigreren naar de USA, naar het dorp Middletown in de staat Maryland. Het is een dorp op het

platteland, landelijk gebied, en de keuze daarvoor is niet voor niets zo geweest. Immers, Zeeland zit inderdaad in mijn hart. Wij gaan nieuwe kansen tegemoet en dat heeft natuurlijk tot gevolg dat ik mijn lidmaatschap van de Staten moet opzeggen. Het is een moeilijke keuze geweest, tussen enerzijds Zeeuwse verantwoordelijkheid en anderzijds nieuwe ervaringen en persoonlijke en gezinsontwikkeling. Echter, de kans om voor in eerste instantie drie tot vijf jaar naar de USA te emigreren, is te mooi om aan ons voorbij te laten gaan.

Ik ben een geboren en getogen Zeeuw. Ik ben daar ontzettend trots op en dat zal ik altijd blijven. De komende tijd zal ik zeker nogal eens naar Zeeland terugkeren, om even te genieten van de Zeeuwse eigenheden. Ook al ben ik maar anderhalf jaar lid van de Staten geweest, ik kijk terug op een mooie en leerzame tijd. Ik heb veel waardering voor de wijze waarop ik als statenlid ben verwelkomd door en opgenomen in de Staten. Ik waardeer het enorm dat ik statenlid mocht zijn en de inwoners en ondernemers van Zeeland op deze wijze mocht vertegenwoordigen.

Dames en heren. Ik wens u allen het beste toe voor de toekomst, naast veel succes bij de politieke keuzes die u mag maken voor onze provincie, het zo aantrekkelijke Zeeland.

(applaus)

30. Resumptie van de besluiten; statengriffier gemachtigd

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten de resumptie van de besluiten aan de griffier over te laten.

31. Sluiting

De vergadering wordt te 17.24 uur gesloten.

Vastgesteld door Provinciale Staten van Zeeland in hun vergadering van 30 september 2016, onder nummer:

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter.

, griffier.